

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
INSTITUT VZDĚLÁVÁNÍ A PORADENSTVÍ

Oborová propedeutika I. – III.

Ekonomika a služby

Ing. Kateřina Tomšíková

Textová studijní opora pro posluchače bakalářského studijního programu
Učitelství praktického vyučování

Autor: Ing. Kateřina Tomšíková

Editor: Ing. Kateřina Tomšíková

Recenzent : doc. Ing. Eva Rosochatecká, CSc.

Vydavatel: Česká zemědělská univerzita v Praze,
Institut vzdělávání a poradenství

Náklad: 200 výtisků

Rozsah: 145 stran

Vydání: první

V Praze 2020

Za věcnou a jazykovou správnost díla odpovídá autor.

Studijní opora vznikla v rámci projektu Praxe a kvalita – podpora vysokoškolské přípravy pedagogických pracovníků 2020 financovaného z Fondu vzdělávací politiky MŠMT.

ISBN 978-80-213-3034-4

Klíčová slova

oborová propedeutika, ekonomie, ekonomika, ekonomické myšlení, ekonomické činnosti

Abstrakt

Studijní opora je primárně určena studujícím programu Učitelství praktického vyučování. Nabízí výklad stěžejních témat z oblasti ekonomie. Autorka čtenáře seznamuje s odbornou ekonomickou terminologií, vysvětluje podstatu fungování tržního mechanismu, popisuje jednotlivé podnikové činnosti, charakterizuje základní principy řízení lidských zdrojů. Cílem publikace je orientace studentů v dané problematice s ambicí, aby sami dokázali s využitím vhodných didaktických prostředků své znalosti aplikovat ve výchovně-vzdělávacím procesu v rámci sekundárního odborného vzdělávání.

Key words

Specialized propaedeutics, Economics, Economy, Economic thinking, Economic activities

Abstract

The study text is primarily intended for the students of the study programme Teacher of Practical Education. It offers an explanation of key topics in the field of economics. The author acquaints the reader with professional economic terminology, explains the essence of the functioning of the market mechanism, describes individual business activities, and characterizes the basic principles of human resource management. The aim of the publication is to give students orientation in the given issue with the ambition to be able to apply their knowledge in the educational process within the secondary vocational education using appropriate didactic tools.

OBSAH

ÚVOD AUTORKY.....	7
-------------------	---

OBOROVÁ PROPEDEUTIKA I.	8
-------------------------------------	----------

1 Ekonomie a ekonomika – podstata a předmět.....	8
---	----------

1.1 Rozdíl mezi pojmy ekonomie a ekonomika	8
1.2 Členění ekonomie.....	9
1.3 Metody zkoumání ekonomických procesů.....	9
1.4 Ekonomické subjekty	10
1.5 Hospodářské sektory	10
1.6 Základní ekonomické otázky	11
1.7 Základní ekonomické systémy	11
1.8 Vývoj ekonomických teorií	13
1.9 Základní ekonomické zákony.....	14
1.10 Hospodářská politika.....	15

2 Základní ekonomické pojmy	17
--	-----------

2.1 Potřeby	17
2.2 Hospodářský proces	18
2.3 Výroba, výrobní faktory	19
2.4 Rozdělování a přerozdělování	22
2.5 Spotřeba.....	23
2.6 Hospodaření a efektivnost.....	23
2.7 Růst produkce.....	23
2.8 Životní úroveň	24

3 Tržní systém, efektivnost	26
--	-----------

3.1 Trh	26
3.2 Poptávka a nabídka.....	27
3.3 Interakce nabídky a poptávky	28
3.4 Hospodářský cyklus	29
3.5 Hranice produkčních možností.....	30
3.6 Rozdělení trhů	31

4 Selhání trhu, trh výrobních faktorů	33
--	-----------

4.1 Narušení konkurenčního prostředí	33
4.2 Zásahy státu do ekonomiky	33
4.3 Trh výrobních faktorů	34

5 Národní ekonomika.....	39
---------------------------------	-----------

5.1 Hodnocení národního hospodářství.....	39
5.2 Mezinárodní obchod.....	40
5.3 Vývozní obchodní operace.....	42
5.4 Rizika ZO	45
5.5 Mezinárodní instituce ovlivňující světové hospodářství	45
5.6 Evropská unie	46

6 Makroekonomie, úloha státu.....	50
--	-----------

6.1 Makroekonomie	50
6.2 Hospodářský růst.....	50
6.3 Nezaměstnanost	50
6.4 Inflace.....	51
6.5 Saldo obchodní bilance	52
6.6 Subjekty hospodářské politiky ČR.....	52
6.7 Nástroje hospodářské politiky	53
OBOROVÁ PROPEDEUTIKA II.....	58
1 Základní principy podnikání.....	58
1.1 Podstata a definice podnikání.....	58
1.2 Podnikatelské subjekty	59
1.3 Založení, vznik, zrušení a zánik společnosti	60
1.4 Živnost.....	61
1.5 Státní podnik	63
1.6 Veřejná obchodní společnost	64
1.7 Komanditní společnost.....	64
1.8 Společnost s ručením omezeným	65
1.9 Akciová společnost	65
1.10 Družstvo	66
2 Majetková a kapitálová struktura podniku.....	68
2.1 Dlouhodobý majetek	68
2.2 Oběžná aktiva	69
2.3 Vlastní kapitál	70
2.4 Cizí kapitál	70
3 Investiční činnost.....	72
3.1 Investiční činnost, investice	72
3.2 Zdroje financování	73
3.3 Oceňování dlouhodobého majetku.....	74
3.4 Opatření a odepisování dlouhodobého majetku	75
3.5 Evidence DM.....	77
3.6 Reprodukce (obnova) DM.....	78
3.7 Vyřazování dlouhodobého majetku	78
4 Zásobovací činnost a logistika.....	80
4.1 Zásobování	80
4.2 Plánování materiálových zásob	81
4.3 Řízení zásob	81
4.4 Normování zásob.....	82
4.5 Způsob pořizování zásob.....	82
4.6 Logistika.....	84
4.7 Oceňování zásob	86
5 Náklady a výnosy v podniku	87
5.1 Definice vybraných pojmů	87
5.2 Rozdělení nákladů dle vybraných hledisek	87
5.3 Rozdělení výnosů dle vybraných hledisek	90
5.4 Výsledek hospodaření, rozdělení zisku, vypořádání ztráty	90

6 Financování podniku.....	92
6.1 Financování	92
6.2 Řízení finančních zdrojů	93
6.3 Bankovní soustava, bankovní systém.....	94
6.4 Centrální banka a její nástroje	94
6.5 Obchodní banky, jejich zásady a služby	95

OBOROVÁ PROPEDEUTIKA III. 100

1 Podnik jako systém.....	100
1.1 Činnosti podniku	100
1.2 Subjekty národního hospodářství	101
1.3 Život organizace	102
2 Personální řízení.....	107
2.1 Řízení a jeho složky	107
2.2 Management a styly řízení	110
2.3 Personální činnost	110
2.4 Právní úkony	111
3 Hodnocení a odměňování.....	116
3.1 Hodnocení	116
3.2 Metody hodnocení pracovníků	117
3.3 Odměňování pracovníků	118
3.4 Náhrady mzdy či platu	120
3.5 Péče o pracovníky a kolektivní vyjednávání	121
4 Systém pojištění.....	122
4.1 Pojišťovnictví	122
4.2 Povinné pojištění	123
4.3 Dobrovolné pojištění	124
5 Marketing a odbyt.....	128
5.1 Marketing a marketingové koncepce	128
5.2 Příprava marketingového plánu = marketingová analýza	129
5.3 Sestavení marketingového plánu = marketingová strategie	131
5.4 Realizace plánu = marketingový mix	131
5.5 Odbyt.....	134
6 Finanční zdraví podniku.....	137
6.1 Finanční analýza a finanční zdraví	137
6.2 Ukazatelé rentability	138
6.3 Ukazatelé likvidity	139
6.4 Ukazatelé stability	140
6.5 Ukazatelé aktivity.....	141
6.6 Ukazatele kapitálového trhu	141
6.7 Další ekonomické ukazatele	141
6.8 Podnikatelský plán – základní struktura	142

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY 144

ÚVOD AUTORKY

Překládám text, který pomůže jako studijní opora ve studiu předmětu Oborová propedeutika I. – III. v rámci programu Učitelství praktického vyučování, zaměřením na Ekonomiku a služby.

Slovo „Propedeutika“ znamená zjednodušeně řečeno „příprava“, něco jako úvod do dané vědy. Ekonomie (opět zjednodušeně) je vědou o hospodářském životě společnosti. Obecným cílem předmětu Oborová propedeutika I. – III. je osvojit si základy ekonomických zákonitostí a dokázat je aplikovat v praxi.

Absolvování předmětu Oborová propedeutika I. umožní studentům zorientovat se v odborné ekonomické terminologii, pochopit princip fungování tržního mechanismu, zhodnotit výkonnost ekonomiky daného státu a porozumět ekonomickým opatřením, která realizuje příslušná vláda.

V rámci předmětu Oborová propedeutika II. se student seznámí se základními principy podnikání a jednotlivými podnikovými činnostmi. Absolvování předmětu mu umožní získat potřebné informace k tomu, aby byl schopen samostatně zahájit podnikatelskou činnost a řídit chod organizace.

Cílem předmětu Oborová propedeutika III. je především to, aby studenti porozuměli základním pojmům z oblasti řízení lidských zdrojů a pochopili důležitost formování lidského kapitálu v organizaci, jeho maximální motivaci k vyšší výkonnosti a pozitivnímu vztahu k organizaci. Získají též potřebné znalosti z oblasti marketingu, který je nedílnou součástí chodu každé organizace, vzdělávací nevyjímaje. V závěru této části si pak student uvědomí důležitost finančního řízení podniku, neustálého analyzování výsledků hospodaření a včasného řešení nepříznivého vývoje.

Mezi kompetence, kterými budou studenti disponovat po absolvování všech tří částí předmětu Oborová propedeutika, patří kompetence spočívající v systematickém a kritickém myšlení, komplexním vyhodnocování situací a problémů a odborně podloženém uvážlivém rozhodování v dané oblasti. V těchto intencích budou studenti připraveni i na proces celoživotního vzdělávání, rozšiřování, doplňování a inovace nabytých poznatků a budou vedeni k permanentnímu rozvoji zkušeností. Nezanedbatelnou kompetencí studentů programu Učitelství praktického vyučování bude i to, že budou schopni aplikovat získané poznatky ve výchovně-vzdělávacím procesu na střední odborné škole či učilišti.

Text jednotlivých částí je členěn do šesti hlavních kapitol, z jejichž názvu je možné snadno odvodit jejich zaměření. Každá kapitola začíná úvodním slovem, po kterém následuje výklad. V závěru každé kapitoly je shrnutí, otázky, na které by měl čtenář na základě nabytých informací dokázat odpovědět a je zde uvedena použitá a zároveň doporučená literatura.

Věřím, že svědomité studium materiálu přinese studentům očekávaný výsledek nejen v podobě úspěšného absolvování předmětu, ale i v dobré orientaci v dané problematice, která je prospěšná nejen pro studenta Učitelství praktického vyučování, ale i pro každého občana, který se zajímá o ekonomické dění. Přeji dosažení těchto výsledků všem.

Kateřina Tomšíková

OBOROVÁ PROPEDEUTIKA I.

1 EKONOMIE A EKONOMIKA – PODSTATA A PŘEDMĚT

Úvodní slovo průvodce

Každý z nás je nedílnou součástí společnosti, ve které žije. Moderní lidská společnost má svá pravidla a principy, mezi které neodmyslitelně patří také ekonomické zákonitosti. Nejen ekonom, ale i běžný občan dělá každodenně ekonomická rozhodnutí – co si koupit nebo nekoupit, jak zvýšit své příjmy, jak budou zdaněny, jak investovat peníze atd. Společnost a její hospodářství se neustále proměňují a vyvíjí a my se potřebujeme těmto změnám učit.

Výklad

1.1 Rozdíl mezi pojmy ekonomie a ekonomika

Ekonomie = teorie, věda:

- o hospodářském životě společnosti.
- zabývající se lidským jednáním ve světě omezených zdrojů a neomezených potřeb.
- o tom, jak lidé rozhodují o využití vzácných zdrojů (výrobních faktorů s alternativním použitím), a jak lidé rozdělují vyrobené statky ke spotřebě (současné a budoucí) mezi jednotlivé osoby a skupiny ve společnosti.

Ekonomie:

- využívá poznatků jiných věd, které se rovněž zabývají zkoumáním společnosti, jako je psychologie, sociologie, demografie, hospodářský zeměpis, historie, marketing, management, právo, politika, etika, filozofie, ale i jiných věd, jako je matematika či statistika.

Ekonomie se dělí podle několika kritérií, jedním z dělení je na makroekonomii a mikroekonomii.

Makroekonomie

- zaměřuje se na národní **hospodářství jako celek**:
 - o hospodářský růst,
 - o inflaci,
 - o nezaměstnanost,
 - o obchodní bilanci (rozdíl mezi vývozem a dovozem).

Mikroekonomie

- zabývá se **chováním určitých ekonomických jednotek = subjektů**, které fungují v rámci národního hospodářství, jsou jimi:
 - o podniky,
 - o domácnosti,
 - o stát.

1.2 Členění ekonomie

Pozitivní ekonomie

- poskytuje objektivní rozbor a popis stavu a chování reálné ekonomiky bez kvalitativního hodnocení,
- přijímá ekonomickou realitu takovou, jaká je, tuto realitu popisuje a hledá v ní zákonitosti jejího fungování, je spíše formálně-logická,
- zabývá se takovými jevy, které jsou vědeckými metodami zjistitelné a dokazatelné,
- posuzuje individuální i skupinovou racionalitu chování – nejefektivnější způsob, který vede k dosažení ekonomických cílů.

Normativní ekonomie

- kvalitativní hodnocení ekonomiky, hledání ideálního stavu fungujícího ekonomického systému, posuzuje stávající systémy; tato část ekonomie je subjektivní, odráží se v ní morální a sociální kořeny společnosti,
- pro normativní ekonomii je zkoumání reality pouze východiskem, zabývá se tím, co by mělo být,
- zjištěnou skutečnost hodnotí a většinou kriticky, je spíše společenská, kromě efektivního fungování ekonomiky ji zajímají také otázky sociální, etické a všeobecně lidské,
- vychází z toho, že ekonomická činnost musí být založena na uskutečňování vyšších humanistických principů svobody a rovnosti člověka,
- zastánci pozitivního směru ekonomického myšlení považují takový přístup za nevědecký.

Ekonomika = praxe

- využívá poznatků ekonomie,
- nauka o činnostech, které vedou k uspokojování potřeb lidí.

Podniková ekonomika

- nauka o podniku,
- zabývá se stránkou ekonomickou, technickou (volba vhodných materiálů, surovin, strojů, zařízení, technologie), organizační (způsob uspořádání lidí a činností), společenskou (vztahy mezi lidmi), informační, řídicí.

1.3 Metody zkoumání ekonomických procesů

Ekonomové a vědci z jiných oborů vyvinuli určité techniky nazývané „vědecký přístup“, které usnadňují pochopit síly působící v pozadí nezaměstnanosti, cen a mezd, rozdělování důchodů nebo zahraničního obchodu. Patří mezi ně:

Pozorování

- Pozorování ekonomických procesů je jedním z hlavních zdrojů ekonomických poznatků, vycházíme zejména z historických záznamů.

Analýza

- **ekonomická** = přístup, který vyvozuje nebo předpovídá určité typy ekonomického chování na základě předem daných předpokladů o tom, jak jsou lidé nebo firmy motivovány nebo jak budou jednat; rozvíjení, testování ekonomických teorií, velmi důležitá je historie a fakta.
- **statistická** = nezbytné jsou matematické metody teorie pravděpodobnosti a ekonometrie, třídění faktů, tvorba statistických ukazatelů, průměrování údajů.

Experimenty

- **kontrolované experimenty** – rozdělení pozorované populace do dvou nebo více skupin, s každou z nich se zachází přesně stejně, s výjimkou změny jediného faktoru,
- **laboratorní experimenty** – vytvoří se skupiny lidí, jakožto vzorek firem a spotřebitelů, v ekonomice špatně proveditelné – je obtížné napodobit v laboratoři skutečnou ekonomiku, lidé se v pokusných situacích často chovají osobitě.

Indukce

- je to úsudek směřující od zvláštních případů k obecné poučce.
- Věrohodnost induktivních úsudků se ověřuje nejen množstvím případů, z nichž byla obecná poučka odvozena, a jejich rozmanitostí, nýbrž i obecnějšími zákony, z nichž můžeme obecnou poučku odvodit.
- Indukce se ověřuje dedukcí.

Dedukce

- je to úsudek směřující od obecné poučky k zvláštnímu případu.
- Z odvozených obecných pouček induktivně usuzujeme o zvláštních, dosud ještě neznámých případech, které však svými jednotlivými znaky pod touto obecnou poučku spadají.
- Dedukce se opírá o předchozí indukci. Složité procesy usuzování jsou vždy řetězem úsudků, v nichž se oba druhy závěrů těsně vzájemně proplétají a doplňují.

1.4 Ekonomické subjekty

- **podniky**
 - o vyrábějí výrobky a poskytují služby, platí zaměstnancům mzdu,
- **domácnosti**
 - o nakupují výrobky a služby, poskytují podnikům pracovní sílu,
- **stát**
 - o stanoví zákony, nakupuje výrobky a služby pro veřejný sektor, prostřednictvím svých podniků nabízí výrobky a služby, vybírá daně.

Hospodářská odvětví

- Seskupují se do nich podniky s podobnými činnostmi.
- Jsou to:
 - o průmysl (paliv a energie, strojírenství, hutnictví, chemický, lehký – potravinářský, textilní, oděvní a kožedělný, výroba skla a keramiky, elektrotechnický),
 - o zemědělství, lesnictví,
 - o stavebnictví,
 - o doprava, spoje, obchod, cestovní ruch, školství, kultura, zdravotnictví, peněžnictví a pojišťovnictví, správa, soudnictví, obrana, bezpečnost.

1.5 Hospodářské sektory

- Seskupují se do nich hospodářská odvětví, a to na základě podobných znaků.
- Rozlišujeme 3 hospodářské (ekonomické) sektory.
- Jsou to:
 - o **primární** – zahrnuje prvovýrobu (těžba surovin), patří sem:
 - zemědělství a myslivost, lesní hospodářství,
 - rybolov, chov ryb,
 - těžební průmysl.

- **sekundární** – zahrnuje výrobu (výroba výrobků), patří sem:
 - zpracovatelský průmysl,
 - výroba elektřiny a rozvod elektřiny, plynu a vody,
 - stavebnictví.
- **terciární** – zahrnuje služby, patří sem:
 - školství, kultura,
 - zdravotnictví, veterinární služby,
 - obchod,
 - cestovní ruch, ubytovací služby,
 - doprava, spoje,
 - peněžnictví a pojišťovnictví,
 - obrana, veřejná správa, soudnictví,
 - ostatní služby,
 - věda a výzkum (někdy bývá uváděna jako samostatný kvartérní sektor).

1.6 Základní ekonomické otázky

- **Co, kolik a pro koho se bude vyrábět?**
 - Každá společnost má jen omezené zdroje (viz hranice produkčních možností) a musí se rozhodnout, co a kolik vyrobí, aby zajistila své přežití a případně další rozvoj (pravěký kmen se nemohl rozhodnout, že si udělá okružní cestu kolem světa, jednak na to neměl zeměpisné znalosti, neměl vhodné dopravní prostředky a ani si nemohl dovolit takovou "dovolenou", protože by neměl kdo zajistit dostatek jídla).
- **Jak se bude vyrábět a jak se budou rozdělovat zdroje?**
 - Každá společnost má volbu technologií (cestu může stavět tisíc otroků nebo dvacet těžkých povozů) opět záleží na zvážení, jaké výrobní faktory má společnost k dispozici a co považuje za nejefektivnější. Ve starém Římě bylo tisíc lidských pracovních sil (otroků) levnější než těžké povozy, dnes jsou zaměstnanci daleko nejvyšší nákladovou položkou, proto firmy raději využívají stroje a mechanizaci, které udělají tutéž práci v daleko kratším čase, a tím ušetří.
- **Jak se rozdělí výsledný produkt?**
 - Každý ze členů společnosti chce získat svůj podíl na vyrobených statcích, aby přežil, aby si zvýšil životní úroveň atd. Zde hodně záleží na vlastnických vztazích výrobních faktorů.

1.7 Základní ekonomické systémy

- Základní ekonomické systémy se liší tím, že různě odpovídají na základní ekonomické otázky.
- Historicky rozlišujeme tyto 3 systémy:

Zvykový systém

- Co, kolik a pro koho se bude vyrábět?
 - Rozhoduje vůdce kmene (rada starších apod.) **dle zvyků** daného kmene.
- Jak se bude vyrábět a jak se budou rozdělovat zdroje?
 - (kolik lidí má bránit vesnici, kolik pracuje na poli, kolik vyrábí rohože, kolik bojovníků a s jakou výzbrojí a jakými zásobami dobývá nová teritoria apod.) také rozhoduje **vůdce kmene**.

- Jak se rozdělí výsledný produkt?
 - o Je v počátcích **podle potřeb** členů kmene (vyrobený produkt byl malý a stačil sotva k přežití), **později** už ale lidé zdokonalují své nástroje, technologické postupy a dělbu práce a vzniká nadprodukt, který si **přivlastňují nejmocnější** příslušníci kmene.
- Rozhodování o základních ekonomických otázkách je tedy závislé na schopnostech a vůli jedinců, je subjektivní. A protože nikdo není dokonalý, i toto rozhodování může být chybné.
- Zvykový ekonomický systém v dnešní době nalezneme např. v centrální Austrálii, Africe nebo u kmenů amazonského pralesa.

Příkazový systém

- Co, kolik a pro koho se bude vyrábět?
 - o Rozhoduje politická špička (úzký okruh nejvýše postavených lidí) a své rozhodnutí většinou formuluje do závazného **plánu**. Touto elitou bývají v dnešní době politické strany ultrapravicového nebo ultralevicového zaměření.
- Jak se bude vyrábět a jak se budou rozdělovat zdroje?
 - o Opět rozhoduje elita v podobě **plánu**.
- Jak se rozdělí výsledný produkt?
 - o Vyrobeného produktu je podle pravidel stanovených rovněž touto politickou špičkou (výše mezd, výše daní apod.).
- **Příkazový systém je extrémem**, který lze v čisté podobě najít velmi zřídka. Někteří teoretikové mají snahu zcela eliminovat tržní vlivy v příkazové ekonomice umělým zrušením peněz jako prostředníka směny (např. pokus Pol Pota v Kambodži 1975-1979). Často je spojen s omezováním vlastnických vztahů (za socialismu bylo potlačeno soukromé podnikání apod.).
- **Nevýhodou** příkazového systému je, že **rozhodování** o základních ekonomických otázkách je závislé na schopnostech a vůli jedinců, je **subjektivní**. A protože nikdo není dokonalý, i toto rozhodování může být chybné.
- **Výhodou** příkazového systému je velmi **rychlá schopnost aktivizovat všechny zdroje společnosti ve vyhrocených situacích** - živelné pohromy, napadení státu nepřítelem apod.

Tržní systém

- Co, kolik a pro koho se bude vyrábět?
 - o Rozhoduje **trh a jeho zákony** (zákon nabídky a zákon poptávky) nezávisle na chtění jednotlivců a skupin.
- Jak se bude vyrábět a jak se budou rozdělovat zdroje?
 - o Opět rozhoduje **trh a jeho zákony**.
- Jak se rozdělí výsledný produkt?
 - o Je dáno **úspěšností na trhu** (úspěšný vydělá, neúspěšný prodělá). Kdo se neúčastní procesu výroby, nemá nárok na existenční zabezpečení – čistý tržní systém neřeší přerozdělování pomocí státního rozpočtu.
- Tržní systém je **extrémem s opačnými charakteristikami**, než je příkazový systém. V tomto **systému vše řeší trh** a jednotlivci se tomuto systému podřídí nebo zde nejsou schopni existence.
- **Výhodou je objektivita** fungování tržních principů (tzv. **neviditelná ruka trhu**), tu označují všichni příznivci tohoto ekonomického systému jako jeho největší klad.

- **Nevýhody** tohoto ekonomického systému:
 - o Funguje **pouze v podmínkách dokonalé konkurence** (historici s určitými výhradami za takové prostředí označují Anglii na počátku 19. století) a v současné době je silně deformován existencí monopolů.
 - o **Neumí efektivně řešit externalitu trhu** (např. znečištění životního prostředí).
 - o **Nebere sociální ohledy** k těm, kteří z různých důvodů nemohou pracovat (děti, starci, nemocní, nezaměstnaní apod.).

Smišený systém

V ekonomické realitě se většinou nesetkáváme s extrémními polohami ekonomických systémů (zvykový systém, příkazový systém, tržní systém). Mnohem běžnější jsou **smišené systémy**, které v určitém poměru **kombinují** výše popsané **ekonomické systémy** s tím, že prvky některého z nich převažují.

1.8 Vývoj ekonomických teorií

Poznámka

Ekonomická teorie jako věda se osamostatňuje až s nástupem kapitalismu. V počátcích bylo ekonomické učení nesystematické a hodně účelové, zaměřené na praxi. Orientovalo se na obchod jako zdroj bohatství. Toto učení označujeme jako merkantilismus. V oblasti hospodářské politiky doporučuje významné zásahy státu a regulaci ze strany státu.

Klasická škola

- od poloviny 17. stol., do 2. třetiny 19. stol. v Anglii a Francii,
- zabývala se především makroekonomií (ekonomií celého hospodářství),
- zastávala názor – trh vše vyřeší, stát nemá zasahovat do hospodářského vývoje,
- zakladatelé Adam Smith, Thomas Robert Malthus a David Ricardo.
 - o **Adam Smith – autor díla „Bohatství národů“**
 - Zásahy státu do hospodářství (zejména omezování či regulování obchodu, směny i akumulace) považuje za škodlivé, zdůrazňuje klíčový význam dělby práce.
 - Je autorem výroku „neviditelná ruka trhu.“
 - o **Thomas Robert Malthus – autor díla „Pojednání o principu populace“**
 - „Pojednání o principu populace“ – populace roste rychleji než zdroje k obživě, proto přicházejí války, živelné pohromy a další negativní faktory, které regulují tento rozpor (velmi zjednodušeně řečeno).
 - o **David Ricardo – autor díla „Principy politické ekonomie a zdanění“**
 - Je autorem komparativní výhody. Její podstatou je fakt, že zahraničně-obchodní výměna se vyplatí i mezi různě ekonomicky vyspělými zeměmi. Znamená to, že se ekonomicky vyplatí, aby se jednotlivé země specializovaly na výrobu určitých výrobků a s těmi potom vzájemně obchodovaly.

Utopický socialismus a marxismus

- utopičtí socialisté kritizovali na negativní dopady kapitalismu (práce dětí), čekali změnu „shora“, díky osvícené vládě mocných,
- navázali marxisté – Karel Marx – nadhodnotu, kterou vytváří dělníci, si přivlastňují vykořisťovatelé = vlastníci kapitálu a pozemků,

- tato teorie byla zneužita teorií revolučního dělnického hnutí V. I. Lenina, která výrazně ovlivnila dějinné události celého dvacátého století.

Rakouská škola

- v poslední třetině 19. stol.,
- představiteli jsou Carl Menger, Wilhelm Hermann Gossen,
- byla zaměřena na mikroekonomii, názor: „Péče o vlastní blahobyt je hnacím motorem celé ekonomiky“,
- na tuto teorii navázala teorie hospodářského cyklu Friedricha Augusta von Hayeka.

Neoklasická škola

- od konce 19. stol. do 30. let 20. stol.,
- zakladateli jsou Alfred Marshall, Vilfredo Pareto, John Bates Clark,
- zaměřila se na mikroekonomii,
- využívala matematiku a přinesla teorii mezních nákladů, mezní produktivity, teorii ekonomické rovnováhy.

Keynesiánství

- tato teorie se objevila ve 30. letech 20. století,
- zabývá se úlohou státu v ekonomice, zdůrazňuje jeho význam,
- hlavním nástrojem hospodářské politiky je státní rozpočet, kterým lze regulovat inflaci a nezaměstnanost,
- hlavním představitelem je John Maynard Keynes,
- jeho dílo „Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz“ z roku 1936 teoreticky zdůvodňuje potřebu aktivního působení státu na straně poptávky, snižování nezaměstnanosti a mírnění dopadů hospodářských krizí.

Monetarismus

- objevuje se v 50. a následujících letech 20. stol.,
- hlavním představitelem Milton Friedmann,
- tato teorie je protikladem keynesiánských názorů o zásadách státu, klade naopak důraz na samoregulační funkci peněz v ekonomice.

Poznámka

Keynesiánství a monetaristická koncepte představují dva hlavní proudy v soudobé ekonomické teorii. Vedle těchto dvou proudů jsou i další teorie, ekonomická věda není jednotná a nedává jednoznačný návod, jak dosáhnout lepších zítřků. Využitelnost jednotlivých ekonomických teorií v praxi a jejich přínos je možné hodnotit až s větším časovým odstupem.

1.9 Základní ekonomické zákony

Zákon vzácnosti

- to, co nemůžeme mít kdykoliv v jakémkoliv množství, je vzácné,
- omezené jsou přírodní zdroje i výsledky lidské práce,
- aby lidé mohli vyrábět, musí vynakládat svůj čas – i ten je vzácný.

Zákon ekonomie času

- lidé musí šetřit svůj čas, snažit se v kratším čase dosáhnout stejné výroby, nebo ve stejném čase dosáhnout zvýšené výroby,
- říkáme tomu zvyšování produktivity práce.

Poznámka

Každý člověk se ve svém životě snaží dosáhnout určité životní úrovně a žít podle svých představ. Lidé se rodí s různými dispozicemi do určitého společenského prostředí, které jejich dispozice formuje a usměrňuje. Usměřuje i jejich pořadí hodnot, které lidé považují za důležité pro dosažení pocitu spokojenosti a štěstí. Společnost vytváří podmínky, které by jednak člověka formovaly, jednak mu v co největší míře umožňovaly dosáhnout jeho subjektivních cílů. Tyto objektivní podmínky se zpravidla označují pojmem kvalita života (životní úroveň). Společnost může formovat ekonomické cíle a provádět určitou hospodářskou politiku.

1.10 Hospodářská politika

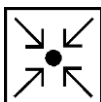
- zásahy státu do ekonomiky za účelem dosažení určitých cílů,
- základními cíli jsou:
 - o ekonomický růst (růst objemu statků a služeb),
 - o snižování nezaměstnanosti,
 - o snižování inflace (stabilita cen),
 - o vyrovnanost platební bilance (především vývozu a dovozu).

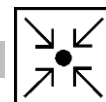
Shrnutí

Ekonomie je teorie o hospodářském životě společnosti. Dělí se na makroekonomii, která se zabývá národním hospodářstvím jako celkem a mikroekonomii, která se zaměřuje na chování ekonomických subjektů. Těmi jsou podniky, domácnosti a stát. Ekonomika je praxe. Pro zkoumání ekonomických jevů se využívají metody, mezi které patří pozorování, analýza, syntéza, experiment, indukce, dedukce aj. Rozlišujeme 3 hospodářská odvětví, a to primární (průmysl) sekundární (průmysl) a terciární (služby). Základními ekonomickými otázkami jsou: Co, kolik a pro koho se bude vyrábět? Jak se bude vyrábět a jak se budou rozdělovat zdroje? Jak se rozdělí výsledný produkt? V návaznosti na to, jak se lišily v odpovědích na tyto otázky, vznikly systémy zvykový, příkazový a tržní. Optimální se jeví systém smíšený, který kombinuje prvky předchozích. S nástupem kapitalismu začaly vznikat ekonomické školy. Byla to klasická škola, utopický socialismus a marxismus, rakouská škola, neoklasická škola, keynesiánství a monetarismus. Liší se především v názorech na význam zásahu státu do ekonomiky. Základními cíli hospodářské politiky státu je ekonomický růst, snižování nezaměstnanosti a inflace a kladné saldo vývozu a dovozu (převažující vývoz).

Úkoly k opakování

- Uveďte, čím se ekonomie zabývá? (Co je jejím předmětem?)
- Uveďte, jaký je rozdíl mezi ekonomikou a ekonomikou.
- Čím se zabývá makroekonomie a mikroekonomie?
- Uveďte některé vědy, se kterými ekonomie úzce spolupracuje.
- Charakterizujte metody zkoumání ekonomických procesů.
- Vyjmenujte základní ekonomické otázky.
- Popište základní ekonomické systémy.
- Zařaďte náš současný ekonomický systém.
- Vyjmenujte některé školy ekonomických teorií a uveďte jejich stručnou charakteristiku.
- Definujte, co je to zákon vzácnosti a zákon ekonomie času.
- Kterými oblastmi se zabývá hospodářská politika vlády?

Použitá literatura

KLÍNSKÝ, Petr, MÜNCH, Otto a CHROMÁ, Danuše. *Ekonomika – ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy*. 4. vydání. Praha: Eduko nakladatelství, s. r. o., 2013. 180 s. ISBN 978-80-87204-82-5.

SAMUELSON, Paul. A. a NORDHAUS, William. D. *Ekonomie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1991, 1011 s. ISBN 80-205-0192-4.

SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.

ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled, 2015/2016*. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.

2 ZÁKLADNÍ EKONOMICKÉ POJMY

ZDROJE PROSTŘEDKŮ PRO USPOKOJOVÁNÍ POTŘEB

Úvodní slovo průvodce

Každý z nás má jiné potřeby. Tyto potřeby jsou rozmanité a nekonečné. Odráží nejen naše finanční možnosti, ale i systém hodnot, který zastáváme. Potřeby uspokojujeme nakoupenými předměty, kterým v ekonomice říkáme statky a využívanými službami.

Výklad

2.1 Potřeby

- Požadavky, které si člověk uvědomuje a pociťuje nedostatek, není-li požadavek splněn.
- Potřeby jsou nekonečné, uspokojení jedné potřeby vyvolává potřeby další.
- Potřeby se člení podle mnoha hledisek, patří mezi ně členění na:
 - **fyziologické a duševní**
 - o **fyziologické** vyplývají z podstaty člověka jako živé bytosti – jíst, pít, oblékat se. Má hlad, žízeň, je mu zima, pociťuje nedostatek potravy, tekutin, oděvů. Tento nedostatek odstraní tím, že se nají, napije, obleče.
 - o **duševní = společenské**, vyplývají z podstaty člověka jako společenského jedince – mít přátele, přečíst si knihu, vzdělávat se.
 - **hmotné a nehmotné**
 - o **hmotné** = materiální, vyjadřují požadavky mít a užívat věci = jíst, bydlet, oblékat se.
 - o **nehmotné** = vyjadřují požadavky mít a užívat znalosti, dovednosti a žádoucí vlastnosti = potřeba svobody, kulturního zážitku.
 - **individuální a kolektivní**
 - o **individuální** = týkají se potřeb jednotlivce – najíst se, dobře bydlet, vzdělávat se.
 - o **kolektivní** = týkají se určité skupiny lidí – např. obyvatel města (potřeba veřejného osvětlení), pracovníků určitého podniku (zajištění bezpečnosti práce, zdravého pracovního prostředí), celé společnosti (zajištění zdravotní péče, bezpečnosti).

Obr. 1: Pyramida potřeb (tzv. Maslowova pyramida hierarchie potřeb)

Zdroj: Štěpáník, 2003

Poznámka

Lidé uspokojují své potřeby pomocí statků a služeb, tím, že je spotřebovávají.

Statky

- užitečné předměty, které uspokojují naše potřeby.

Služby

- užitečné činnosti (např. opravy, doprava, obchodní činnost, kadeřnické služby, lékařská péče).

Zboží

- statky vyráběné pro uspokojování potřeb jiných lidí, než jsou výrobci.

Zboží

- Je statek nebo služba určená pro trh, tzn. ke směně za peníze.
- **Má dvě specifické vlastnosti:**
 - o Užitelnost = užitná hodnota = spočívá ve schopnosti zboží uspokojit lidské potřeby.
 - o Cenu = peněžní částka směnné hodnoty zboží, Má 3 funkce:
 - informační = obsahuje informace o nákladech, a tím i o hospodárnosti výroby, o úrovni konkurence apod.,
 - stimulační = ceny podněcují úspěšné výrobce k další výrobě, ke zvyšování hospodárnosti, k modernizaci,
 - distribuční = souvisí s rozdělováním a přerozdělováním v rámci výrobního procesu.

Statky lze členit podle mnoha hledisek, např. na:

- **volné a ekonomické**
 - o **volné** = jsou neomezeně k dispozici (neplatíme je), např. vzduch, čistá voda, světlo,
 - o **ekonomické** = vyskytují v omezené míře (k získání musíme vynaložit určité úsilí), např. potraviny, ošacení, domy, automobily.
- **spotřební a kapitálové**
 - o **spotřební** = slouží k přímo k uspokojování potřeb = např. potraviny,
 - o **kapitálové** = slouží k další výrobě, např. látka na šití šatů, obilí.
- **hmotné a nehmotné**
 - o **hmotné** = chléb, boty, dům, městské osvětlení,
 - o **nehmotné** = počítačový program, znalost cizího jazyka.
- **veřejné statky a služby** poskytuje stát „zdarma“ (městské osvětlení, obrana státu).

2.2 Hospodářský proces

- přeměňují se v něm zdroje ve statky a služby,
- má čtyři fáze, a to:
 - o výrobu,
 - o rozdělování a přerozdělování,
 - o směnu,
 - o spotřebu.

2.3 Výroba, výrobní faktory

- Činnost, při které člověk přetváří přírodu (zdroje) ve statky.
- K výrobě potřebujeme **3 výrobní činitele = výrobní faktory**, jsou to:
 - o 1. práce,
 - o 2. přírodní zdroje,
 - o 3. kapitál

1. Práce

- cílevědomá lidská činnost vytvářející statky a služby,
- pracovní síla = souhrn duševních a fyzických schopností člověka konat práci (nemá ji každý, např. nemocný člověk, dítě do 15 let, a naopak ne každý člověk, který má pracovní sílu, skutečně pracuje, např. pokud zdědím dost peněz, nemusím pracovat),
- cenou práce je mzda či plat = odměna za vykonanou práci,
- mzdu či plat ovlivňuje:
 - o množství a kvalita práce,
 - o kvalifikace,
 - o poptávka po určitém druhu práce,
 - o pracovní podmínky.
- práce může být:
 - o duševní (např. inženýr) či fyzická (např. zedník),
 - o mechanická (dělník u pásu) či tvůrčí (módní návrhářka),
 - o jednoduchá (lakýrník) nebo složitá (elektrotechnik),
 - o produktivní (kvalitní výrobky) nebo neproduktivní (nekvalitní výrobky).

Důležité pojmy související s prací

- Mzda (plat) nominální
 - o částka, kterou si pracovník vydělal, když vynaložil svou pracovní sílu, vyjadřujeme ji v penězích.
- Mzda (plat) reálná
 - o částka, která vyjadřuje, co si je pracovník schopen koupit za utržené peníze.
- Mzda naturální
 - o má formu zboží nebo služby, kterou zaměstnavatel poskytuje zaměstnanci kromě peněžní formy.
- Hrubá mzda (plat)
 - o celkový výdělek zaměstnance.
- Čistá mzda (plat)
 - o od hrubé se odečte pojistné zdravotní, sociální a daně.
- Tarifní mzda (plat)
 - o částka podle zákonných tarifních předpisů.
- Smluvní mzda
 - o mzda dohodnutá individuálně mezi podnikatelem a zaměstnancem.
- Dělb práce
 - o rozdělení pracovních činností mezi jednotlivce a skupiny lidí.
- Specializace
 - o omezení lidí na určitý druh práce.
- Kooperace
 - o spolupráce.
- Produktivita práce
 - o množství produkce za jednotku času.

- Kvalifikace
 - o souhrn předpokladů pro vykonávání určité práce (znalosti, dovednosti, návyky, praktické zkušenosti).
- Rekvalifikace
 - o změna dosavadní kvalifikace.
- Motivace
 - o vytváření vnitřních podnětů, které vedou pracovníky ke spolupráci s podnikem.

2. Přírodní zdroje

- jsou součástí přírody, kterou člověk používá k uspokojení potřeb a ke své činnosti,
- nejtypičtější je půda, nerostné suroviny, voda, vzduch,
- cenou půdy je **pozemková renta** (pokud majitel půdu pronajímá),
- rentu rozeznáváme:
 - o absolutní – má ji každý pozemek, souvisí s monopolem vlastnictví půdy,
 - o diferenční – je u různých pozemků různá a vyplývá z bonity (kvality) půdy, u stavebních pozemků souvisí s dostupností či zajištěním infrastruktury.

3. Kapitál (majetek)

- Je to vše, co vkládáme do výroby proto, aby vznikly větší hodnoty, jsou to „peníze, které přináší další peníze“.
- Kapitál může být:
 - o reálný (stroje, materiál, zařízení, ale i know-how, licence),
 - o finanční (peníze, cenné papíry).
- Cenou kapitálu je úrok a zisk.
 - o úrok = cena uloženého kapitálu v bance, vlastník s kapitálem nepodniká, peníze se „vydělávají samy“,
 - o zisk = cena kapitálu, kterou očekává vlastník při aktivním podnikání, je rizikovější, $zisk > úrok$.

V podnikové praxi rozlišujeme:

- majetek = konkrétní **formy** kapitálu hmotného a finančního,
- kapitál = vyjadřuje **zdroje**, ze kterých byl majetek získán.

Charakteristika výrobního procesu

Výrobní proces

- je postupné cílevědomé působení práce a strojů na vstupující materiál s cílem vytvořit výrobek.

Výrobní proces zahrnuje:

- technologický proces = způsob přeměny materiálu na výrobek,
- pracovní proces = způsob dělníkovy práce, pracovníci svou prací pomocí nástrojů a strojů přeměňují materiál ve výrobek,
- přírodní proces (nepracovní proces) = vyskytuje se pouze někdy, např. kvašení vína, kynutí těsta, chladnutí chleba, schnutí barvy, zrání obilí, pečení, mražení, člověk se těchto procesů neúčastní.

Členění výrobního procesu

a) podle stupně mechanizace

- ruční výroba – práci vykonává člověk,
- mechanizovaná výroba – práci vykonává stroj, který řídí člověk,
- automatizovaná výroba – stroj, který vykonává práci bez lidské pomoci (člověk tento proces připravuje, kontroluje).

b) podle vyráběného množství a počtu druhů výrobků:

- kusová = výroba velkého počtu druhů výrobků, ale jen v malém množství, někdy jen 1 kus, např. na zakázku stavba lodí např. jeřáby, zařízení pro válcovny, stavba domu, výrobky jsou originály, časový průběh je nepravidelný podle náročnosti výroby,
- sériová = vyrábíme několik druhů výrobků a od každého druhu velké množství, např. výroba automobilů, praček (této výrobě se říká velkosériová, výroba stejného druhu se určitou dobu opakuje),
- hromadná = velké množství výrobků jednoho druhu, např. výroba piva, benzínu, pracích prášků.

Postup výroby

Příprava výroby

- Radíme sem **výzkum a vývoj** nového výrobku i technologického **postupu** pro výrobu, **plánování** výroby, **řízení** výroby (normy), **kalkulaci**.
- Proces přípravy nového výrobku nebo technologického postupu se nazývá **inovace**.
- Plán má podobu **balance** porovnávající výrobní zdroje a potřebu výroby pro prodej.

Výrobní zdroje	Potřeba výroby
- výrobní kapacita	- marketing
- finance	- odbyt – jedná se s zákazníky
- zaměstnanci	
- materiál	
$\Sigma = \Sigma$	

Vlastní výroba

- Organizace výrobního procesu = je to účelné uspořádání výrobních činitelů tak, aby došlo k co největší efektivnosti a hospodárnosti ve výrobě a dosažení jakosti výrobků.

Důležité pojmy související s výrobou

- Efektivnost
 - o účinnost, poměr mezi přínosem nějaké činnosti a náklady na ni vynaloženými.
- Hospodárnost
 - o šetrnost, úspornost, opatrnost.
- Jakost = kvalita
 - o je celkový soubor vlastností a znaků výrobků nebo služby, důležitá zbraň v konkurenčním boji, kontrolu a řízení jakosti provádí specializovaný útvar,
 - o je určena požadavky odběratelů, je stanovena v normách – ČSN, ISO.
- Racionalizace (racio = rozum)
 - o uskutečňování opatření, které vedou k hospodárnému způsobu práce, bez nákladného pořízení dlouhodobého majetku zlepšit úroveň výrobního procesu.

- Pracoviště
 - o nejnižší stupeň organizačního útvaru, je to vymezený vybavený a uspořádaný prostor, ve kterém se uskuteční jedna nebo několik operací, které na sebe navazují.
- Ergonomie
 - o věda o zákonitosti vztahů mezi člověkem, strojem a pracovním prostředím,
 - o úkolem ergonomie je dosáhnout toho, aby člověk co nejlépe pracoval, aby firmě přinesl maximální užitek a aby to nebylo na jeho úkor, např. zdraví, bezpečnost.
- Faktory, které ovlivňují člověka na pracovišti
 - o prašnost, čistota vzduchu,
 - o teplota (podle výdeje energie),
 - o hluchost, vibrace,
 - o hluk od 30 do 65 dB se považuje za obtěžující vliv, narušující pracovní pohodu a způsobující člověku nepříjemný pocit, hluk od 65 do 90 dB je označován jako rušivý vliv, vyvolávající nervové poruchy, klesá při něm produktivita práce, hluk nad 90 dB se považuje za škodlivý vliv, který může způsobit trvalé poškození sluchu,
 - o nejvyšší přípustné hodnoty hluku: byty 40 dB, v noci 30 dB, učebny 45 dB, úřady 55 dB, automobily, autobusy 80 dB, městská a nákladní doprava 85 dB,
 - o osvětlení,
 - o příjemný prostor (květiny, hezké vybavení, optimální velikost prostoru).

2.4 Rozdělování a přerozdělování

Rozdělování

- rozdělování probíhá mezi těmi, co se zúčastnili výrobního procesu (zaměstnanci dostanou mzdu, vlastníci kapitálu zisk nebo úrok, pronajímatelé půdy pozemkovou rentu),
- pokud by celý svůj podíl na výrobě sami spotřebovali, neměli by z čeho žít ti členové společnost, kteří se nemohli na výrobě podílet = děti, staří lidé, nemocní, nezaměstnaní.

Přerozdělování

- část peněz se musí odvést do tzv. veřejných rozpočtů (státního rozpočtu, rozpočtů krajů a obcí), kde je stát přerozděluje.

3. fáze = směna

- výměna, obchod, hotové výrobky prodáváme na trhu,
- zprostředkují ji peníze,
- není jistota, zda se podaří zboží prosadit na trhu,
- nabízející hledají kupce na své zboží a služby, aby realizoval svůj zisk, kupující hledají na trhu to, čím chtějí uspokojit své potřeby,
- hovoříme o tzv. **verifikační funkci směny** = teprve při směně na trhu se pozná, zda vyrobené výrobky najdou svého kupce.

Cena

- je to peněžní částka, kterou zaplatíme (dostaneme) při nákupu (prodeji) zboží nebo služby,
- cenu ovlivňují:
 - o náklady,
 - o poptávka,
 - o konkurence,
 - o zákonné předpisy.

Stanovení ceny:

- **podle nákladů**
 - o cena vychází z nákladů + zvýšení o zisk a obchodní marži prodejce,
- **podle konkurence**
 - o vyšší než konkurence – výrobce si to může dovolit u značkových kvalitních výrobků,
 - o nižší než konkurence – podbízí se zákazníkovi, příliš nízká cena ale může vyvolat dojem nekvalitního zboží,
 - o shodná s konkurencí – výrobce spoléhá na necenovou výhodu, např. kvalitu, reklamu,
- **podle hodnoty vnímané zákazníkem**
 - o tato cena je založená na přesvědčení zákazníka, že mu zboží přináší mimořádné uspokojení, např. značkové zboží, módní zboží, exkluzivní zboží.

2.5 Spotřeba

- dochází k uspokojování potřeb, může být:
 - o konečná – spotřeba lidí, konečných zákazníků,
 - o výrobní – spotřeba firem.
- z jiného úhlu ji členíme na spotřebu.
 - o jednorázovou,
 - o dlouhodobou.

Poznámka

Hospodářský proces neprobíhá fázovitě oddělen, ale jsou to dílčí procesy vzájemně se prolínající, doplňující a navazující.

2.6 Hospodaření a efektivnost

Hospodaření

- účelné nakládání s prostředky, které máme k dispozici, abychom dosáhli nějakého užitku (uspokojení potřeb),
- znamená volit mezi několika možnostmi.

Efektivnost

- vztah mezi vynaloženými prostředky a vzniklým užitekem,
- efekt = užitečný výsledek činnosti, pro jehož dosažení musely být vynaloženy určité výdaje,
- efektivní činnost je činnost, která přináší žádoucí výsledky s vynaložením přiměřených zdrojů,
- podnik vyrábí efektivně, jestliže vyrábí účelně a hospodárně.

2.7 Růst produkce

Potřeby uspokojujeme opakovaně. Znamená to tedy, že i statky a služby se musejí vytvářet opakovaně. Jestliže potřeby stále rostou, musí se produkovat stále více statků a služeb. Růstu produkce může být dosaženo:

- a) zvýšením **množství** používaných výrobních faktorů – tzv. **extenzivní** způsob,
- b) zvýšením **kvality** výrobních faktorů, nebo jejich **lepším využitím** – tzv. **intenzivní** způsob.

2.8 Životní úroveň

= míra uspokojování potřeb, má 3 složky:

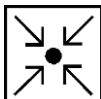
- kolik statků a služeb obyvatelstvo potřebuje (nakupuje) a v jaké kvalitě,
- kolik veřejných statků a služeb je obyvatelstvu poskytováno a v jaké kvalitě,
- úroveň životních podmínek (životní prostředí, množství volného času).

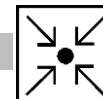
Shrnutí

Potřeby jsou požadavky, které si člověk uvědomuje a pociťuje nedostatek, nejsou-li splněny. Lidé uspokojují své potřeby pomocí statků a služeb tím, že je spotřebovávají. Statky jsou užitečné předměty, služby užitečné činnosti. Zboží je statek nebo služba určená pro trh, tzn. ke směně za peníze. V rámci tzv. hospodářského procesu se přeměňují zdroje ve statky a služby. Mezi zdroje (též výrobní činitele či faktory) patří práce, přírodní zdroje a kapitál. Hospodářský proces má čtyři fáze, a to výrobu, rozdělování a přerozdělování, směnu a spotřebu. Výrobní proces je postupné cílevědomé působení práce a strojů na vstupující materiál s cílem vytvořit výrobek. Hospodaření je účelné nakládání s prostředky, které máme k dispozici, abychom dosáhli nějakého užitku. Efektivnost představuje vztah mezi vynaloženými prostředky a vzniklým užitekem. Produkci můžeme zvyšovat extenzivně a intenzivně. Životní úroveň (míra uspokojování potřeb) má 3 složky, a to kolik statků a služeb obyvatelstvo nakupuje a v jaké kvalitě, kolik veřejných statků a služeb je obyvatelstvu poskytováno a v jaké kvalitě a úroveň životních podmínek.

Úkoly k opakování

- Co jsou to potřeby?
- Uveďte základní členění potřeb.
- Jaké dvě specifické vlastnosti má zboží?
- Co jsou to statky?
- Uveďte základní členění statků.
- Co je to výroba?
- Vyjmenujte 3 výrobní faktory.
- Charakterizujte práci a uveďte, co je její cenou.
- Uveďte příklady přírodních zdrojů a u jednoho uveďte, co je jeho cenou.
- Na jaké skupiny dělíme kapitál?
- Co je cenou kapitálu?
- Proč musí docházet k procesu přerozdělování?
- Co je to směna a co ji zprostředkovává?
- Na jaké skupiny dělíme spotřebu?
- Co je to životní úroveň a jaké má složky?

Použitá literatura

KLÍNSKÝ, Petr, MÜNCH, Otto a CHROMÁ, Danuše. *Ekonomika – ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy*. 4. vydání. Praha: Eduko nakladatelství, s. r. o., 2013. 180 s. ISBN 978-80-87204-82-5.

SAMUELSON, Paul. A. a NORDHAUS, William. D. *Ekonomie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1991, 1011 s. ISBN 80-205-0192-4.

SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.

ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled, 2015/2016*. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.

ŠTĚPÁNÍK, J. *Umění jednat s lidmi: cesta k úspěchu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2003, 152 s. ISBN 978-80-24-70530-9.

3 TRŽNÍ SYSTÉM, EFEKTIVNOST

Úvodní slovo průvodce

V předchozí kapitole jsme definovali lidské potřeby a vysvětlili si, že je uspokojujeme prostřednictvím statků a služeb. Ty je třeba vyrobit v hospodářském procesu. Jednou z jeho částí je směna. Ta se uskutečňuje na trhu.

Výklad

3.1 Trh

- je místo, kde se uskutečňuje výměna zboží,
- je místo, kde se střetává nabídka s poptávkou,
- výměnu zboží zprostředkovávají peníze.

Vývoj peněz:

- naturální směna = výměna naturálie za naturálii, např. maso za vejčička,
 - o v některých případech se tato směna zvaná barter používá i nyní, např. Rusko platí ropou, uranem, rozvojové státy ovocem,
- zbožíové peníze = určitý druh zboží, který byl všude přijímán, např. kůže, plátěné šátky,
- drahé kovy,
- mince (peníze),
 - o plnohodnotné,
 - o neplnohodnotné (drahé kovy + nějaké slitiny),
- bankovky (vyráběly je banky, oblíbenější),
- bezhotovostní peníze (platební karty, šeky).

Vlastnosti peněz

Peníze musí být:

- snadno přenosné (nesmí být těžké, stokoruna nesmí být veliká jako sešit),
- dělitelné (snadno rozměnitelné),
- trvanlivé (mince nereznou),
- musí mít stabilní hodnotu (aby stokoruna neznamenal ze dne na den to samé, jako znamená desetikoruna),
- musí mít kvalitní ochranné prvky.

Obr. č. 1: Ochranné prvky bankovek

Zdroj: web ČNB, 2018

1. vodoznak – viditelný proti světlu,
2. okénkový proužek,
3. barevná vlákna
4. soutisková značka,
5. skrytý obrazec,
6. opticky proměnlivá barva (podle toho, jak se bankovka sklopí proti světlu),
7. iridescentní pruh
8. mikrotext (proužek základní barvy a číselně vyznačuje hodnotu bankovky).

3.2 Poptávka a nabídka

Poptávka (Demand)

- množství zboží, které jsou kupující ochotni koupit za určitou cenu.

Zákon poptávky

- s rostoucí cenou se snižuje poptávka po zboží.

Cenová pružnost poptávky

- závislost poptávky na změně ceny výrobků.

Důchodová pružnost poptávky

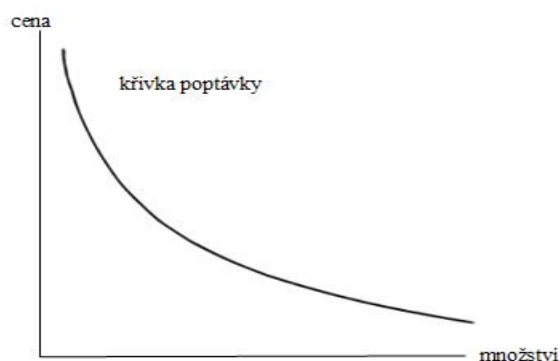
- závislost poptávky na peněžních příjmech kupujících.

Rozlišujeme tyto druhy poptávky:

- individuální poptávku = poptávku **1 kupujícího** po **1** určitém statku, či službě,
- dílčí poptávku = poptávka **všech lidí** po **1** určitém statku, či službě,
- agregátní poptávka = poptávka **všech lidí** po **všech možných statcích**, či službách.

Graf č. 1: Křivka poptávky

Křivka poptávky

Zdroj: OALIB.cz

Faktory ovlivňující poptávku:

- cena,
- velikost důchodů (příjmů),
- demografické změny (změny v počtech kupujících, např. zvyšování počtu seniorů),
- změny v preferencích (zvyky, móda, změny potřeb),
- změny cen jiných zboží,
 - o substituty = jiné zboží, které může nahradit zboží sledované (jablka – hrušky),

- komplementy = zboží, které doplňuje zboží sledované (auto – benzin, zdraží-li benzin, poklesne poptávka po autech).

Nabídka (Supply)

- množství zboží nabízené všemi prodávajícími za určitou cenu.

Zákon nabídky

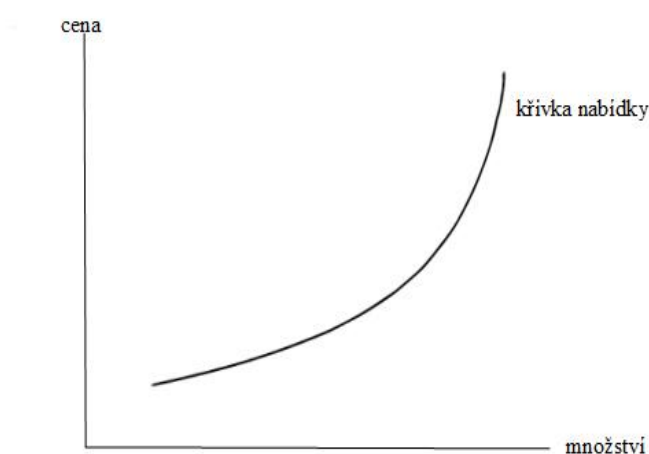
- s rostoucí cenou roste nabídka zboží (roste počet prodávajících, kterým se „vyplatí“ prodávat zboží za tuto cenu).

Rozlišujeme tyto druhy nabídky:

- individuální nabídku = nabídka **1 výrobce** určitého statku,
- dílčí nabídku = nabídka **všech výrobců** určitého statku,
- agregátní nabídka = nabídka **všech výrobců všech druhů** zboží.

Graf č. 2: Křivka nabídky

Křivka nabídky

Zdroj: OALIB.cz

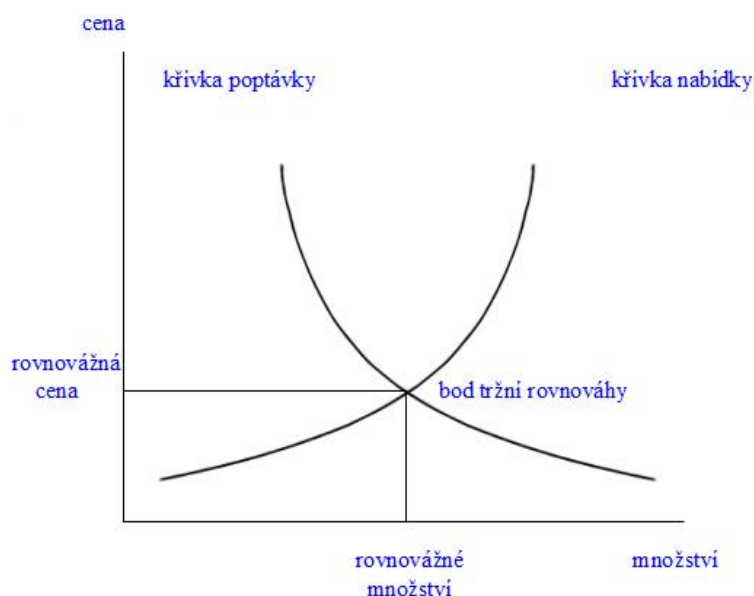
Faktory ovlivňující nabídku:

- cena,
- náklady výroby a obchodu (dražší suroviny a energie, zvyšování mezd, nové technologie),
- změny cen alternativních výrobků (automobilka při poklesu cen nákladních automobilů posílí výrobní program osobních automobilů a výrobu nákladních bude omezovat – jde o využití uvolněné kapacity umožňující více osobních automobilů na úkor nákladních),
- změny vnějších podmínek (počasí pro zemědělce, daně),
- změny kapitálové výnosnosti (kapitál se přelévá mezi odvětvími, podle toho, co je výnosnější, v určitém období je množství výrobců daného produktu nižší, to znamená nižší konkurenci, vyšší zisky, tato vyšší výnosnost přiláká nové výrobce, zvýšení konkurence, nižší zisky).

3.3 Interakce nabídky a poptávky

- Automatické vyrovnávání nabídky a poptávky nazýváme **tržním mechanismem**.
- **Tržní mechanismus** reguluje množství vyráběného, a tím i množství spotřebovaného zboží v celém národním hospodářství a s pomocí vhodných státních zásahů vede i k hospodárnému rozdělování hmotných statků a služeb ve společnosti.

Graf č. 3: Tržní mechanismus

Zdroj: OALIB.cz

B = rovnovážný bod

nabídka = poptávka =
nabídka > poptávka =

tržní rovnováha, vše, co se vyrobí, se spotřebuje.
převís nabídky, vyrobí se více, než spotřebuje,
zboží zůstává ve skladech, cena zboží se snižuje,
výrobci omezují výrobu, zvyšuje se nezaměstnanost,
stát má méně příjmů z daní.

poptávka > nabídka =

převís poptávky,
zákazníci žádají více výrobků, než je na trhu,
zvyšování cen, zvyšování výroby, snižuje se nezaměstnanost.

3.4 Hospodářský cyklus

- zkoumá výkonnost ekonomiky v čase,
- v národním hospodářství pracujeme s tzv. agregátní nabídkou a poptávkou,
- pokud může a dovede národní ekonomika vyrobit tolik, kolik sama spotřebuje (agregátní nabídka = agregátní poptávka), je v ekonomické rovnováze,
- ekonomika se snaží do tohoto stavu dostat, protože je to pro ni nejefektivnější, toho je dosahováno cestou dílčích nerovnováh, říkáme tomu **hospodářský cyklus**.

agregátní poptávka > agregátní nabídka

- strana poptávky má více peněz, než je na trhu zboží a toho lze dosáhnout buď finančním znehodnocením peněz (inflací) nebo tak, že poptávající si peníze půjčili a chtějí spotřebovat na dluh. To může dočasně stimulovat rozvoj ekonomiky, ale tento stimul je založen na nezdravém principu.

agregátní nabídka > agregátní poptávka

- hospodářství vyprodukovalo více zboží, než je samo schopno spotřebovat. Jedinou šancí je zboží vyvézt a vydělat. Pokud se to nepodaří, firmy krachují, propouští, stát má nižší příjmy z daní.

Fáze hospodářského cyklu:

1. expanze (rozvoj, konjunktura, obnova) roste nabídka i poptávka

- domácnostem i firmám se daří, rostou zisky i platy, roste spotřeba statků a služeb, stát dostává více daní, takže může také více investovat.

2. vrchol (převis nabídky nad poptávkou)

- firmy pořád ještě produkují nové statky, ale strana poptávky již začíná zaostávat.

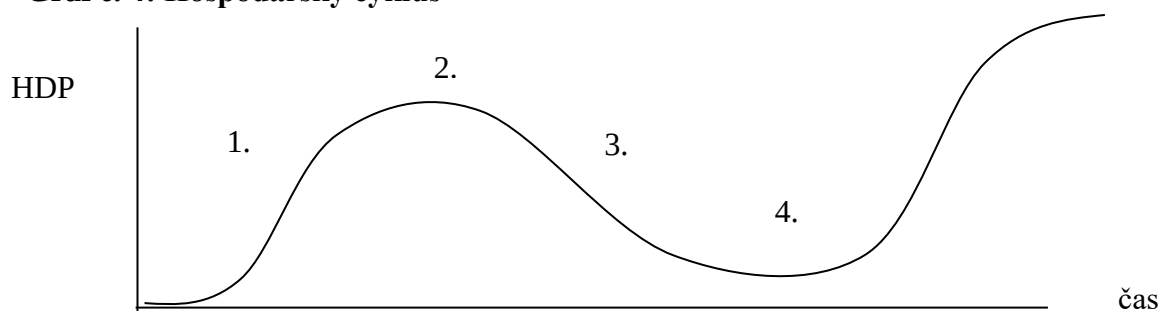
3. recese (krize, deprese, pokles nabídky i poptávky)

- poptávka se zabrzdila, firmy mají problémy s prodejem, krachují, zvyšuje se nezaměstnanost, lidé mají existenční problémy, raději spoří a neutrací, což krizi ještě prohlubuje.

4. dno (sedlo, vyrovnaní a oživení poptávky i nabídky)

- firmy minimalizovaly náklady a ceny, hledají nové cesty pro povzbuzení poptávky, oživuje se poptávka, firmy mohou znovu zaměstnat nové pracovníky.

Graf č. 4: Hospodářský cyklus

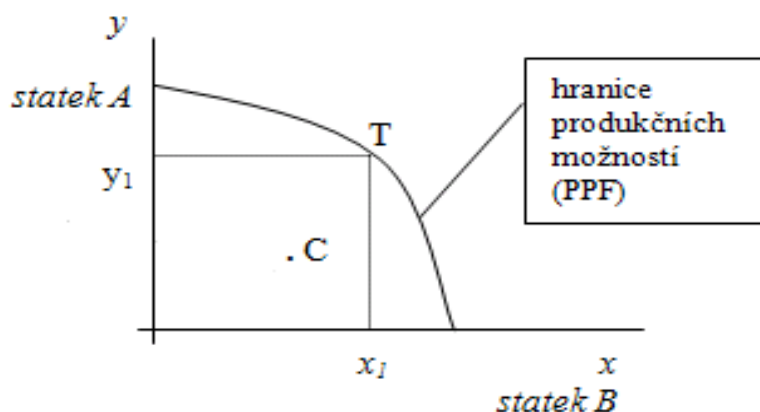

Zdroj: vlastní zpracování

3.5 Hranice produkčních možností

- možné, dostupné kombinace statků, které lze vyrobit s danými výrobními faktory a při využití nejlepších známých výrobních technologií,
- zvýšení produkce jednoho statku lze dosáhnout jen snížením produkce druhého statku (přesun výrobních faktorů),
- při rozhodování *co a jak* se bude vyrábět, musí ekonomika rozhodovat, jak mají být zdroje přesně alokovány (rozděleny) mezi tisíce různých možných statků.

Graf č. 5: Hranice produkčních možností

Zdroj: miras.cz

3.6 Rozdělení trhů

1) podle předmětu směny

- trh zboží a služeb
- finanční trh (cenné papíry)
- trh práce (pracovní síla)

2) podle vztahu nabídky a poptávky

- nasycený (nabídka > poptávka)
- nenasyčený (poptávka > nabídka)

3) podle postavení výrobců na trhu

- konkurenční
- nekonkurenční

4) podle vztahu k zahraničí

- otevřený (obchodujeme se zahraničím)
- uzavřený (minimální obchod se zahraničím)

5) Podle územního hlediska

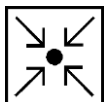
- místní = město, obec
- oblastní = regionální – krajský
- národní = trh České republiky
- nadnárodní = EU
- světový = globální

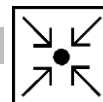
Shrnutí

Trh je místo, kde se uskutečňuje výměna zboží, místo, kde se střetává nabídka s poptávkou. Poptávka je množství zboží, které jsou kupující ochotni koupit za určitou cenu, s rostoucí cenou se poptávka po zboží snižuje. Nabídka je množství zboží nabízené všemi prodávajícími za určitou cenu, s rostoucí cenou nabídka roste. Rozlišujeme tyto druhy poptávky a nabídky: individuální, dílčí a agregátní. Automatické vyrovňávání nabídky a poptávky nazýváme tržním mechanismem. Výkonnost ekonomiky v čase zkoumá tzv. hospodářský cyklus. Má 4 fáze: expanzi, vrchol, recesi a dno. Dostupné kombinace statků, které lze vyrobit s danými výrobními faktory při využití nejlepších známých výrobních technologií nazýváme hranicí produkčních možností.

Úkoly k opakování

Definujte trh.
Popište vývoj peněz.
Jaké vlastnosti musí peníze mít?
Definujte, co je to poptávka a jak se dělí.
Vysvětlete důchodovou pružnost poptávky.
Jaké další faktory ovlivňují poptávku?
Co je to nabídka a jak se dělí?
Jaké další faktory ovlivňují nabídku?
Co zkoumá hospodářský cyklus a jaké má fáze?
Vysvětlete hranici produkčních možností.

Použitá literatura

KLÍNSKÝ, Petr, MÜNCH, Otto a CHROMÁ, Danuše. *Ekonomika – ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy*. 4. vydání. Praha: Eduko nakladatelství, s. r. o., 2013. 180 s. ISBN 978-80-87204-82-5.

SAMUELSON, Paul. A. a NORDHAUS, William. D. *Ekonomie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1991, 1011 s. ISBN 80-205-0192-4.

SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.

ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled, 2015/2016*. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.

4 SELHÁNÍ TRHU, TRH VÝROBNÍCH FAKTORŮ

Úvodní slovo průvodce

Pro spotřebitele je dobře, když na trhu existuje konkurence. Výrobci se snaží uspokojit zákaznickovy potřeby co nejlépe – přijatelnou cenou, kvalitními výrobky, doprovodnými službami. V případě ideálního trhu by existovala konkurence v každém oboru. Stav dokonalé konkurence je však téměř nedosažitelný. V této kapitole si uvedeme situace, kdy trh selhává a uvědomíme si úlohu státu při řešení s tím vzniklých problémů. V další části si představíme specifika trhů výrobních faktorů.

Výklad

4.1 Narušení konkurenčního prostředí

Konkurence je hospodářská soutěž mezi firmami na stejném trhu. Je pro trh prospěšná. Existují 2 druhy konkurence:

- a) Konkurence dokonalá = na trhu působí mnoho stejně velkých firem.
- b) Konkurence nedokonalá = způsobuje selhání trhu, může mít podobu:
 - Monopolu = na trhu působí jenom 1 velká firma.
 - Oligopolu = na trhu působí velmi malý počet firem.
 - Monopolistické konkurence = na trhu existují firmy s dominantním postavením, ale současně zde působí i menší konkurenční firmy.
 - Monopsonu = „monopol na straně poptávky“ – existuje pouze 1 kupující, např. u zbraní hromadného ničení je jediným nakupujícím stát.
 - Oligopsonu = „oligopol na straně poptávky“ = odběratelů je několik málo, např. samopaly používá armáda, policie, či zpravodajské služby.

Externality trhu

Jedná se o vedlejší účinky trhu na subjekty, které se daného tržního vztahu nezúčastní. Tyto účinky mohou být:

- a) Negativní = např. špatný vliv výrobců na životní prostředí.
- b) Pozitivní = např. včelař hradí náklady spojené s chovem včel sám, ale včely opylují i pole řepky sousednímu zemědělci, který za opylení neplatí.

Veřejné statky

Jsou to takové statky, které nemohou být poskytovány jedné osobě, aniž by nebyly poskytnuty bezplatně i jiným osobám. Z tohoto důvodu je vhodné, aby tyto statky zajišťovala vláda. Jde např. o veřejné osvětlení, veřejné školství či zdravotnictví, výstavbu a údržbu dálnic, budování parků.

4.2 Zásahy státu do ekonomiky

- Mezi **státní zásahy** patří např. daňové úlevy nebo vyšší zdanění, dotace, pomoc při nezaměstnanosti, vydávání zákonů, které upravují tržní vztahy.
- Stát nesmí porušit princip tržního mechanismu (nemůže nařídít výrobcům, za jaké ceny mají prodávat).

Stát zasahuje do ekonomiky prostřednictvím státních orgánů:

- Parlament, skládá se z tzv. dolní komory – Poslanecké sněmovny a horní komory – Senátu,
- Vláda ČR – tvoří ji ministři, kteří stojí v čele jednotlivých ministerstev,
- soudy – okresní, krajské, vrchní, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, Ústavní soud,
- Český statistický úřad, Nejvyšší kontrolní úřad, Česká národní banka,
- krajské úřady, obecní úřady.

Hospodářské soutěžení a nekalá soutěž

- V hospodářské soutěži jde o to, který z více subjektů dosáhne určitého cíle jako první či jediný s co nejlepším výsledkem. Je tedy zájem, aby hospodářská soutěž byla umožněna.
- Skutkové podstaty nedovoleného omezování hospodářské soutěže jsou upravovány zvláštním zákonem – **Zákonem o ochraně hospodářské soutěže** č. 63/1991 Sb.
- Na dodržování zákona dbá Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.
- Zákon zakazuje:
 - o uzavírání kartelových dohod, pokud mají za následek vyloučení nebo omezení soutěže (např. se podnikatelé dohodnou o cenách, a tím likvidují konkurenci),
 - o slučování podniků, které vede k omezení soutěže (jde o dohody, při nichž podnikatel získá možnost ovládat jiný podnik),
 - o zneužití monopolního postavení (monopol není zakázán, ale je zakázáno kladení nepřiměřených podmínek jako vázání souhlasu s uzavřením smlouvy).

Porušení morálních zásad a pravidel poctivého podnikání se nazývá **nekalá soutěž**. Upravuje ji Občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb., § 2976).

Za **nekalou soutěž** se považuje zejména:

- klamavá reklama (vyvolávající mylné představy),
- klamavé označování zboží a služeb,
- vyvolávání nebezpečí záměny, (např. napodobením cizích výrobků nebo jejich obalů),
- parazitování na pověsti podniku (např. prohlašování, že výrobky jsou rovnocenné s proslulými kvalitními produkty konkurenta),
- podplácení (např. s cílem zvítězit v soutěži o zakázku),
- zlehčování (např. pomlouváním soutěžitelů),
- srovnávací reklama (zákon stanovuje předpoklady, kdy tato reklama srovnatelná je),
- porušování obchodního tajemství,
- ohrožování zdraví spotřebitelů a životního prostředí,
- dotěrné obtěžování (spamy, maily, reklamními letáky, pokud si to dotyčný člověk nepřeje).

4.3 Trh výrobních faktorů

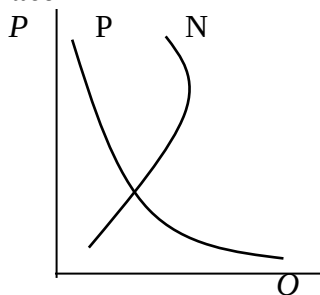
Trh výrobních faktorů je místem, kde se střetává nabídka a poptávka po výrobních faktorech. Zde v roli poptávajícího vystupují firmy a v roli nabízejícího spotřebitelé, resp. domácnosti. Domácnosti nabízejí výrobní faktory za jejich tržní cenu a firmy si je kupují.

Trh práce

- Poptávku po práci představují firmy a neziskový sektor (stát, fondy).
- Nabídku představují budoucí zaměstnanci, nabízející svoji pracovní sílu jako zboží.

- Nabídka je zakřivená, v určitém momentě lidé obdrží dostatek prostředků pro uspokojení svých potřeb a začnou preferovat volný čas.

Graf č. 1: Křivka nabídky práce

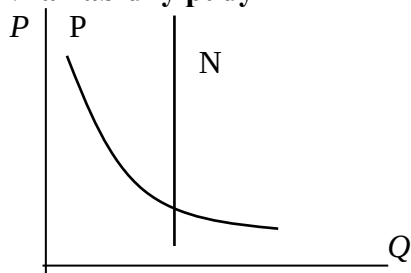
Zdroj: vlastní zpracování

$N = P$ ideální stav rovnováhy, ale v praxi je problém – kvalifikace
 $N > P$ nabídka převyšuje poptávku, pak dochází k nezaměstnanosti
 $N < P$ podnikům chybí pracovní síla

Trh půdy

- Nabídku tvoří majitelé půdy.
- Poptávku tvoří zájemci, kteří platí pozemkovou rentu.
- U nabídky půdy je křivka zcela neelastická, protože nabídka půdy je absolutně omezená a záleží tak pouze na poptávce, jakou výši pozemkové renty vlastník půdy obdrží.
- Cenou půdy je **pozemková renta**, která představuje platbu za její pronájem od vlastníka, a která mu náleží v pravidelných intervalech (nejčastěji jednou za rok).
- Úroveň pozemkové renty je závislá:
 - o na vztahu nabídky a poptávky na trhu,
 - o kvalitě půdy (bonita, poloha).

Graf č. 2: Křivka nabídky půdy

Zdroj: vlastní zpracování

Trh kapitálu = finanční trh

- Trh, kde se obchoduje s finančními prostředky.
- **Nabídku tvoří volné peníze**, které chtějí majitelé zhodnotit.
- **Poptávku** tvoří fyzické nebo právnické osoby, které **vědí, jak vydělat**, ale nemají dostatek kapitálu.

Rozdělení finančního trhu

- peněžní (krátkodobý) a kapitálový (dlouhodobý).

Finanční trh se dále dělí na:

- primární
 - o obchoduje se zde s novými CP, přímý prodej emitent prodává, investor nakupuje.
- sekundární
 - o obchoduje se zde s již dříve vydanými CP, je to tzv. veřejný prodej – kupující a prodávající nejsou v přímém kontaktu.

Burza

Obecné znaky burz

- probíhá zde organizovaný trh, obchoduje se zde se vzájemně zastupitelným zbožím,
- toto zboží se na burze fyzicky nenachází,
- obchody se uskutečňují pravidelně na určitém místě a v určitou dobu,
- funguje přesně podle pravidel (jsou dané zákony),
- je přístupná jen pro určitý okruh lidí.

Druhy burz

- všeobecné (obchoduje se s více druhy zboží, např. zemědělské plodiny, drahé kovy, CP),
- specializované,
 - o zbožové (komoditní), např. s kávou, obilím, bavlnou, ropou, drahými kovy, kaučukem, pomerančovým koncentrátem, hliníkem,
 - o devizové, jsou založené na pohybech kurzů národních měn (např. Frankfurtská burza),
 - o cenných papírů (CP).

Poznámka

Na světě je 150 fungujících burz s různým zaměřením i různou historií.

Burzy v ČR

Burza cenných papírů Praha, a. s.

- klasická burza CP.

Komoditní burza Praha

- obchod s pšenicí, ječmenem, žitem, kukuřicí, řepkou apod.

RM – systém, česká burza cenných papírů, a. s. (RM = registrační místo)

- původní mimoburzovní obchody byly v r. 2008 transformovány na standardní burzu cenných papírů,
- umožňuje on-line obchodování většímu okruhu obchodníků.

Další subjekty finančního trhu

Pojišťovny

- poskytují služby pojištěným FO i PO,
- mají povinnost vyplatit pojistné plnění v případě pojistné události,
- sdružují se v Asociaci pojišťoven.

Penzijní společnosti – penzijní spoření (nebo doplňkové penzijní spoření)

- při splnění podmínek daných zákonem o penzijním spoření se na něj vztahují výhody státního příspěvku a daňové úlevy jak pro účastníka, tak pro jeho zaměstnavatele, pokud mu na toto spoření přispívá určitou měsíční částkou,
- doba ukládání musí být min. 5 let, vybrání je možné po dosažení 60 let věku,
- uložené prostředky lze získat:
 - o jednorázově (vyplácí se najednou, je-li splněna doba pojištění a dosažení věku),
 - o jako penzi (doživotně nebo po dobu, kterou sjednáme),
 - o jako odbytné – tehdy, když požádáme o výplatu dříve před uplynutím doby spoření nebo nedosáhneme-li věku, přijdeme o státní příspěvek a jeho zhodnocení).

Stavební spořitelny – stavební spoření

- forma spoření, která je spojena s nárokem na úvěr, 6 let,
- klient může získat státní příspěvek v max. výši 2 000,- Kč/rok,
- naspořenou částku lze volně použít, úvěr je nutné použít účelově, tj. na financování bytových potřeb, (především koupi bytu či domu, stavebního pozemku, rekonstrukci nebo modernizaci bytu).

Kolektivní investování – investiční a podílové fondy

Výhody

- využití znalostí a zkušeností finančních odborníků,
- optimalizace portfolia (portfolio = struktura CP, investor nakupuje CP s cílem minimalizovat riziko a maximální zisk),
- časová nenáročnost pro klienta,
- státní dozor – Zákon o investičních společnostech a fondech,
- nižší náklady než například makléřským firmám.

Nevýhody

- je nutné se vyvarovat společností, které chtějí poškodit klienta ve svůj prospěch,
- ztráta investiční volnosti.

Banky

- Banky jsou nedílnou součástí finančního trhu.
- Do r. 1990 byl u nás bankovní sektor jednoúrovňový (jednostupňový) s výrazným monopolem Státní banky Československé, která plnila zároveň i funkci centrální banky.
- Přechodem na tržní hospodářství vznikla potřeba přeměnit bankovní sektor na konkurující si podnikatelské subjekty a oddělit centrální banku.
- Od r. 1990 u nás existuje dvouúrovňový bankovní systém
 - o centrální banka = státní instituce, nepodnikatelský subjekt,
 - o obchodní banky = podnikatelské subjekty.

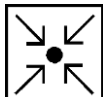

Shrnutí

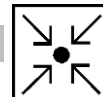

Pro trh je prospěšné, pokud na něm existuje soutěž mezi firmami, tzv. dokonalá konkurence. Přesto může existovat stav, kdy dochází k selhání trhu, tzv. konkurenci nedokonalé. Může mít nejčastěji podobu monopolu, oligopolu či monopolistické konkurence. Vedlejší účinky trhu na subjekty, které se tržního vztahu nezúčastní, nazýváme externalitami trhu. Statky, které nemohou být poskytovány jedné osobě, aniž by nebyly poskytnuty bezplatně i jiným osobám, musí zajišťovat stát, jedná se o tzv. veřejné statky. Stát zasahuje do ekonomiky prostřednictvím státních orgánů. Mimo jiné vytváří podmínky pro podnikání ostatních subjektů, např. prostřednictvím Zákona o ochraně hospodářské soutěže, či vymezením tzv.

nekalé soutěže v Občanském zákoníku. Specifickým trhem je trh výrobních faktorů. V roli poptávajícího vystupují firmy a v roli nabízejícího spotřebitelé, resp. domácnosti. Mezi tyto trhy patří trh práce, půdy a kapitálu. V rámci trhu kapitálu vystupuje několik subjektů, např. banky, pojišťovny, stavební spořitelny, penzijní společnosti, burzy, investiční a podílové fondy.

Úkoly k opakování

- Co je to dokonalá konkurence?
- Vyjmenujte formy nedokonalé konkurence.
- Co zakazuje zákon o ochraně hospodářské soutěže?
- Vyjmenujte příklady nekalé soutěže.
- Co jsou to veřejné statky?
- Co jsou to externalities trhu?
- Co tvoří na trhu práce nabídku a co poptávku?
- Vysvětlete tvar křivky nabídky na trhu práce.
- Co tvoří na trhu půdy nabídku a co poptávku?
- Vysvětlete tvar křivky nabídky na trhu půdy.
- Co tvoří na trhu kapitálu nabídku a co poptávku?
- Vyjmenujte účastníky finančního trhu.

Použitá literatura

- KLÍNSKÝ, Petr, MÜNCH, Otto a CHROMÁ, Danuše. *Ekonomika – ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy*. 4. vydání. Praha: Eduko nakladatelství, s. r. o., 2013. 180 s. ISBN 978-80-87204-82-5.
- SAMUELSON, Paul. A. a NORDHAUS, William. D. *Ekonomie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1991, 1011 s. ISBN 80-205-0192-4.
- SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.
- ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled, 2015/2016*. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.

Úvodní slovo průvodce

Národní hospodářství neboli ekonomiku státu představuje hospodářství celé země, všech jejích podniků, domácností a státních institucí. Tvoří ho miliony obyvatel, které pracují v malých i velkých podnicích a dalších organizacích. Náplň jejich činnosti je různorodá, ale můžeme rozlišit určité oblasti, jejichž náplň je obdobná. Podniky s podobnými výrobky nebo činnostmi tvoří tzv. hospodářská odvětví. Toto uspořádání je obsaženo v tzv. odvětvové klasifikaci ekonomických činností (OKEČ). Klasifikace slouží pro státní statistiku a opatření vlády.

Výklad

Národní hospodářství

- souhrn hospodářských činností na určitém státním území, kterých se účastní podnikatelské subjekty i občané.

5.1 Hodnocení národního hospodářství

1. Hrubý domácí produkt (HDP)

- Výsledná produkce (statků a služeb) celého hospodářství vytvořená za určité období výrobními činiteli (práce, přírodní, zdroje, kapitál) na **území určitého státu** (bez ohledu na to, zda ji vytvořili občané státu nebo cizinci).
- Tento ukazatel je počítán na tzv. územním principu a preferují ho evropské země, tedy i ČR.
- Údaje získáme od finančního úřadu (daně) a od celních úřadů.
- Odečteme-li od HDP opotřebení investičního majetku (amortizaci), dostaneme **čistý domácí produkt**.

Výpočet HDP:

HDP = hodnota zboží a služeb, které spotřebují domácnosti (cca 2/3 HDP)

- + hrubé domácí investice (pořízení dlouhodobého majetku především u firem)
- + vládní nákupy (výdaje na infrastrukturu, obranu státu, školství, zdravotnictví)
- + čistý vývoz (vývoz - dovoz)

Poznámka

Vědci naráželi při výpočtech na řadu problémů, jeden z nich je vliv inflace. Záleží na cenách, ve kterých výdaje za vyrobené statky počítáme, můžeme zvolit běžné ceny (ceny aktuálního roku), pak díky inflačnímu znehodnocení nemůžeme výsledky srovnávat s jinými léty.

- Pokud počítáme HDP **v běžných cenách** (cenách aktuálního roku), hovoříme o **nominálním HDP**.
- Díky inflačnímu znehodnocení peněz nemůžeme výsledky srovnávat s jinými léty. Pro srovnání musíme používat **přepočet na stálé ceny** (zvolíme některý rok jako výchozí a výsledky přepočítáme podle cen ve zvoleném roce), potom hovoříme o **reálném HDP**.

2. Hrubý národní produkt (HNP)

- Hodnoty vyrobené výrobními činiteli ve vlastnictví **občanů dané země**, bez ohledu na to, zda výroba probíhala na území státu nebo i v zahraničí.

- Tento ukazatel preferují USA, protože mají mnoho zahraničních investic.
- Odečteme-li od HNP opotřebení investičního majetku (amortizaci), dostaneme **čistý národní produkt**.

Výpočet HNP:

$HNP = HDP + \text{čistý příjem ze zahraničí} - \text{příjem cizinců na našem území}$

3. Národní důchod (ND)

Poznámka

Tato metoda vychází z principu, že každý z účastníků výroby získává svůj podíl na vytvořených statcích a službách jako odměnu za vynaložení svých výrobních faktorů:

- zaměstnanci dostávají mzdy,
- majitelé půdy rentu,
- majitelé kapitálu úrok a zisk.

Výpočet ND:

$ND = \text{mzdy} + \text{renty} + \text{zisky} + \text{úroky}$

Všechny 3 ukazatele (HDP, HNP, ND) nám umožňují sledovat vývoj národní ekonomiky v čase a srovnávat s jinými státy.

U uvedených ukazatelů (HDP, HNP, ND) jsme schopni zachytit pouze statky a služby, které prošly **legálním trhem**. Do uvedených ukazatelů **nejsme schopni zachytit**:

- statky a služby, které si lidé ve sledovaném období vyráběli pro **vlastní potřebu a spotřebu svých rodin**, tudíž neprošly vůbec trhem,
- statky a služby, které prošly **nelegálním trhem**. Zde hovoříme o tzv. šedé a černé ekonomice. Do **šedé ekonomiky patří úplatky a „melouchaření“**, tedy nezdaněná práce a příjmy, do **černé ekonomiky zařadíme příjmy z trestné činnosti**, krádeží, nelegálních hazardních her, prodeje drog.

5.2 Mezinárodní obchod

Důvodem vzniku mezinárodního obchodu bylo:

- rozdílné surovinové bohatství,
- rozdílné klimatické a přírodní podmínky,
- vhodné domácí podmínky pro rozvoj určitých výrob (tradice, kvalifikovaná pracovní síla),
- politické důvody,
- stav vnitřního trhu – to, co na domácím trhu přebývá, se snažíme vyvézt a naopak – dovážíme, čeho je nedostatek.

Ekonomické výhody mezinárodního obchodu jsou absolutní nebo komparativní

- **absolutní** = některé země jsou schopné dosahovat při výrobě nižší náklady, a tím mohou nabídnout lepší cenu, např. levná pracovní síla v Číně, vysoký stupeň automatizace v Japonsku, špičkové technologie v USA.
- **komparativní** – pro zemi je výhodné vyrábět produkci, u které dosahuje ve srovnání s ostatními zeměmi co největší absolutní výhodu a ostatní výrobky dovážet (Švýcarsko se zaměřilo na hodinky a čokoládu.)

Opatření státu používaná v mezinárodním obchodě

Poznámka

*Mezinárodní obchod přináší výhody, ale také nevýhody. V některých případech bývá vhodné chránit domácí podniky před silnou zahraniční konkurencí, např. u nově vznikajících nebo tradičních výrobních podniků. Stát k omezení nebo naopak k podpoře mezinárodního obchodu používá následující opatření. Říkáme tomu **protekcionismus**. V rámci EU byla tato opatření v obchodu mezi jednotlivými členskými zeměmi odstraněna.*

Jednostranná opatření

1. Cla

- zvyšují cenu dováženého zboží, tím chrání domácí výrobce,
- clo je příjmem do státního rozpočtu, u zemí EU příjmem do rozpočtu EU.

2. Množstevní kvóty

- státní orgány (ministerstva, celní správa) stanoví množství nebo hodnotu zboží, které lze vyvézt či dovést = kvóty.

3. Normy a další předpisy

- státy vystavují certifikáty = osvědčení, že zboží odpovídá příslušným normám,
- tyto normy mohou být technické, ekologické, zdravotní atd.
- zboží musí projít zkouškami státních zkušeben nebo kontrolních společností.

4. Prostředky používané k podpoře vývozu

- stát zřizuje instituce, které poskytují informace o zahraničních trzích, pojišťují proti riziku nezaplacení, poskytují úvěry na vývoz,
- mezi organizace podporující zahraniční obchod patří:
 - o Hospodářská komora,
 - o CzechTrade – Česká agentura na podporu obchodu, která poskytuje poradenství a konzultační služby, zpracovává informace,
 - o Česká exportní banka – poskytuje úvěry vývozcům,
 - o Exportní, garanční a pojišťovací společnost (EGAP) – poskytuje pojištění,
- u vyváženého zboží se neplatí clo a DPH.

Dvoustranná a mnohostranná opatření

- Patří sem obchodní smlouvy a dohody, či mezinárodní dohody.

Celní unie

- seskupení států vytvářející jednotné celní území, v němž jsou odstraněna cla v obchodu mezi členskými zeměmi a zaveden jednotný celní sazebník vůči nečlenským zemím,
- členské země používají stejných postupů v obchodě s třetími zeměmi, na celém území se uplatňují stejné celní formality,
- byla vytvořena např. mezi ČR a SR po rozdělení Československa v r. 1993,
- Evropská unie je celní unií.

Formy zahraničního obchodu

Export = vývoz

- soubor činností, které jsou spojeny s prodejem zboží a služeb do zahraničí.

Import = dovoz

- zajišťuje suroviny a výrobky, kterých je v tuzemsku nedostatek anebo se nevyskytují vůbec.

Saldo obchodní bilance

- rozdíl mezi hodnotou vývozu a hodnotou dovozu.

Reexport = vývoz dovozu

- reexportéři nakupují zboží v cizině a prodávají ho do třetí země.

Důvody reexportu

- mezi státem, ve kterém se zboží nakoupí a státem, kam se zboží prodá, mohou být vysoká cla, zákazy dovozů apod.,
- reexportem může podnik kompletovat sortiment svých výrobků,
- nákupy ve velkém umožní reexportérovi dosáhnout nižších cen (získá množstevní slevu),
- reexportér musí mít dobrý přehled o obchodně politických opatřeních jednotlivých zemí.
- **přímý reexport**
 - o reexportér koupí zboží v cizí zemi, prodá je a dá přepravit do jiné cizí země, aniž by zásilka vstoupila do země reexportéra,
- **nepřímý reexport**
 - o reexportér doveze v zahraničí nakoupené zboží do své země a odtud je vyveze do jiné země,

Obchodování se může uskutečňovat:

- **mimo EU**
 - o jedná se o klasický vývoz a dovoz,
 - o fungují zde všechna opatření obchodní politiky – cla, množstevní kvóty, normy.
- **v rámci EU**
 - o nejedná se o vývoz a dovoz, ale o prodej a nákup,
 - o funguje jednotný vnitřní trh – volný pohyb zboží,
 - o odpadá proclení, pro výrobky platí jednotné normy,
 - o obchod je přesto složitější než uvnitř země.

Ať už ale půjde o obchod mimo EU nebo v rámci EU, existují dvě základní možnosti, jak jej zabezpečit:

- **přímý prodej nebo nákup (přímý vývoz nebo dovoz)**
 - o domácí výrobní podnik **sám** prodává (vyváží) své výrobky do jiné země či je sám nakupuje (dováží).
- **nepřímý prodej nebo nákup (nepřímý vývoz nebo dovoz)**
 - o domácí výrobní podnik využívá služby obchodního podniku (zprostředkovatele).

5.3 Vývozní obchodní operace

Vývozní obchodní operace se člení do těchto fází:

1. příprava

- personální, organizační zajištění,
- výrobní program (vhodné výrobky, parametry výrobků),
 - o podnik musí zvažovat, jaké výrobky může v zahraničí prodat,
- rozbor vlastní finanční situace,
 - o podnik musí uvážit, má-li finanční prostředky pro nutné změny,

- volba partnera,
 - o výběr země, studium trhu, informace o odběratelích, konkurenci, dovozních předpisech, kupní síle obyvatelstva, kapacitě trhu,
- volba obchodní politiky (vývozní marketing),
 - o produkt + dodavatelský servis,
 - o cena + cenová politika,
 - o způsob prodeje,
 - o propagace.

2. uzavření kupní smlouvy

- Obě strany se musí domluvit na druhu, kvalitě, množství zboží, dodací lhůtě a ceně.
- V mezinárodních smlouvách je nutné navíc domluvit **dodací a platební podmínky**.

- Dodací podmínky:

- o vyjadřují se tzv. dodací paritou, tvoří nedílnou součást každé kupní smlouvy,
- o stanoví přesně místo, kde přecházejí náklady a rizika spojená s dopravou zboží z prodávajícího na kupujícího,
- o může jít o dopravné, pojistné, clo,
- o nejužívanější jsou mezinárodní pravidla INCOTERMS, přijala je Mezinárodní obchodní komora v Paříži (International Commercial Terms).

Obr. č. 1: Příklady dodacích podmínek INCOTERMS

EXW (ex works) = ze závodu

Jedinou odpovědností prodávajícího je dát k dispozici zboží kupujícímu ve svém závodě. Prodávající není zodpovědný za nákladku zboží na dopravní prostředek opatřený kupujícím, jediné pokud by bylo dohodnuto jinak. Kupující nese veškeré výlohy a rizika spojená s přepravou zboží z tohoto místa až do místa určení. Tato doložka představuje min. závazek pro prodávajícího.

FCA (free carrier) = ujednané místo

Kupující volí místo způsob přepravy a dopravce. Prodávající splní své povinnosti dodáním zboží k dispozici přepravce (kupujícího) v ujednaném místě. Výlohy a rizika přecházejí z prodávajícího na kupujícího v okamžiku převzetí zboží dopravcem.

FAS (free alongside ship) = ujednaný přístav nalodění

Prodávající splní své povinnosti, jakmile bylo zboží umístěno k boku lodi nebo člunu. Kupující určuje loď a nese veškerá rizika a výlohy od tohoto okamžiku. Kupující musí zboží proclít.

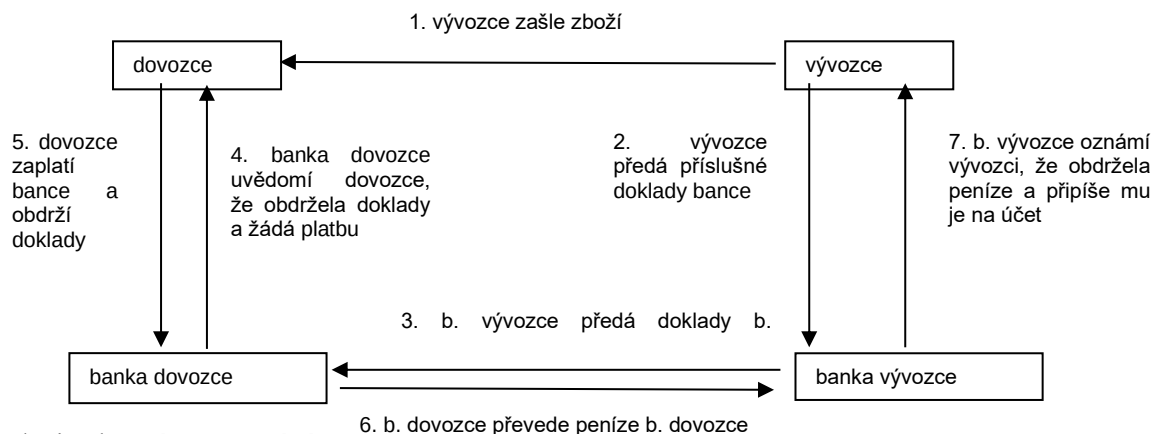
Zdroj: vlastní zpracování

Platební podmínky

- Určení platební podmínky je ovlivněno zejména:
 - o druhem zboží – u některého zboží se v mezinárodní praxi vžily určité podmínky tak, že se staly zvyklostí,
 - o situací na trhu – při nedostatku zboží si podmínky může určovat prodávající a naopak,
 - o vzájemnými vztahy partnerů – dlouhodobé dobré obchodní vztahy dovolují použití jednoduchých a tím i levných platebních nástrojů.

- Způsoby placení:
 - o hladká platba (hladký plat) = platební příkaz ve prospěch vývozce,
 - o dokumentární inkaso = zvlášť se posílá zboží a zvlášť dokumenty (ty se posílají prostřednictvím bank),
 - o dokumentární akreditiv = písemný závazek banky, který zajišťuje vývozci zaplacení zboží, pokud splní podmínky uvedené v akreditivu.

Obr. č. 2: Schéma dokumentárního inkasa

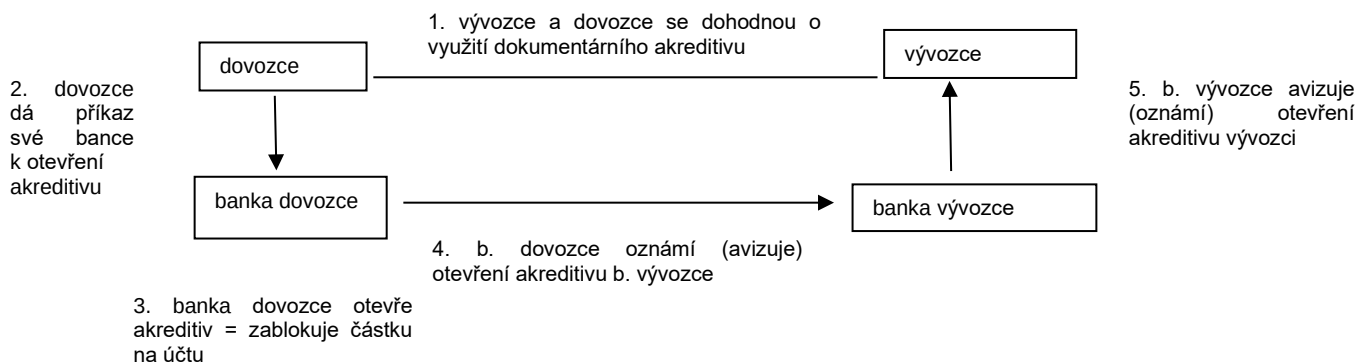

Zdroj: vlastní zpracování

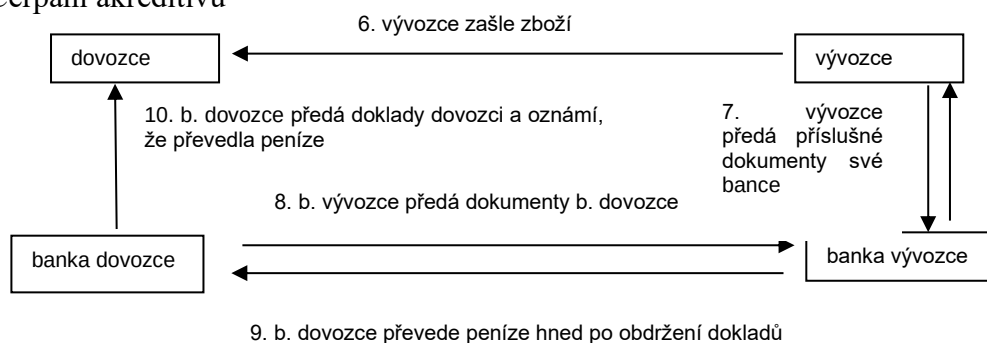
Obr. č. 3: Schéma dokumentárního akreditivu

Průběh placení má 2 části: otevření akreditivu a čerpání akreditivu

1. Otevření akreditivu – dovozce uzavře se svou bankou smlouvu o vystavení akreditivu, banka mu zablokuje požadovanou částku.

2. Čerpání akreditivu

Zdroj: vlastní zpracování

Financování vývozu

Poznámka

Vývozce je nucen prodávat na úvěr, tzn., že vynaložené prostředky se mu vrací až za delší dobu po prodeji zboží. Mohou mu chybět finanční prostředky na vlastní provoz.

Možnosti získání prostředků:

- vlastní kapitál,
- bankovní úvěr,
- faktoring,
 - o odprodej krátkodobých pohledávek před jejich splatností faktoringovou společností za sjednanou úplatu,
- forfaiting
 - o odprodej dlouhodobých pohledávek forfaitingovou společností.

5.4 Rizika ZO

1. rizika politická

- vznikají na základě politických opatření státu nebo politických událostí,
- zejména v politicky nestabilních zemích, nebo tam, kde fungují nelegální mocenské struktury, mafie.

2. hospodářská rizika

- vznikají špatným odhadem situace na trhu, nevhodným sortimentem či kvalitou zboží, např.:
 - o dopravní riziko (dojde ke zpoždění, poškození při dopravě),
 - o riziko nepřevzetí zboží (dovozce odmítne zboží převzít a zaplatit),
 - o riziko nezaplacení (dovozce zboží převezme, ale nezaplatí),
- ostatní rizika:
 - o kurzové riziko,
 - o riziko jazykových bariér,
 - o riziko právní,
 - vzniká neznalostí místního práva,
 - o riziko marketingové,
 - zahraniční zákazník je jiný než tuzemský, musíme o něm získat informace,
 - o manažerské riziko,
 - manažer zaměstná zaměstnance v cizí zemi, ale nezvolí dobře.

3. rizika nepředvídatelná

- z vyšší moci – např. zemětřesení.

5.5 Mezinárodní instituce ovlivňující světové hospodářství

Světová banka

- poskytuje dlouhodobé úvěry na financování investic vládám členských zemí,
- vznikla v r. 1945 a původně byla určena na obnovu válkou zničených zemí Evropy,
- v současné době se zaměřuje především na pomoc rozvojovým zemím,
- Světová banka (Skupina Světové banky) spojuje tyto instituce:
 - o Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj,
 - o Mezinárodní finanční společnost,
 - o Mezinárodní sdružení pro rozvoj.

Mezinárodní měnový fond

- úkolem je přispívat ke stabilitě měn, odstranění devizových omezení, poskytovat půjčky na posílení měny.

Světová obchodní organizace (WTO = World Trade Organization), součástí je GATT (Všeobecná dohoda o clech a obchodu, ukončila činnost 31. 12. 1994)

- cílem je uvolňování světového obchodu a odstranění překážek v obchodu mezi státy, tj. odstranění ochranných opatření jednotlivých států (cla dovozní a vývozní kvóty, zákazy obchodu).

G-7

- vzniklo jako sdružení sedmi hospodářsky nejvyspělejších zemí světa (Německo, Velká Británie, Itálie, USA, Japonsko, Kanada),
- dnes je na setkání zváno i Rusko (G8), Čína (G9) i jiné státy,
- představitelé se každoročně setkávají a diskutují o ekonomických, ekologických a politických problémech světa.

OECD = Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

- sídlí v Paříži,
- snahou této organizace je integrovat hospodářské bloky Evropy, Severní Ameriky a Japonska,
- koordinuje pomoc rozvojovým zemím.

EFTA (česky zkratka ESVO) = Evropské sdružení volného obchodu

- členy jsou nečlenské země EU = Norsko, Island, Švýcarsko, Lichtenštejnsko.

OSN = Organizace spojených národů

- Jejím cílem je udržení mezinárodního míru a bezpečnosti a rozvíjet spolupráci při řešení problémů v ekonomické, sociální, kulturní a humanitární oblasti. Mezi hlavní orgány patří Valné shromáždění, Rada bezpečnosti, Hospodářská a sociální rada, Poručenská rada, Mezinárodní soudní dvůr.

5.6 Evropská unie

Historie

- ESUO = Evropské společenství uhlí a oceli
- EHS = Evropské hospodářské společenství (1957 – Římské smlouvy)
- Euratom = Evropské společenství pro atomovou energii
- 1967 se sloučily = Evropské společenství s jednotným trhem (1. pilíř)
- 1992 Maastrichtská smlouva = přejmenování na Evropskou unii, přidání 2. a 3. pilíře
- V současné době má EU 28 členských států, ČR vstoupila do EU v r. 2004.

EU tvořily 3 pilíře:

- **První = jednotný trh bez hranic**
 - o volný pohyb zboží,
 - v EU je možné nakupovat a prodávat zboží bez omezení,
 - o volný pohyb služeb,
 - v EU je možné využívat a poskytovat služby bez omezení,
 - o volný pohyb kapitálu,
 - v EU je možné investovat bez omezení,
 - o volný pohyb osob,

- v EU je možné cestovat a pracovat bez omezení.
- **Druhý = společná zahraniční a bezpečnostní politika**
 - cílem posilování bezpečnosti Unie,
 - byl založen EUROPOL.
- **Třetí = spolupráce v oblasti justice (soudnictví)**

Hlavní orgány EU

- **Evropská rada**
 - hlavy států nebo vlád, schází se 4 x ročně, reprezentativní charakter.
- **Rada ministrů** (též Rada Evropské unie nebo jen Rada)
 - skládá se z ministrů vlád členských zemí (rady se vždy účastní ministr, do jehož kompetence spadají otázky, které se projednávají, mluvíme tak o agrární radě, radě ministrů vnitra), ministři mají různý počet hlasů podle velikosti země.
- **Evropský parlament**
 - poslance do něj volí obyvatelé jednotlivých zemí.
- **Evropská komise**
 - „vláda EU“, sídlí v Bruselu, má 28 komisařů.
- **Evropský soudní dvůr (Soudní dvůr Evropských společenství)**
 - hlavním úkolem = zajistit soulad právních předpisů s praxí ve státech unie.

Rozpočet Evropské unie

- Příjmy: % DPH a % HDP, které odvádí členské země
- Výdaje: politiky EU

Politiky EU

- **Obchodní politika = jednotný trh bez hranic**
 - volný pohyb zboží,
 - volný pohyb služeb,
 - volný pohyb kapitálu,
 - volný pohyb osob.
- **Zahraniční a bezpečnostní politika**
 - cílem posilování bezpečnosti Unie, byl založen Europol.
- **Spolupráce v oblasti justice (soudnictví)**
 - Evropské právo se dělí na:
 - primární = komunitární právo = tvoří je smlouvy vytvářející EU,
 - následné = smlouvy a předpisy vytvořené v rámci EU = nařízení, směrnice, rozhodnutí (existují ještě doporučení).
- **Měnová politika**
 - Cílem vytvoření měnové unie bylo zajistit výhody:
 - nemusí se směňovat národní měna, ušetří se poplatky,
 - snadnější rovnávání cen zboží v různých státech,
 - oficiální zavádění nové měny začalo 1. ledna 1999 – bezhotovostně, do oběhu se euro dostalo 1. ledna 2002.
- **Zemědělská politika**
 - **Cíl**
 - zvýšit produktivitu zemědělství a zajistit tak soběstačnost,
 - udržet cenovou stabilitu zemědělských výrobků,
 - zabránit odlivu obyvatel venkovských oblastí do měst.

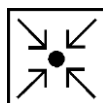
- **Nástroje**
 - zemědělci mají určeno množství produktů, které od nich bude vykoupeno za určitou cenu,
 - dostávají dotace.
- **Regionální politika**
 - snaží se snižovat hospodářské a sociální rozdíly mezi různými oblastmi země.
 - Financování je prováděno prostřednictvím tzv. strukturálních fondů (ty jsou součástí společného rozpočtu).
- **Sociální politika**
 - Cílem je zlepšit životní a pracovní podmínky, podporovat zaměstnanost a rovnost příležitostí a garantovat minimální úroveň sociální ochrany.
 - Financování je prováděno prostřednictvím tzv. strukturálních fondů.

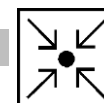
Shrnutí

Národní hospodářství je souhrn hospodářských činností na určitém státním území, kterých se účastní podnikatelské subjekty i občané. Hodnotíme ho pomocí ukazatelů hrubý domácí produkt (výsledná produkce na území určitého státu) a hrubý národní produkt (hodnoty vyrobené výrobními činiteli ve vlastnictví občanů dané země). Do uvedených ukazatelů nejsme schopni zachytit statky a služby, které si lidé ve sledovaném období vyráběli pro vlastní potřebu a tzv. šedou (daňové úniky) a černou (trestná činnost) ekonomiku. Důvody pro vznik mezinárodního obchodu spočívají především v rozdílném surovinovém bohatství a klimatických podmínkách. Mezi opatření státu, která mají chránit domácí podniky před zahraniční konkurencí, patří cla, množství kvóty, normy a další předpisy, prostředky sloužící k podpoře vývozu, smlouvy a dohody. Mezi formy zahraničního obchodu patří kromě exportu a importu i reexport. Na přípravu vývozní obchodní operace navazuje uzavření kupní smlouvy s dodacími a platebními podmínkami. Dodací podmínky stanoví přesně místo, kde přecházejí náklady a rizika spojená s dopravou zboží z prodávajícího na kupujícího, mezi způsoby placení patří kromě hladké platby i platby dokumentární. Kromě hospodářských rizik, mohou v rámci zahraničního obchodu vznikat i rizika politická či způsobená vyšší mocí. Mezi mezinárodní instituce, které ovlivňují světové hospodářství, patří Světová banka, Mezinárodní měnový fond, Světová obchodní organizace, G7, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a Evropská unie. V rámci ní se řeší především obchodní politika, zahraniční a bezpečnostní politika, spolupráce v oblasti justice, měnová, zemědělská, regionální a sociální politika.

Úkoly k opakování

Definujte národní hospodářství.
 Definujte hrubý domácí produkt (HDP).
 Uveďte výpočet HDP.
 Definujte hrubý národní produkt (HNP).
 Uveďte výpočet HNP.
 O jakých cenách hovoříme, pokud počítáme HDP
 a) v běžných cenách (cenách aktuálního roku),
 b) ve stálých cenách?
 Co nejsme schopni zachytit do uvedených ukazatelů?
 Uveďte důvody vzniku mezinárodního obchodu.
 Vysvětlete absolutní a komparativní výhodu.
 Vyjmenujte jednostranná opatření používaná v zahraničním obchodu.

Co vše spadá do přípravy mezinárodní obchodní operace?
Charakterizujte dodací podmínky.
Vyjmenujte způsoby placení v zahraničním obchodu.
Vyjmenujte možná rizika v zahraničním obchodu.
Uveďte 5 významných světových institucí, které ovlivňují ekonomiku.
Vysvětlete, co znamená jednotný trh bez hranic v rámci EU.
Vyjmenujte 5 nejdůležitějších orgánů EU.
Vyjmenujte a stručně charakterizujte politiky EU.

Použitá literatura

KLÍNSKÝ, Petr, MÜNCH, Otto a CHROMÁ, Danuše. *Ekonomika – ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy*. 4. vydání. Praha: Eduko nakladatelství, s. r. o., 2013. 180 s. ISBN 978-80-87204-82-5.
SAMUELSON, Paul. A. a NORDHAUS, William. D. *Ekonomie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1991, 1011 s. ISBN 80-205-0192-4.
SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.
ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled*, 2015/2016. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.

6 MAKROEKONOMIE, ÚLOHA STÁTU

Úvodní slovo průvodce

Každá vláda chce být úspěšná. Snaží se dosáhnout co nejvyššího hospodářského růstu, co nejnížší nezaměstnanosti, optimální inflace a kladného salda obchodní bilance. V rámci své hospodářské politiky využívá řadu nástrojů, které si představíme v této kapitole.

Výklad

6.1 Makroekonomie

- zaměřuje se na národní **hospodářství jako celek**, sleduje tyto oblasti:
 - o 1. hospodářský růst,
 - o 2. nezaměstnanost,
 - o 3. inflaci,
 - o 4. obchodní bilanci (rozdíl mezi vývozem a dovozem).

6.2 Hospodářský růst

- Je to proces, kterým se zvyšuje schopnost národního hospodářství vyrábět statky a služby.
- Má dlouhodobou povahu, je to základní vývojová tendence národního hospodářství, kolem ní dochází ke krátkodobým kolísáním (viz hospodářský cyklus).
- Zdrojem hospodářského růstu jsou **výrobní faktory**:
 - o kapitál,
 - o práce = množství pracovních sil, kvalifikace,
 - o přírodní zdroje = půda, nerostné suroviny.
- Rozeznáváme hospodářský růst:
 - o extenzivní = zvyšuje se množství využívaných zdrojů,
 - o intenzivní = efektivněji se využívají zdroje, které jsou k dispozici.
- Hospodářský růst se měří pomocí HDP:

HDP₂ daného roku

HDP₁ předchozího roku

$$\frac{\text{HDP}_2 - \text{HDP}_1}{\text{HDP}_1} \cdot 100 = \text{míra hospodářského růstu (\%)}$$

6.3 Nezaměstnanost

Trh práce

- cena práce = mzda (v soukromém sektoru), plat (ve státním sektoru),
 - **poptávku** po práci představují **firmy** a neziskový sektor (stát, fondy),
 - **nabídku** představují **lidé** = budoucí zaměstnanci, nabízející svoji pracovní sílu jako zboží.
- N = P ideální stav rovnováhy, ale v praxi je problém kvalifikace.
N > P nabídka převyšuje poptávku, pak dochází k nezaměstnanosti.
N < P podnikům chybí pracovní síla.

Důsledky nezaměstnanosti:

- negativní – náklady na podpory nezaměstnanosti, ztráta statků a služeb, které mohou nezaměstnaní vyrobit, pokles životní úrovně nezaměstnaných, stres,

- pozitivní – zhruba do 5 % nezaměstnanosti, vytváří se tlak na zaměstnance, ti poctivěji pracují, bojí se o místo.

Druhy nezaměstnanosti:

- dobrovolná = osoby ekonomicky zajištěné, nehledají zaměstnání (ekonomicky neaktivní), musí se platit zdravotní pojištění (13,5 % z minimální mzdy).
- nedobrovolná = týká se osob, které aktivně hledají zaměstnání a patří do ekonomicky aktivního obyvatelstva a práci nenachází, evidují se na úřadu práce.

Výpočet míry nezaměstnanosti

nezaměstnaní, kteří aktivně hledají práci

celkový počet ekonomicky aktivního obyvatelstva . 100 (%)

Opatření státu vůči nezaměstnanosti

Pasivní

- záchytný sociální systém (hmotné zabezpečení, sociální dávky).

Aktivní

- organizování rekvalifikací, podpora vzniku nových prac. míst, program zaměstnání absolventů škol.

Příčiny nezaměstnanosti

- **frikční** nezaměstnanost – lidé běžně mění svou práci, nejsou ve firmě spokojeni, hledají jiné zaměstnání,
- **strukturální** nezaměstnanost – některá odvětví se dostávají do útlumu, lidé přicházejí o práci – řešení = rekvalifikace,
- **cyklická** nezaměstnanost – spojená s hospodářským cyklem, v období recese a dna.

6.4 Inlace

Inlace

- peníze ztrácí svou hodnotu (dochází k znehodnocování peněz).

Deflace

- naopak zvyšování hodnoty peněz.

Stagflace

- V ekonomice velmi nežádoucí jev – zvyšuje se inflace i nezaměstnanost.

Příčiny inflace:

- **Inlace tažená poptávkou** – dojde ke zvýšení mezd, to vede k větší poptávce po výrobcích a službách, výrobci zdraží, aby více vydělali, dojde tedy ke zvýšení cen zboží a služeb. Zaměstnanci opět volají po zvýšení mezd, tím se zvýší náklady firem a dojde k novému zdražení a rozbíhá se tzv. inflační spirála.
- **Inlace tažená nabídkou** – dojde ke zdražení vstupů do výroby (např. materiálu), tím se zvýší ceny výrobků a služeb, zaměstnanci volají po zvýšení mezd, tím se zvýší náklady firem, to vede firmy k novému zdražení a opět se rozbíhá inflační spirála.

Inlace se měří pomocí tzv. spotřebního koše a porovnání cenových hladin v různých obdobích.

Míra inflace (%)

cenová hladina (t) – cenová hladina (t-1)

cenová hladiny (t-1) . 100

Typy inflace podle velikosti

- inflace **mírná** = jednociferná – lidé nepřestávají věřit penězům, ekonomika běžně funguje, tempo růstu cen odpovídá tempu růstu výroby,
- inflace **pádivá** = dvojciferná, lidé přestávají věřit domácí měně, preferují stabilnější cizí měnu, nebo např. zlato, nemovitosti,
- **hyperinflace** = trojciferná a vyšší – lidé preferují naturální směnu, ekonomický systém se úplně rozpadá. Tento stav je typický pro válečná období, politické převraty.

6.5 Saldo obchodní bilance

- Platební bilance = porovnává příjmy a výdaje státu vůči zahraničí.
- Obchodní bilance (vývoz a dovoz) je součástí bilance platební.

Tab. č. 1: Platební bilance

platební bilance	běžný účet	obchodní bilance = vývoz a dovoz
		další bilance = příjmy a výdaje za služby (cestovní ruch, sport, doprava), zisky ze zahraničí, dary, dědictví
	finanční účet	= mezinárodní investice, příliv a odliv zahr. kapitálu

Zdroj: vlastní zpracování

Poznámka

Ekonomové sledují rozdíl mezi příjmy a výdaji jednotlivých položek platební bilance – saldo = zda bylo dosaženo přebytku či schodku. Jestliže má platební bilance schodek, musí se vyrovnat – zahraničními úvěry, přílivem zahraničního kapitálu.

Hospodářská politika státu

- jsou to zásady, cíle a nástroje státu, které slouží k ovlivňování a kontrole ekonomického vývoje.

6.6 Subjekty hospodářské politiky ČR

- **Parlament České republiky**
 - o Poslanecká sněmovna PČR (poslanci, věk nad 21 let, celkem 200 poslanců),
 - o Senát PČR (celkem 81 senátorů, věk nad 40 let),
 - o legislativní funkce = schvaluje zákony, které předkládá vláda,
 - o schvaluje i rozpočet,
 - o práci Poslanecké sněmovny i Senátu ovlivňuje složení politických sil.
- **Vláda České republiky**
 - o nejvyšší výkonný orgán,
 - o předkládá návrhy zákonů, včetně rozpočtu,
 - o skládá se z ministrů, v čele je předseda vlády (premiér).
- **Ministerstva**
 - o dělí se podle odvětví.
- **Centrální banka (Česká národní banka)**
 - o nezávislý orgán,
 - o reguluje množství peněz v oběhu, aby nedocházelo k inflaci.
- **Účelové státní orgány**
 - o Český statistický úřad, Nejvyšší kontrolní úřad
- **Krajské úřady, obecní úřady**

Funkce subjektů HP

1. Funkce právní jistoty a bezpečí

- státní instituce zajišťují tvorbu a dodržování práva, což je základní podmínka fungování společnosti a ekonomiky,
- zajišťují vnitrostátní a mezinárodní bezpečnost.

2. Funkce sociální

- zajištění přerozdělování procesů (hmotné zabezpečení, sociální dávky),
- zajištění veřejných statků (školsví, zdravotnictví),
- řešení nezaměstnanosti,
- zajištění fungujícího neziskového sektoru.

3. Funkce hospodářská

- stát podniká prostřednictvím státních podniků za účelem zisku,
- stát vytváří podmínky pro podnikání ostatních subjektů (pravidla hospodářské soutěže) stabilní měnu, má významnou roli v mezinárodním obchodě.

6.7 Nástroje hospodářské politiky

1. právní systém a legislativní proces

- Zákony v ČR prochází schválením obou komor Parlamentu a vyjadřuje se k nim prezident.
- Zákony jsou zveřejňovány ve Sbírce zákonů.
- Porušení zákona šetří státní instituce podřízené vládě (policie při krádeži, finanční úřady či celní úřady při daňových nesrovnalostech, při nedovoleném podnikání živnostenský úřad).
- Sporné případy řeší soudy.

2. fiskální (rozpočtová) politika

- Základním nástrojem fiskální politiky je státní rozpočet.
- Návrh předkládá vláda, schvaluje ho Parlament, má stránku příjmovou a výdajovou.

Tab. č. 2: Obecné schéma státního rozpočtu

Příjmová stránka	Výdajová stránka
- daně - sociální pojištění - cla - ostatní příjmy - <u>neúvěrové</u> - o místní poplatky, např. poplatek ze psů, - o povinné příspěvky do státních fondů - o poplatky, správní poplatky - <u>úvěrové</u> - o státní půjčky (i půjčky obcí) - o vydané státní cenné papíry - příjmy z rozpočtu EU	- státní správa (úřady) - obrana státu, školství, zdravotnictví - transfery obyvatelstvu (důchody, dávky) - státní zakázky (dálnice) - investice do životního prostředí - úroky - odvody do EU

Zdroj: vlastní zpracování

Z jiného pohledu můžeme výdaje členit na:

- **mandatorní** – povinné (stát se k nim zavázal v rozličných zákonech), stát je musí uhradit bez ohledu na skutečnou výši svých příjmů.
- **nemandatorní** – ostatní, které nemusí, ale chce realizovat (podle aktuální hospodářské politiky vlády).

Státní rozpočet může být:

- a) **vyrovnaný**: příjmy = výdaje,
- b) **přebytkový**: příjmy > výdaje, stát vytváří rezervu na dobu nepříznivého ekonomického vývoje, na druhou stranu tímto opatřením nepodporuje rozvoj ekonomiky (aby neutratil všechny své příjmy, nedává státní zakázky),
- c) **schodkový**: příjmy < výdaje, stát podporuje rozvoj ekonomiky, ale „na dluh“, tento dluh musí uhradit, vydává státní dluhopisy (půjčuje si, musí splácet dluh včetně úroků, nikdo ale nezaručí, že příští roky rovněž nebudou ekonomicky problémové).

Nástroje fiskální politiky

- výše daní,
- rozsah vládních výdajů na statky a služby.

Podle použití nástrojů rozlišujeme fiskální politiku:

- **expanzivní**
 - o snižuje se úroveň zdanění, zvyšuje se rozsah státní výdajů, zvýšení peněz v oběhu, vzniká schodkový státní rozpočet.
- **restriktivní**
 - o zvyšuje se úroveň zdanění, sníží se rozsah státní výdajů, snížení peněz v oběhu, vzniká přebytkový státní rozpočet.

3. Měnová (monetární) politika

- Základní úlohu hraje centrální banka (Česká národní banka). Ta používá k udržení stability tyto nástroje:
 - o repo sazba = základní úroková sazba CB pro termínované operace s CP. Nepřímo ovlivňuje výši úroků pro podnikatelskou sféru.
 - restriktivní politika = ČNB zvýší repo sazbu (zdrazí půjčky obchodním bankám, ty si méně půjčí a méně peněz se dostane do oběhu),
 - expanzivní politika = repo sazba se sníží, úvěry se zlevní, do ekonomiky proudí více peněz.
 - o povinné (minimální rezervy) – každá banka má u CB část svých vkladů, tím své peníze „umrtví“. Když chce CB snížit inflaci - zvýší povinné rezervy.
 - o operace na volném trhu = CB nakupuje a prodává cenné papíry, obvykle státní dluhopisy.
 - Když nakupuje, zvyšuje nabídku peněz, když chce snížit množství peněz (snížit inflaci) - prodává.
 - o ostatní nástroje – CB může stanovit úvěrové limity (max. rozsah poskytovaných úvěrů), stanovit min. úroky z vkladů a úvěrů, tyto nástroje se využívají jen v nezbytných případech.

4. Důchodová (mzdová a cenová) politika

Je zaměřena na stabilizaci cenové hladiny.

Formy důchodové politiky

- Regulace cen

- některé ceny zůstávají státem částečně regulované, např. nájemné v bytech, dálkové vytápění, poštovní poplatky, telekomunikační poplatky (jsou to zboží a služby sociálně citlivé, stát se obává neúměrných tlaků na růst cen, nebo ceny monopolních poskytovatelů, které je třeba regulovat).

- Dotace k cenám

- v naší zemi okrajově, v EU vysoké státní dotace do zemědělství.

- Vládní kontrola vývoje platů u státních zaměstnanců

- Vláda nařízením stanovuje platové tabulky s tarifními třídami.
- Roli hraje vzdělání a délka praxe.

- Stanovení minimální mzdy a životního minima

5. Zahraničně obchodní politika

Nástroje

1. Kurz koruny k zahraničním měnám

- od roku 1990 jsme přešli od nekonvertibilní koruny ke koruně vnitřně směnitelné, od roku 1995 máme plně směnitelnou měnu, dalším krokem bude přechod na euro.

2. Dovozy a vývozy kvóty (administrativně stanovované množství pro dovoz či vývoz určitého zboží) a cla – je jednotně řízeno z Bruselu.

3. Podpora exportu ČR (státní instituce CzechTrade, Česká exportní banka, Exportní garanční a pojišťovací společnost (EGAP), CzechInvest – vývoz investičních celků).

4. Uzavírání mezinárodních smluv, zahraniční obchodní zastoupení, politicko-obchodní mise politiků.

5. Krajním nástrojem je obchodní embargo.

6. Sociální politika

- stát vytváří záchrannou sociální síť, např. podpory, rekvalifikace.

Úřad práce

- Požádá-li občan o zprostředkování zaměstnání nejpozději do 3 pracovních dnů po skončení zaměstnání, zařadí se do evidence ode dne následujícího po skončení zaměstnání.
- Uchazeč je povinen spolupracovat s úřadem práce a může být vyřazen z evidence, pokud bez vážných důvodů odmítne nastoupit do nabízeného vhodného zaměstnání, a to na 6 měsíců.

Hmotné zabezpečení

- Náleží uchazeči o zaměstnání, kterému není zprostředkováno vhodné zaměstnání, pokud zároveň splňuje podmínku celkové doby předchozího zaměstnání v délce alespoň 12 měsíců v posledních 2 letech před podáním žádosti.
- Výše hmotného zabezpečení se poskytuje celkem 5 měsíců:
 - v prvních 2 měsících ve výši 65 %,
 - v dalších 2 měsících 50 %,
 - v posledním měsíci 45 %.
- Při nástupu na rekvalifikační kurz, na který byl uchazeč vyslán ÚP 60 % průměrného měsíčního čistého výdělku, kterého uchazeč dosáhl v posledním zaměstnání.
- Člověk nad 50 let bude podporu dostávat 8 měsíců, nad 55 let 11 měsíců.
- Maximální výše je 0,58násobek průměrné mzdy v národním hospodářství v 1.-3. čtvrtletí předcházejícího roku.

- Poté, co občanovi zanikne nárok na podporu, je, splňuje-li stanovené podmínky, zajištěn dávkami sociální péče poskytovanými státem.

Rekvalifikace

- je to změna dosavadní kvalifikace, která vyžaduje získání nových znalostí a dovedností,
- uskutečňuje se na základě písemné dohody uzavřené mezi uchazečem a úřadem práce,
- po dobu rekvalifikace jsou všichni uchazeči hmotně zabezpečeni.

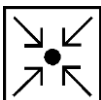
Shrnutí

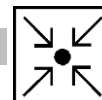
Při hodnocení národního hospodářství, a tím úspěšnosti hospodářské politiky státu, sledujeme 4 cíle, kterými jsou vysoká úroveň a tempo růstu celkového hrubého domácího produktu (HDP), nízká míra nezaměstnanosti, nízká míra inflace a vyrovnané saldo zahraničního obchodu. Růst HDP je proces, kterým se zvyšuje schopnost národního hospodářství vyrábět statky a služby a rozlišujeme růst extenzivní (vyšší užívání zdrojů) a intenzivní (efektivnější využívání zdrojů). Nezaměstnanost vzniká, pokud na trhu práce převyšuje nabídka práce zaměstnanců poptávku u firem. Rozlišujeme nezaměstnanost dobrovolnou a nedobrovolnou a podle příčin vzniku nezaměstnanost frikční, strukturální a cyklickou. Pokud peníze ztrácí hodnotu, hovoříme o inflaci, která může být tažena poptávkou nebo nabídkou a podle velikosti rozlišujeme inflaci mírnou, pádivou a hyperinflaci. Vývoz a dovoz porovnáváme v rámci obchodní bilance, pro stát je příznivější je-li vyšší vývoz než dovoz, hovoříme o aktivní obchodní bilanci.

Mezi základní subjekty hospodářské politiky patří parlament, vláda a centrální banka, která by měla být nezávislá na vládě, aby mohla střežit stabilitu měny. Základními funkcemi státu je funkce právní jistoty a bezpečí, funkce sociální a funkce hospodářská. Rozeznáváme celkem šest nástrojů státu. Jsou to:

1. Právní systém a legislativní proces – jde především o tvorbu právních norem a jejich vymahatelnost.
2. Fiskální politika – jejím základním nástrojem je státní rozpočet, který tvoří příjmy (především daně a pojistné na sociální zabezpečení) a výdaje (na veřejné statky, transfery obyvatelstvu); rozpočet může být vyrovnaný, schodkový či přebytkový.
3. Monetární systém – je realizován s využitím repo, diskontní či lombardní sazby, povinných minimálních rezerv, operací na volném trhu a ostatních nástrojů.
4. Důchodová a cenová politika – zahrnuje regulované platy (regulace není v soukromém sektoru) a regulované ceny (jen u vybraných položek).
5. Zahraničně obchodní politika – v jejím rámci je realizována kurzová politika a jsou využívány různé nástroje, např. cla či kvóty.
6. Sociální politika – řeší problematiku nezaměstnanosti a pohybu pracovních sil, stát provádí aktivní a pasivní politiku.

Úkoly k opakování

Jaký rozlišujeme hospodářský růst podle míry využívání zdrojů?

Co tvoří na trhu práce nabídku?

Vysvětlíte nezaměstnanost dobrovolnou a nedobrovolnou.

Uveďte příčiny nezaměstnanosti.

Vysvětlíte termín inflace a její vznik na straně poptávky a nabídky.

Uveďte rozlišení míry inflace.

Vyjmenujte subjekty hospodářské politiky.

Vyjmenujte 3 funkce státu.

Vyjmenujte 5 nástrojů státu = 5 politik.
Vysvětlete legislativní proces.
Co tvoří nejvýznamnější příjem do státního rozpočtu?
Stručně vysvětlete, na jaké dvě politiky rozlišujeme fiskální politiku podle použití nástrojů.
Vyjmenujte 3 hlavní opatření (nástroje) České národní banky.
Uveďte hlavní nástroje důchodové politiky.
Jaké nástroje se používají u zahraničně obchodní politiky?
Do kdy se musí člověk zaregistrovat na úřad práce?
Kdo má nárok na hmotné zabezpečení?
Kolik činí výše hmotného zabezpečení (v %) v průběhu tzv. podpůrčí doby?
Vysvětlete aktivní a pasivní politiku nezaměstnanosti.
Co je to rekvalifikace?

Použitá literatura

KLÍNSKÝ, Petr, MÜNCH, Otto a CHROMÁ, Danuše. *Ekonomika – ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy*. 4. vydání. Praha: Eduko nakladatelství, s. r. o., 2013. 180 s. ISBN 978-80-87204-82-5.
SAMUELSON, Paul. A. a NORDHAUS, William. D. *Ekonomie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1991, 1011 s. ISBN 80-205-0192-4.
SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.
ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled*, 2015/2016. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.
ČR. Český statistický úřad. [online]. Praha: Český statistický úřad, 2017. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

OBOROVÁ PROPEDEUTIKA II.

1 ZÁKLADNÍ PRINCIPY PODNIKÁNÍ

Úvodní slovo průvodce

Podniky jsou jedním ze tří ekonomických subjektů. S omezenými zdroji (výrobními faktory) uspokojují svými výrobky a služby lidské potřeby, které jsou neomezené. V národním hospodářství existuje celá řada různorodých podniků, které můžeme členit podle různých kritérií. Volba právní formy podnikání je jednou z rozhodujících otázek při zahajování podnikatelské činnosti.

Výklad

1.1 Podstata a definice podnikání

Podstatou podnikání je samostatné rozhodování určité osoby o tom:

- co bude vyrábět nebo jaké služby bude poskytovat,
- kde bude vyrábět,
- jak bude vyrábět nebo poskytovat služby,
- kolik zdrojů do své činnosti vloží a kde je získá, jak použije získané prostředky,
- jakou právní formu pro svou činnost zvolí.

Definice podnikání a podnikatele je nově obsažena v zákoně 89/2012 nového občanského zákoníku, § 420:

"Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele."

Soustavná činnost

- **Soustavná činnost** neznamená činnost nepřetržitou, ale takovou, která je vykonávána s vidinou, že bude vykonávána i nadále. Nesmí se jednat o činnost náhodnou, nahodilou nebo příležitostnou – ta není podnikáním.
- Za **soustavnou činnost** tedy lze považovat takovou, která není pouze příležitostná (ta se již neopakuje).
- Za soustavnou činnost však lze považovat i to, když je **podnikatel** zaměstnán a podniká pouze ve svém volném čase nebo podniká pouze v určité roční době. **Podnikáním** je i činnost prováděná několikrát do roka s úmyslem ji opakovat.

Samostatnost

- Osoba, která činnost provozuje, může sama rozhodovat o době a místě výkonu činnosti a organizaci práce podle své vlastní svobodné úvahy a volby. Dále musí finančně sama zajišťovat chod podnikání a sama čerpat a rozhodovat o použití zisku z činnosti. Pokud činnost nevykazuje tyto vlastnosti, nejedná se o samostatnou činnost, ale může naplňovat charakteristiku tzv. „švarcsystému“.

Vlastní účet

- **Podnikatel** provádí svoji činnost pod **vlastním jménem** a je-li zapsán do obchodního rejstříku pod názvem firmy. Tím vystupuje z anonymity a osoby, které jednájí podle jeho pokynů, musí jednat jeho jménem nebo jménem firmy. Nelze tedy **podnikat** na někoho jiného.

Vlastní odpovědnost

- Podnikatel – fyzická osoba **odpovídá za veškeré závazky vyplývající z jeho podnikání** celým svým majetkem. To znamená, že nejen obchodním, ale i majetkem určeným pro vlastní potřebu.

Dosažení zisku

- Je hlavním **cílem podnikatelského snažení**. Za **podnikání** se obecně považuje i to, když hospodaření skončí ztrátou, nelze z toho však vyvozovat, že právě ztráta je smyslem podnikání.

Cíl podnikání

- dosažení zisku (výstupy > vstupy), ale také:
 - o dlouhodobý rozvoj a existence podniku,
 - o dobré jméno podniku,
 - o jeho stabilita na trhu,
 - o dodržování zásady efektivnosti,
 - o udržení schopných kvalifikovaných pracovníků, dobrý sociální program,
 - o ochrana životního prostředí atd.

Právní normy upravující podnikání

1. občanský zákoník
2. zákon o obchodních korporacích
3. živnostenský zákon
4. zákoník práce

1.2 Podnikatelské subjekty

Fyzická osoba (FO)

- občan, člověk, má jméno a příjmení,
- FO má:
 - o **1. právní osobnost**,
 - vzniká narozením,
 - nemůže být omezena,
 - zaniká smrtí.
 - o **2. svéprávnost**,
 - vzniká:
 - zletilostí – dosažením 18 let,
 - sňatkem (povolí soud, ne osobám mladším 16 let),
 - emancipací (povolí soud, ne osobám mladším 16 let, osobám, které prokážou schopnost se samy žít a obstarávat si své záležitosti, je nutný souhlas zákonného zástupce),
 - zaniká zpravidla smrtí této osoby,
 - FO může soud ze závažných důvodů (duševní porucha, léčba alkoholismu) omezit svéprávnost, ale jen na určité činnosti, a to na dobu max. 3 roky, může ustanovit opatrovníka, který za člověka právně nejedná, ale pouze mu napomáhá v běžných činnostech.

Právnícká osoba (PO)

- Ustavují se:
 - o zakladatelským právním jednáním,
 - o jsou zřízeny působením veřejné moci,
 - o jiným způsobem (např. schválením stanov).
- Vznikají zápisem do obchodního rejstříku.
- Rozlišují se:
 - o PO soukromého práva = slouží soukromým zájmům (banky),
 - o PO veřejného práva = mají veřejnoprávní poslání (stát, obec, Česká národní banka).
 - Právnícké osoby veřejného práva se řídí hlavně zvláštními zákony (§ 20 odst. 2), např. zákonem o obcích, zákonem o ČNB, zákonem o vysokých školách apod.

Ustanovení **nového občanského zákoníku** rozlišují **tři typy právnických osob**:

- **korporace – typicky spolky** (§ 210 – 302). Je příznačné, že je tvoří členové nebo společníci neboli osobní složka (corpus = tělo). V současné právní úpravě jde především o **občanská sdružení**.
- **fundace – typicky nadace** či nadační fondy (§ 303 – 401). Jejich základ (fundus) tvoří majetek určený k určitému účelu.
- **ústavy** (§ 402 – 418) zde je osobní i majetková složka propojena: ústav nemá členy jako korporace, ale zaměstnance, a majetek ústavu není tak chráněn jako u fundací. V současné době jde především o **obecně prospěšné společnosti**. Zkratka bude z. ú. (zapsaný ústav).

Zákon o obchodních korporacích upravuje tyto typy společností:

- veřejná obchodní společnost,
- komanditní společnost,
- společnost s ručením omezeným,
- akciová společnost,
- družstvo.

1.3 Založení, vznik, zrušení a zánik společnosti

Založení společnosti

- společenskou smlouvou (veřejná obch. spol., komanditní spol., spol. s ručením omezeným),
- zakladatelskou listinou (spol. s ručením omezeným a akciová spol., pokud je zakládá 1 společník).

Náležitosti společenské (zakladatelské) smlouvy nebo listiny:

- obchodní jméno,
- typ společnosti,
- sídlo,
- předmět podnikání,
- IČ,
- určení statutárního orgánu,
- majetkové poměry,
 - o výše základního kapitálu (souhrn vkladů společníků),
 - o výše vkladů jednotlivých společníků,
 - o způsob splacení vkladů.

Vznik společnosti

- dnem, ke kterému byla společnost zapsána do obchodního rejstříku.

Obchodní firma (jméno)

- název, pod kterým podnikatel provozuje svou činnost, musí být jedinečný, je zapsaný v obchodním rejstříku.

Obchodní rejstřík

- jedná se o tzv. veřejnou evidenci,
- vedou ho pověřené soudy, tzv. rejstříkové,
- zapisují se tam všechny právnické osoby, fyzické osoby na vlastní žádost nebo ukládá-li to zákon a zahraniční podnikatelé.

Do obchodního rejstříku **se zapisují tyto údaje:**

- obchodní název,
- u PO sídlo, u FO bydliště,
- předmět podnikání,
- právní forma podnikání,
- statutární orgán,
- základní kapitál,
- IČ (= identifikační číslo, je přiděleno Českým statistickým úřadem).

Živnostenský rejstřík

- vedou ho živnostenské úřady,
- zapisují se sem všichni živnostníci, jsou to fyzické osoby.

Jak společnost zanikne

- nejprve dojde ke zrušení, vlastní **zánik** je **dnem výmazu** z obchodního rejstříku,
- **zrušení**
 - o právním jednáním z vlastní iniciativy (splněním činnosti, úmrtím majitele, sloučením, dohodou, rozdělením),
 - o rozhodnutím soudu.
- zrušení může proběhnout 2 způsoby:
 - o zrušení bez likvidace = v případě, kdy existuje právní nástupce, např. v případě, když se dvě společnosti sloučí, rozdělí, firma se prodá,
 - o zrušení s likvidací = firma přestane existovat, provádí ho likvidátor, v případě, že je podnik předlužen, prohlásí na něj konkurz. Konkurz se vyhláší také na návrh věřitele nebo dlužníka. Účelem konkurzu je alespoň uspokojení věřitelů prodejem majetku dlužníka. Návrh na konkurz mohou podat též věřitelé, nebo dlužník sám na sebe.

Přehled právních forem podnikání

1.4 Živnost

- soustavná činnost, kterou podnikatel provozuje samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku za podmínek stanovených živnostenským zákonem.

Některé činnosti jsou **vyloučeny z živnostenského podnikání:**

- činnosti vyhrazené státem – pošta, výroba soli, lihu, tabákových výrobků,

- výkon povolání lékařů, veterinářů, advokátů, notářů, daňových poradců, znalců, makléřů apod.,
- činnost bank a pojišťoven, provozování zemědělství a lesnictví, vzdělávání ve školách atd.,
- využívání výsledků tvůrčí duševní činnosti a jejich autorit (autorský zákon, vynálezy),
- pronajímání nemovitostí a bytů, pokud nejsou poskytovány další služby zajišťující provoz nemovitostí a bytů.
 - o Uvedené činnosti mohou být podnikáním, ale na základě jiných zákonů než živnostenského.

Podmínky k provozování živnosti

Všeobecné podmínky:

- 18 let věku, svéprávnost,
- bezúhonnost, zjistí ŽÚ sám,
- doklad o tom, že FO nemá daňové nedoplatky vůči státu, zjistí ŽÚ sám.

Zvláštní podmínky:

- odborná způsobilost – je pro každý druh živnosti uvedena v příloze zákona.

Rozdělení živností podle formy živnostenského oprávnění

1. živnosti ohlašovací

- Mohou být provozovány na základě pouhého ohlášení **libovolnému** živnostenskému úřadu, prostřednictvím kontaktního místa veřejné správy Czech POINT, nebo ho zaslat tomuto úřadu poštou nebo elektronicky.
- Pokud žadatel splňuje podmínky, ŽÚ **doručí ohlášení** (tím oficiálně vzniká možnost podnikat), do 5 dnů provede zápis do živnostenského rejstříku a vydá podnikateli výpis.
- Tyto živnosti se dále dělí na:

a) řemeslné

- zednictví, zámečnictví, řeznictví, truhlářství, kadeřnictví, hodinářství apod.),
- je potřeba odborná způsobilost, ta se prokazuje dokladem o:
 - o řádném ukončení středního vzdělávání s výučním listem, maturitou, VOŠ, VŠ v daném oboru, nebo
 - o uznání odborné kvalifikace dle Národní soustavy kvalifikací,
 - o řádném ukončení středního vzdělávání s výučním listem, maturitou, VOŠ, VŠ v příbuzném oboru a vykonání jednoroční praxe v oboru.

b) vázané

- autoškola, účetní poradci, výroba žiravin, průvodcovská činnost, oprava elektroniky, projektová činnost ve stavebnictví,
- u každé živnosti jsou uvedeny podmínky odborné způsobilosti, požaduje se výuční list nebo maturitní vysvědčení nebo vysokoškolský diplom v příslušném oboru, kromě toho se vyžaduje určitá délka praxe v oboru, nebo splnění určité podmínky.

c) volné

- nevyžaduje se prokazování odborné způsobilosti.

2. živnosti koncesované

- Koncesovaná živnost může být provozována po udělení zvláštního oprávnění k podnikání – koncese.
- Zákon neobsahuje stanovení lhůty, ve které musí ŽÚ o udělení koncese rozhodnout; může totiž vyžadovat stanoviska jiných orgánů státní správy. Ty jsou povinny zaujmout stanovisko do 30 dnů od doručení žádosti (pokud je toto stanovisko nutné).
- V případě, že je osobě koncese udělena, ŽÚ jí do 5 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí o udělení koncese provede zápis do Živnostenského rejstříku a podnikateli vydá výpis.
- Oprávnění vykonávat koncesovanou živnost vzniká dnem nabytí právní moci rozhodnutí o udělení koncese.

Činnosti živnostenského úřadu

- přijímá žádosti a vydává živnostenské listy nebo koncesní listiny,
- vede evidenci živností - tzv. živnostenský rejstřík,
- provádí kontrolu živnostenského zákona (za neoprávněné podnikání může udělit pokutu až 1 mil. Kč).

Zrušení a zánik živnosti, pozastavení a přerušení

Zrušení

- Rozhodne živnostník nebo ŽÚ v případě, že podnikatel neplní své povinnosti, důvodem je i smrt.

Zánik

- Výmazem ze Živnostenského rejstříku.

Pozastavení

- Rozhodnutím podnikatele (kdykoli může živnost obnovit).

Přerušení

- Rozhodnutí Živnostenského úřadu jako sankce, když podnikatel neplní své povinnosti.

1.5 Státní podnik

- vznikne vydáním **zakládacích listin** a zápisem do obchodního rejstříku,
- ručí za své závazky svým majetkem,
- řídí ho ředitel – je statutárním orgánem, který je jmenován zakladatelem (ministerstvem),
- kontrolním orgánem je dozorčí rada, která:
 - o kontroluje hospodaření,
 - o projednává základní otázky rozvoje podniku,
 - o rozhoduje o rozdělení zisku.
- z vytvořeného zisku zaplatí podnik daně.

Obchodní korporace

Poznámka

Jak bylo uvedeno výše, hlavním pramenem je z. č. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (Zákon o obchodních korporacích), který upravuje následující formy obchodních korporací:

1. veřejná obchodní společnost (v. o. s.)
2. komanditní společnost (k. s.)
3. společnost s ručením omezeným (spol. s r. o. nebo s. r. o.)
4. akciová společnost (a. s.)
5. družstvo

1.6 Veřejná obchodní společnost

Zkratka

- v. o. s., veř. obch. spol. nebo jméno společníka + a spol.

Založení

- alespoň dvěma osobami, mohou být fyzické i právnické,
- je založena sepsáním společenské smlouvy.

Ručení

- osoby ručí neomezeně (každý ze společníků ručí za všechny závazky společnosti) celým svým majetkem.

Řízení

- jménem podniku vystupují všichni společníci,
- statutárním orgánem je každý ze společníků, nestanoví-li společenská smlouva jinak.

Kapitál

- výše základního kapitálu není určena (mohou si to ve smlouvě dohodnout),
- zisk se dělí mezi společníky rovným dílem, stejně tak ztráta.

Zákaz konkurence

- pro společníky platí zákaz konkurence v oboru = nesmí mít zároveň jinou firmu se stejným předmětem podnikání, pokud společenská smlouva nestanoví jinak.

1.7 Komanditní společnost

Zkratka

- k. s., kom. spol.

Založení

- zakládají ji minimálně 2 osoby (fyzické nebo právnické), z nich alespoň 1 musí být komanditista a 1 komplementář,
- je založena sepsáním společenské smlouvy.

Ručení

- komanditisté ručí jen do výše svého nesplaceného vkladu,
- komplementáři ručí neomezeně celým svým majetkem.

Kapitál

- výše základního kapitálu není určena (mohou si to ve smlouvě dohodnout),
- zisk se dělí na část připadající společnosti a část připadající komplementářům, poměr se určí ve společenské smlouvě, jinak se zisk mezi ně dělí na polovinu,
- část zisku připadající společnosti se nejprve zdaní a potom se rozdělí mezi komanditisty v poměru stanoveném ve společenské smlouvě, jinak v poměru splacených vkladů,
- komplementáři si rozdělí zisk rovným dílem (nevyplývá-li ze společenské smlouvy jinak),
- ztrátu nesou komplementáři rovným dílem, nestanoví-li společenská smlouva jinak.

Řízení

- účast na řízení společnosti mají pouze komplementáři, komanditisté mají právo kontroly,
- statutárním orgánem jsou komplementáři.

Zákaz konkurence

- zákaz konkurence v oboru platí pouze pro komplementáře.

1.8 Společnost s ručením omezeným

Zkratka

- spol. s r. o., s. r. o.

Založení

- společnost může být založena jednou osobou (fyzickou nebo právnickou), potom společenskou smlouvu nahrazuje zakladatelská listina,
- je-li založena 2 osobami (fyzickými či právnickými), je založena společenskou smlouvou,
- počet společníků není omezen,
- jedna fyzická osoba může být společníkem libovolného počtu společností s ručením omezeným.

Ručení

- společníci ručí za závazky společnosti omezeně, a to pouze do výše nesplacených vkladů, zapsaných v obchodním rejstříku.

Kapitál

- hodnota základního kapitálu je symbolická 1 Kč,
- zisk se dělí mezi společníky podle poměru jejich obchodních podílů (obchodní podíl je dán poměrem vkladu společníka k základnímu kapitálu).

Řízení

Orgány společnosti:

- nejvyšší orgán = valná hromada,
- statutární orgán = jednatelé,
- kontrolní orgán = dozorčí rada (není povinná).

Zákaz konkurence

- platí pro jednatele a členy dozorčí rady (pokud je dozorčí rada zřízena).

1.9 Akciová společnost

Zkratka

- a. s., akc. spol.

Založení

- může být založena:
 - o jednou osobou – musí být sepsána zakladatelská listina, nebo
 - o více osobami (počet není omezen) – sepíše se společenská smlouva,
- základní kapitál činí 2 000 000 Kč, nebo 80 000 EUR.

Řízení = orgány společnosti

Dualistická struktura

- nejvyšší orgán = valná hromada
- statutární orgán = představenstvo
- kontrolní orgán = dozorčí rada

Monistická struktura

- nejvyšší orgán = valná hromada
- statutární orgán = správní rada se statutárním ředitelem

Ručení

- společnost ručí za své závazky celým svým majetkem,
- akcionář neručí, pouze riskuje ztrátu hodnot akcií.

Akcie

- cenný papír, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka, a to:
 - o podílet se na zisku (výplata dividendy),
 - o podílet se na řízení společnosti (hlasovat na valné hromadě akcionářů),
 - o podílet se na likvidačním zůstatku společnosti, pokud jde firma do likvidace.

1.10 Družstvo

- V názvu má povinně slovo družstvo.

Poznámka

Družstvo je společenstvím neuzavřeného počtu osob, založené za účelem podnikání nebo na rozdíl od obchodních korporací pro zajišťování hospodářských, sociálních a jiných potřeb svých členů. Věcně bychom mohli rozlišit družstva zemědělská, bytová, stavební výrobní, uměleckých řemesel, obchodní.

Založení

- Družstvo zakládají **alespoň 3 osoby členové a musí mít vždy alespoň 3 členy.**
- Družstvo se zakládá na **ustavující členské schůzi**, kde se volí představenstvo, kontrolní komise a schvalují se stanovy družstva (stanovy jsou základní normou, kterou se řídí činnost družstva). Stanovy musí obsahovat:
 - o název a sídlo,
 - o předmět podnikání,
 - o vznik a zánik členství,
 - o práva a povinnosti členů družstva,
 - o výši členského vkladu, způsob splácení,
 - o orgány družstva,
 - o způsob použití zisku a nedělitelného fondu,

Řízení

- **nejvyšším orgánem** je **členská schůze**, schází se nejméně 1 x ročně,
- **statutárním orgánem** družstva je **představenstvo**,
- **kontrolním orgánem** družstva je **kontrolní komise**.

Ručení

- družstvo ručí za své závazky svým majetkem, členové družstva svým majetkem neručí.

Poznámka

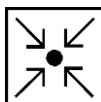
U malých družstev do 50 členů není představenstvo a kontrolní komise, ale jen předseda. V názvu však musí mít slovo „družstvo“.

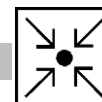
Shrnutí

Podstatou podnikání je samostatné rozhodování určité osoby o tom co, kde a jak bude vyrábět, kolik zdrojů do podnikání vloží a kde je zisk a rovněž jakou právní formu si zvolí. V definici podnikání se objevuje termín soustavná činnost (opakující se), samostatná, prováděná pod konkrétním názvem za účelem dosažení zisku. Podnikatel vždy odpovídá za své závazky. Mezi právní normy upravující podnikání patří především občanský zákoník, který vymezuje pojmy fyzická a právnická osoba, specifikuje proces jejich založení, vzniku, zrušení a zániku a rovněž definuje tři právnické formy - spolek, fundaci a ústav. Zákon o obchodních korporacích pak charakterizuje jednotlivé společnosti (veřejnou, komanditní, s ručením omezeným a akciovou) a družstvo. Živnostenský zákon upravuje podmínky pro provozování živnosti.

Úkoly k opakování

Uveďte definici podnikání a podnikatele podle NOZ.

Vysvětlete stručně pojmy soustavná činnost, činnost prováděná pod vlastním jménem, vlastní odpovědnost.

Jaké 2 způsobilosti získává FO?

Vyjmenujte PO, které upravuje Občanský zákoník.

Uveďte, kdy je korporace založena a kdy vzniká, kdy je zrušena a kdy zaniká.

Co zapisujeme do obchodního rejstříku?

Kdo je kontrolním orgánem státního podniku?

Uveďte definici živnosti.

Vyjmenujte některé činnosti, které nejsou živnostmi.

Co jsou všeobecné a zvláštní podmínky potřebné k provozování živnosti?

Jak členíme živnosti podle formy živnostenského oprávnění? Stručně vysvětlete postup při jejich získání.

Uveďte, jakou smlouvou či listinou jsou jednotlivé obchodní společnosti založeny.

Kteří společníci ručí neomezeně celým svým majetkem?

Kolik činí výše základního kapitálu u akciové společnosti a u společnosti s ručením omezeným?

Uveďte orgány družstva, s. r. o., a. s. (nejvyšší, statutární, kontrolní).

Kolik osob může založit družstvo a co při založení sepisují?

Použitá literatura

ELIÁŠ, Karel a SVATOŠ, Marek. *Nový občanský zákoník*. ÚZ. Ostrava: Sagit, a. s., 2012. 320 s. ISBN 978-80-7208-920-8.

KLÍNSKÝ, Petr, MŮNCH, Otto a CHROMÁ, Danuše. *Ekonomika – ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy*. 4. vydání. Praha: Eduko nakladatelství, s. r. o., 2013. 180 s. ISBN 978-80-87204-82-5.

MPO. Zákon o obchodních korporacích. [online]. Dostupné z: <https://business.center.cz/business/pravo/zakony/obchodni-korporace/>

MPO. Živnostenský zákon. [online]. Dostupné z: <https://business.center.cz/business/pravo/zakony/zivnost/>

ROSOCHATECKÁ, Eva a kol. *Ekonomika podniků*. Skripta. ČZU v Praze, PEF, 2009. 209 s. ISBN 978-80-213-1892-2.

SYNEK, Miroslav a kol. *Manažerská ekonomika*. Praha: Grada Publishing, 2007. 452 s. ISBN 978-80-247-1992-4.

SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.

ŠUBRT, Bořivoj a kol. *Abeceda mzdové účetní*. Olomouc: Anag, 2013. 573 s. ISBN 978-80-7263-800-0.

ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled, 2015/2016*. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.

VEBER, Jaromír a SRPOVÁ, Jitka. *Podnikání malé a střední firmy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2005. 304 s. ISBN 978-80-247-1069-2.

2 MAJETKOVÁ A KAPITÁLOVÁ STRUKTURA PODNIKU

Úvodní slovo průvodce

K založení podniku jsou potřeba finance. V základním účetním dokumentu – rozvaze – se označují jako kapitál = zdroje = pasiva. Z těchto zdrojů pořídí podniku majetek (aktiva). Ten se člení podle doby používání na dlouhodobý (doba používání je delší než jeden rok) a oběžná aktiva (doba používání je kratší než jeden rok). Podrobnější členění aktiv a pasiv přináší tato kapitola.

Výklad

Majetek podniku = aktiva

- dělíme ho na dlouhodobý majetek a oběžná aktiva.

2.1 Dlouhodobý majetek

- **Dlouhodobý hmotný majetek (DHM)**
 - o cena vyšší než 40 000,- Kč,
 - o doba používání delší než 1 rok,
 - o členíme ho na movitý a nemovitý. Nemovitost je pozemek, budova nebo stavba pevným základem spojená se zemí. Movitost je všechno to, co není nemovitostí, s čím můžeme hýbat.
 - o odepisuje se (kromě půdy a uměleckých předmětů) - účetní a daňové odpisy.
- **Dlouhodobý nehmotný majetek (DNM)**
 - o nemá materiální podobu,
 - o např. licence, software, firemní značka, autorská práva, know how, dobré jméno firmy = goodwill, apod.,
 - o cena vyšší než 60 000,- Kč,
 - o doba používání delší než 1 rok,
 - o odepisuje se – účetní odpisy a daňové odpisy.
- **Dlouhodobý finanční majetek (DFM)**
 - o do tohoto majetku podnik vkládá volný kapitál, který má přinést finanční výnos v podobě dividend, úroků, výnosů z pronájmu apod.,
 - o patří sem nemovitosti, starožitnosti, umělecká díla, která podnik nakupuje s cílem s nimi obchodovat nebo je pronajímat,
 - o dlouhodobé cenné papíry (akcie, obligace),
 - o minimální cena není stanovena, je pořizován za účelem dosažení výnosů z úroků či pronájmu,
 - o doba používání delší než 1 rok,
 - o neodepisuje se.

Za jakých okolností podnik pořizuje dlouhodobý majetek?

- když zahajuje svou činnost,
- nahrazuje dosavadní zařízení díky fyzickému nebo morálnímu opotřebení,
- rozšiřuje výrobu a stávající kapacita je nedostatečná,
- expanduje na nové trhy, zavádí nové výrobky,
- jde o nařízené investice, např. z důvodů bezpečnosti práce, ochrany životního prostředí.

2.2 Oběžná aktiva

Poznámka

Oběžný majetek se používá krátkodobě, většinou se jednorázově spotřebovává, mění svou formu, výdaje za něj se vracejí v tržbách. Tvoří ho zásoby, pohledávky a finanční majetek.

Zásoby (věcná forma)

- materiál

1. základní materiál a suroviny – tvoří podstatu výrobku, při výrobním procesu přecházejí zcela nebo zčásti do výrobku, např. železná ruda v hutích, ropa při výrobě benzínu, dřevo pro výrobu nábytku, plech na karoserie u výroby automobilů, kůže pro výrobu obuvi, mouka pro výrobu chleba.
2. pomocné látky – látky, které přecházejí přímo do výrobku, netvoří však podstatu, např. lak při výrobě nábytku, barva při výrobě praček, brzdová kapalina plněná do automobilu, kelímky na jogurt, podložky a špendlíky pod límec u košil, v textilním průmyslu nitě, knoflíky.
3. provozovací látky, tj. hmoty, kterých je zapotřebí pro provoz podniku jako celku, např. mazadla, palivo, čisticí prostředky, olej na mazání strojů, patří sem i kancelářské potřeby – papíry, tužky, šanony.
4. obaly, které slouží k ochraně a dopravě nakoupeného materiálu, patří sem sudy, plechovky kartony.
5. drobný hmotný majetek, tj. hmotný majetek s dobou upotřebitelnosti delší než rok a cenou nižší než 40 tis. Kč. Patří sem nářadí (šroubováky, klíček, vrtáky) nástroje, ochranné pracovní pomůcky (přilby), nábytek (pracovní stoly).
6. náhradní díly, určené k provádění oprav výrobního zařízení, dopravních prostředků a dalšího majetku, uvedou zařízení do původního stavu.

- nedokončená výroba a polotovary

- nedokončená výroba = nedokončené výrobky v takovém stupni rozpracovanosti, že nejsou zatím prodejné (rozešité kalhoty, roztavené železo v peci, neupečený rohlík, nedokončené součástky).
- polotovary = rozpracované výrobky, které jsou z technologického hlediska v takovém stupni rozpracovanosti, že se dají i prodat (odlitek, deska dřeva atd.).

- hotové výrobky

- výrobky, které už firma dokončila a připravuje je k prodeji (pro některé firmy je hotovým výrobkem to, co pro jinou polotovar a pro jinou materiál – pro pilu je hotovým výrobkem deska, kterou koupí dřevařská firma jako materiál a pro firmu, která vyrábí dřevěné chatky, bude deska polotovar).

- zboží

- vše, co je nakoupené za účelem dalšího prodeje.

- zvířata

- typická pro zemědělskou výrobu, patří sem hejna husí, kachen, mladá zvířata, zvířata ve výkrmu, ryby, kožešinová zvířata, včelstva. Býci a plemenní koně zajišťují reprodukci chovu a splňují kritéria pro zařazení do DHM.

Peněžní prostředky = též finanční majetek

- peníze v hotovosti v pokladně,
- peníze na účtech peněžních ústavů, na netermínovaném účtu,
- ceniny – kolky, stravenky, poukázky,
- krátkodobé cenné papíry = směnky, depozitní certifikáty, šeky, splatnost je kratší než 1 rok.

Pohledávky

- peníze, které firmě dluží odběratelé, společníci, zaměstnanci, dlužníci.

Poznámka

Kapitál, též zdroje = pasiva, dají odpověď na otázku, za čí jsme majetek (aktiva) pořídili.

2.3 Vlastní kapitál

- vše co má firma ve vlastním majetku, na co si nepůjčila peníze,
 - o základní kapitál (součet vkladů majitelů firmy),
 - o kapitálové fondy, např. emisní ážio,
 - o fondy ze zisku = rezervní fond = zákonné fondy = část kapitálu určená ke krytí ztrát v budoucnu (u družstva nedělitelný fond, u obchodních společností rezervní fondy),
 - o VH minulých let = zisk předešlých let, o kterém ještě nebylo rozhodnuto, jak se s ním naloží, nebo ztráta, o které dosud nebylo rozhodnuto, kdo ji uhradí,
 - o VH běžného období = zisk (někdy též nerozdělený zisk = část zisku, který si vlastníci ponechávají pro rozšíření majetku podniku).

2.4 Cizí kapitál

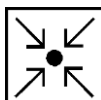
- vše co firma bude muset jednou uhradit,
 - o rezervy = peníze, které si podnik odložil „bokem“ k předem stanovenému účelu, např. pro případ plánovaných oprav strojů nebo kurzových ztrát. Nejsou vytvářeny ze zisku, v budoucnu se budou muset „vrátit“, proto se účtují jako cizí zdroje,
 - o dlouhodobé závazky - doba splatnosti delší než 1 rok,
 - o krátkodobé závazky - doba splatnosti kratší než 1 rok (např. vůči zaměstnancům, obch. partnerům, státu),
 - o bankovní úvěry.

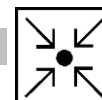
Shrnutí

Majetek podniku (aktiva) dělíme na dlouhodobý majetek a oběžná aktiva. Dlouhodobý majetek, který podnik používá pro své potřeby déle, než 1 rok se dále člení na hmotný, nehmotný a finanční. Oběžný majetek mění svou podobu, používá se do 1 roku a člení se na zásoby, pohledávky a finanční majetek krátkodobý (peněžní). Zásoby tvoří materiál, nedokončená výroba a polotovary, výrobky, zboží a zvířata. Kapitál (zdroje, pasiva) se člení na vlastní a cizí. Do vlastního kapitálu patří především kapitál základní, fondy ze zisku, výsledek hospodaření. Cizím kapitálem jsou závazky, které může mít podnik vůči dodavatelům, zaměstnancům, státu či peněžnímu ústavu.

Úkoly k opakování

Uveďte příklady dlouhodobého hmotného majetku.

Jaká je minimální pořizovací cena dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku?

Uveďte příklady dlouhodobého nehmotného majetku.

Za jakých okolností podnik pořizuje dlouhodobý majetek?

Na jaké skupiny členíme zásoby?

Co ještě patří do oběžného majetku kromě zásob?

Na jaké skupiny dělíme materiál?

Co jsou to pohledávky?

V jaké podobě může být v podniku finanční majetek?
Co patří do vlastního kapitálu?
Co patří do cizího kapitálu?

Použitá literatura

- ROSOCHATECKÁ, Eva a kol. *Ekonomika podniků*. Skripta. ČZU v Praze, PEF, 2009. 209 s. ISBN 978-80-213-1892-2.
- SYNEK, Miroslav a kol. *Manažerská ekonomika*. Praha: Grada Publishing, 2007. 452 s. ISBN 978-80-247-1992-4.
- SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.
- ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled, 2015/2016*. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.
- VEBER, Jaromír a SRPOVÁ, Jitka. *Podnikání malé a střední firmy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2005. 304 s. ISBN 978-80-247-1069-2.

3 INVESTIČNÍ ČINNOST

Úvodní slovo průvodce

Podnik, který chce prosperovat, musí mít dostatek majetku, který musí průběžně obnovovat, či rozšiřovat. Rozhodnutí o použití kapitálu na investice patří mezi nejdůležitější manažerská rozhodnutí. Špatná investice může přinést dlouhodobé negativní důsledky a může vést i k bankrotu podniku. Správná investice splní své poslání – přinese v budoucnu větší výnosy, než jsou vynaložené náklady na ní. Dlouhodobý majetek je třeba zodpovědně evidovat, neboť poskytuje informace o hodnotě podniku.

Výklad

3.1 Investiční činnost, investice

- použití kapitálu podniku (vlastního, cizího) k nákupu prostředků, které podnik potřebuje pro svou činnost (stroje, automobil), nebo které mu v budoucnu přinese finanční výnosy (cenné papíry).

Investice

- prostředky, kterých se zřekneme v očekávání budoucích výnosů,
- podstupujeme určité riziko,
- ovlivňují tržní hodnotu podniku,
- dlouhodobě ovlivňují zaměření činnosti podniku (rozhodnutí lze stěží změnit, např. rozestavěná budova).

Dělíme je na:

- reálné (věcné) = investice na pořízení dlouhodobého hmotného i nehmotného majetku = budov, strojů, zařízení,
- finanční = nákup dlouhodobých cenných papírů, ale i nemovitostí, které sice podnik nepotřebuje pro svou činnost, ale které mu přinesou v budoucnu finanční výnosy.

Pořizování DM

Za jakých okolností podnik pořizuje dlouhodobý majetek?

- když zahajuje svou činnost,
- nahrazuje dosavadní zařízení díky fyzickému nebo morálnímu opotřebení,
- rozšiřuje výrobu a stávající kapacita je nedostatečná,
- expanduje na nové trhy, zavádí nové výrobky,
- jde o nařízené investice, např. z důvodů bezpečnosti práce, ochrany životního prostředí.

$$\text{Výnosnost investic} = \frac{\text{čistý roční zisk z investice}}{\text{pořizovací náklad na investici}}$$

Udává, kolik Kč čistého zisku nám ročně přinese každá koruna vynaložená na investici.

$$\text{Doba návratnosti} = \frac{\text{pořizovací náklad na investici}}{\text{čistý roční zisk z investice}}$$

Udává, za jak dlouho bude investice splacena z čistého zisku, který přináší.

3.2 Zdroje financování

Mezi **vlastní** zdroje patří:

- vklady společníků (základní kapitál),
- zisk,
- dary,
- odpisy.

Mezi **cizí** zdroje patří:

- úvěry od banky,
- finanční leasing,
- vydání (emise) dluhopisů.

Výhody a nevýhody vlastních zdrojů = vlastního kapitálu (vklady, zisk, odpisy)

Výhody

- snižuje se finanční riziko firmy (klesá zadlužení),
- podnik nemusí hradit úroky.

Nevýhody

- relativně dražší – nepůsobí daňový štít (podnik nemůže dát úroky do nákladů),
- trvá dlouho, než je vytvoří,
- „vydá se z peněz“, nemá peníze v pohotovosti.

Výhody a nevýhody cizích zdrojů = cizího kapitálu (úvěry)

Výhody

- podnikatel nemá vlastní kapitál pro nákup majetku, a přesto si může věc pořídit,
- úrok je součástí nákladů, snižuje zisk, to způsobí daňový efekt (tzv. daňový štít),
- ušetřené vlastní prostředky zvyšují platební schopnost.

Nevýhody

- zvyšuje se zadluženost podniku a snižuje jeho finanční stabilita,
- každý další cizí zdroj je obtížnější získat a je dražší – s větší zadlužeností podniku roste riziko,
- jednání managementu v případě vysokého podílu cizího kapitálu ovlivňuje věřitel.

Leasing

- Leasing znamená pronájem. Nájemce na základě leasingové smlouvy hradí pronajímateli (vlastníkovi) stanovené splátky za užívání.
- Leasingová společnost může požadovat na počátku leasingové operace zaplacení zálohy, tzv. akontaci a po stanovenou dobu platit nájemné. Částka zálohy se řídí smlouvou.
- Leasing dělíme **podle délky trvání** na:
 - o **Operativní leasing**
 - Jde zpravidla o krátkodobý pronájem, pronajímatel zajišťuje servis, po skončení se mu věc (= předmět leasingu) vrací.
 - o **Finanční leasing**
 - Jde o dlouhodobý pronájem, pronajímatel převádí na nájemce všechna rizika a výnosy spojené s vlastnictvím předmětu leasingu. Po vypršení smlouvy přechází daný předmět do vlastnictví nájemce (bezplatně, či za symbolickou cenu).
- Leasing dělíme **podle počtu subjektů** na:
 - o **Přímý leasing**
 - 2 subjekty – výrobce sám pronajímá předmět leasingu nájemci.

- **Nepřímý leasing**

- 3 subjekty – mezi výrobce a nájemce vstupuje leasingová společnost (např. leasing automobilů).

Výhody leasingu

- možnost získat hmotný dlouhodobý majetek ihned bez potřebného kapitálu,
- leasingové splátky si nájemce účtuje do nákladů a snižuje tak základ daně z příjmu,
- minimální administrativní náklady,
- v porovnání s úvěrem je pořízení investice leasingem většinou snadno dostupné (pro pronajímatele znamená leasing menší riziko než pro banku úvěr, nájemce totiž ručí předmětem leasingu).

Nevýhody leasingu

- v průběhu trvání leasingu zůstává zboží plně ve vlastnictví leasingové společnosti, to znamená, že pokud nájemce není schopen splácet splátky, musí předmět vrátit a již uhrazené splátky propadají,
- v případě zcizení nebo zničení majetku před konečným splacením hradí pojišťovna pojistné leasingové společnosti, ta pokryje své náklady, a teprve zbytek uhradí nájemci (v takovém případě nájemce vždy ztrácí).

Způsoby pořízení dlouhodobého majetku

- nákup,
- vlastní výroba (stavební firma si postaví novou halu, strojírenský podnik si vyrobí nový stroj),
- darování (stát může darovat firmě ekologické zařízení, firma daruje škole počítač),
- převod z osobního majetku podnikatele (podnikateli vrátí v restituci továrnu, on ji vloží do podnikání, truhlář vloží do podnikání svou garáž, ve které si zřídí dílnu),
- vklad majetku společníky (dvě akciové společnosti zřídí dceřinou společnost, do které vloží dopravní prostředky),
- novým zjištěním – jde o majetek, který v účetnictví dosud nebyl zachycen, (když se např. zjistí přebytek majetku při inventarizaci),
- finanční leasing.

3.3 Oceňování dlouhodobého majetku

- **pořizovací cenou**,
 - tj. cenou, za kterou byl nakoupen + náklady související s pořízením, (např. doprava, instalace, montáž, clo).
- **reprodukční pořizovací cenou**
 - cena určená úředním odhadcem jako cena odhadní k datu, kdy je o dlouhodobém majetku účtováno. Používá se v případech, kdy firma nemá od majetku doklad o jeho hodnotě, např. u darovaného majetku.
- **cenou ve vlastních nákladech**
 - tato cena se používá v případě, kdy si firma sama vyrobí dlouhodobý majetek.

Oceňování dlouhodobého finančního majetku (DFM)

- oceňujeme ho **cenou pořízení** včetně nákladů souvisejících s pořízením.

3.4 Opotřebení a odepisování dlouhodobého majetku

- Dlouhodobý (hmotný i nehmotný) majetek se postupně opotřebovává, ztrácí svou hodnotu, proto se jeho hodnota musí přenášet do nákladů firmy postupně, nikoliv jednorázově, jako je tomu u spotřebovávání materiálu při výrobě. Děje se tak prostřednictvím ročních odpisů.
- Výjimku tvoří pozemky, umělecká díla, jejichž hodnota se může postupem času zvyšovat, proto se neodepisují.

Opotřebování

- fyzické (používáním se součástky ničí, nepoužíváním rezavějí),
- morální (stroje technicky zastarávají).

Odpis je hodnotovým (peněžním) vyjádřením opotřebení dlouhodobého majetku.

Souhrn odpisů za dobu užívání majetku nazýváme **oprávky**.

Platí vztah: pořizovací cena - oprávky = zůstatková cena majetku.

Rozlišujeme odpisy

- účetní
 - o jsou upraveny zákonem o účetnictví,
 - o vyjadřují skutečnou míru opotřebení,
 - o firma si sama volí způsob odepisování.
- daňové
 - o jsou upraveny zákonem o dani z příjmu,
 - o metody jsou závazně stanoveny státem,
 - o firma zvolí jednu z metod:
 - rovnoměrné odepisování,
 - zrychlené odepisování,
 - o během odpisování nelze měnit zvolenou metodu odpisování,
 - o jednotlivé druhy DHM jsou rozděleny do 6 odpisových skupin,
 - o po zařazení dlouhodobého majetku do správné odpisové skupiny se zjistí počet let odepisování a výpočet výše odpisů se pak provede podle jedné z následujících tabulek.

Tab. č. 1: Přehled odpisových skupin

Odpisová skupina	Doba odpisování	Příklady
1	3 roky	kancelářské stroje a počítače, kamery, jízdní kola, psací a kancelářské potřeby, nářadí, laboratorní sklo, hovězí dobytek, prasata apod.
2	5 let	motorová vozidla, traktory, stroje, lešení, rozhlasové a televizní přijímače, motorová vozidla pro přepravu více osob a nákladní motorová vozidla, letadla, motocykly, koně, cisterny, čerpadla, apod.
3	10 let	prostorové buňky z betonu, trezory, výtahy, lodě, lokomotivy, tramvaje, vozy metra, skleníky, klimatizační zařízení, letadla apod.
4	20 let	budovy ze dřeva a plastů, bazény z plastů, vodovody, kanalizace apod.
5	30 let	mosty, tunely, budovy, stavby, studny, dálnice, ulice, silnice apod.
6	50 let	budovy administrativní, obchodních domů, hotelů, muzea, knihovny, univerzity, historické a kulturní památky, budovy pro bohoslužby

Zdroj: vlastní zpracování

$$\text{odpis} = \frac{P_c \cdot \text{odpisová sazba}}{100}$$

Rovnoměrné odepisování

P_c = pořizovací cena

Tab. č. 2: Tabulka pro rovnoměrné odepisování

Roční odpisová sazba				
Odpisová skupina	Doba odepisování	v 1. roce odepisování	v dalších letech odepisování	pro zvýšenou vstupní cenu
1	3 roky	20	40	33,3
2	5 let	11	22,25	20
3	10 let	5,5	10,5	10
4	20 let	2,15	5,15	5,0
5	30 let	1,4	3,4	3,4
6	50 let	1,02	2,02	2

Zdroj: vlastní zpracování

Zrychlené odepisování

$$\text{roční odpis} = \frac{P_c}{\text{koef. v 1. r.}}$$

$$\text{odpis v 2. roce} = \frac{2 \cdot Z_c}{\text{koef. v 2. roce} - \text{počet let odepis.}}$$

Tab. č. 3: Tabulka pro zrychlené odepisování

Koeficient pro zrychlené odepisování				
Odpisová skupina	Doba odepisování	v 1. roce odepisování	v dalších letech odepisování	pro zvýšenou zůstatkovou cenu
1	3 roky	3	4	3
2	5 let	5	6	5
3	10 let	10	11	10
4	20 let	20	21	20
5	30 let	30	31	30
6	50 let	50	51	50

Zdroj: vlastní zpracování

Daňové odpisy DNM

- počítají se s přesností na měsíce,
- pokud je DNM užíván na dobu určitou, je odepisován po sjednanou dobu,
- pokud je DNM užíván na dobu neurčitou, je odepisován po dobu stanovenou podle typu:
 - o audiovizuální díla = 18 měsíců,
 - o software a nehmotné výsledky výzkumu = 36 měsíců,
 - o zřizovací výdaje = 60 měsíců,
 - o ostatní DNM = 72 měsíců,
- odepisuje se od 1. dne následujícího měsíce.

Zvýšení vstupní ceny

- Technickým zhodnocením jsou výdaje na rekonstrukci a modernizaci majetku, pokud ve zdaňovacím období přesáhnou částku 40 tis. Kč.
- Pokud nedosáhnou této částky, jedná se o výdaje na zajištění a udržení příjmů. Neplatí, pokud technické zhodnocení provede nájemce, který má auto na finanční leasing.

Funkce odpisů

Z **pohledu firmy** mají odpisy dvojí funkci:

1. nákladovou
 - odpisy přenášejí hodnotu majetku do nákladů firmy (zvýší náklady, tím sníží zisk, tím platíme menší daně.
2. zdrojovou
 - odpisy jsou pro firmu zdrojem financí, jsou nákladem, ale nejsou výdajem, když pořizujeme DM, vydáváme peníze pouze v 1. roce pořízení, ve všech dalších letech platí, že reálně nevydáme žádné peníze, ale účetně máme náklady ve výši odpisů. Takto „ušetřené peníze“ už neprojdou zdaněním, proto bychom si je teoreticky mohli uložit do trezoru a šetřit takto na nový stroj.

Z **pohledu státu** mají odpisy funkci:

1. fiskální
 - odpisy ovlivňují výši příjmů státního rozpočtu z daně příjmu. Stát by měl mít proto teoreticky zájem na co nejnižších odpisech.
2. rozvojovou
 - umožní-li stát podnikatelům rychle odepisovat DM, stimuluje je tím k rychlejší obměně strojního vybavení a zavádění moderních technologií, které umožní rozvoj firem i celého hospodářství.

3.5 Evidence DM

Slouží pro:

- kontrolu majetku = inventarizaci,
- odepisování majetku = účetnictví a daně,
- přehled o finanční hodnotě firmy, (málokterá firma zůstává trvale v rukou 1 vlastníka, chcete-li firmu prodat, potřebujete vyjádřit její cenu),
- úhrady škod na majetku pojišťovnou.

Provádíme ji:

- na inventárních kartách (v ručně vedené evidenci i pomocí počítače),
- povinně inventární karta obsahuje stručný technický popis DM, inventární číslo, zvolený způsob odepisování, pořizovací cenu, jednotlivé roční odpisy, způsob vyřazení dlouhodobého majetku.

Obrázek č. 1: Inventární karta

Inventární karta hmotného dlouhodobého majetku č.			
Název nebo popis Nissan Primera 1,6 SLX SPZ AEH-88-74	Výrobce	Výrobní číslo	
	Nissan Motors, Velká Británie	<i>karosérie MBM14587956</i>	
	Datum zařazení	2. 1. 2018	
	Vstupní cena	560 000 Kč	
	Způsob odepisování	zrychlené	
	Odpisová skupina	2	
Rok	Daňové odpisy v Kč	Daňová Zc v Kč	Poznámka
2018	112 000	448 000	
2019			
2020			
2021			
2022			
Datum a způsob vyřazení			

Zdroj: vlastní zpracování

3.6 Reprodukce (obnova) DM

Členíme ji na:

- **reprodukcí prostou**
 - o stroj nahradíme strojem stejného výkonu,
- **reprodukcí rozšířenou**
 - o stroj nahradíme jedním strojem s vyšším výkonem nebo více stroji se stejným výkonem,
- **reprodukcí zúženou**
 - o stroj nahradíme strojem s menším výkonem (např. při útlumu výroby).

3.7 Vyřazování dlouhodobého majetku

K vyřazování majetku **dochází**, protože:

- majetek je fyzicky nebo morálně opotřebený,
- pro podnik je nepotřebný,
- z jiných důvodů (byl zničen, odcizen).

Vyřazení se zpravidla **uskutečňuje**:

- likvidací,
- prodejem,
- darováním,
- přeražením do osobního majetku podnikatele.

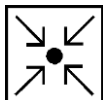

Shrnutí

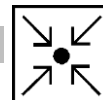

Použití kapitálu k nákupu prostředků pro činnost podniku, nebo které mu v budoucnu přinese finanční výnosy, se nazývá investiční činností. Investice jsou tedy prostředky, kterých se zřekneme v očekávání budoucích výnosů. Mezi vlastní zdroje financování investic patří především základní kapitál a zisk. Mezi cizí zdroje pak úvěry od banky, leasing (dlouhodobý = finanční) a vydání dluhopisů. Dlouhodobý majetek oceňujeme pořizovací cenou, reprodukční pořizovací cenou a cenou ve vlastních nákladech. Dlouhodobý majetek se postupně opotřebovává, ztrácí svou hodnotu, jeho hodnota se přenáší do nákladů firmy

postupně prostřednictvím ročních odpisů. Podnik využívá možnosti rovnoměrného či zrychleného daňového odepisování. V zájmu podniku vést též pečlivou evidenci majetku a starat se o jeho reprodukci.

Úkoly k opakování

Co udává vzorec pro výpočet výnosnosti investic a doby návratnosti investic?

Uveďte 3 příklady vlastních a cizích zdrojů.

Uveďte 2 výhody a 2 nevýhody použití vlastních zdrojů (vlastního kapitálu) na pořízení investic.

Uveďte 2 výhody a 2 nevýhody použití cizích zdrojů (cizího kapitálu) na pořízení investic.

Uveďte způsoby pořízení dlouhodobého majetku.

V jakých cenách oceňujeme dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek?

Uveďte a vysvětlete druhy leasingu podle doby trvání.

Uveďte alespoň 2 výhody a 2 nevýhody leasingu.

Co vyjadřuje odpis?

Jaké existují 2 metody daňového odepisování?

K čemu slouží evidence dlouhodobého majetku?

Jak členíme reprodukci dlouhodobého majetku?

Jaké známe druhy opotřebování?

Jak říkáme součtu odpisů?

Uveďte, jaké jiné, kromě daňového odepisování, znáte.

Uveďte výhody daňového odepisování.

Jaké jsou způsoby vyřazení dlouhodobého majetku?

Použitá literatura

SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.

ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled*, 2015/2016. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.

4 ZÁSOBOVACÍ ČINNOST A LOGISTIKA

Úvodní slovo průvodce

U zásobování nás zajímá oběžný majetek a z něj především materiál, potřebný pro činnosti podniku. Jedná se o materiál základní, pomocný, ale i provozní. Vytvoření a řízení zásob zaručuje bezproblémový chod podniku.

Výklad

4.1 Zásobování

Cílem zásobování je zajistit materiál:

- v potřebném množství,
- druhu a kvalitě,
- za výhodné ceny,
- ve stanovené době.

Rychlost oběhu zásob měříme dvěma ukazateli:

1. **počet obrátek (PO)** (někdy se nazývá rychlost obratu RO)

$$\text{počet obrátek (PO)} = \frac{\text{celková spotřeba}}{\text{průměrná zásoba}}$$

Tento ukazatel vyjadřuje, **kolikrát se zásoba materiálu obrátí za sledované období ve spotřebě.**

2. **dobu obratu (DO)**

$$\text{dobu obratu (DO)} = \frac{360}{\text{počet obrátek (PO)}}$$

Tento ukazatel vyjadřuje **čas potřebný k tomu, aby se zásoba přeměnila v následující formu** (za jak dlouho se peníze přemění opět v peníze).

Cílem je zvyšovat počet obrátek a snižovat dobu obratu.

Ze vzorečku pro výpočet počtu obrátek vyplývá, že podnikatel má 2 možnosti, jak dosáhnout **vyššího počtu obrátek**:

1. zvyšovat objem výroby, tedy i celkovou spotřebu materiálu, při zachování průměrné zásoby. Tato varianta je možná v případě že je firma na trhu úspěšná a provádí rozšiřování výroby.
2. snižovat průměrnou zásobu při zachování celkové spotřeby za rok = provádět racionalizaci práce.

Poznámka

Pokud tuto myšlenku dovedeme do extrémní polohy, musíme konstatovat, že ideální zásoby jsou téměř žádné zásoby. Tuto myšlenku realizovali v 70. letech Japonci, když zavedli metodu zásobování JUST-IN-TIME = zásobování právě včas nebo v pravém čase.

Metoda je založena na dodávkách materiálu tak, aby šel přímo z nákladního auta do prostor výroby. Je závislá na úplné přesnosti dodavatelů, opoždění dodávky by zastavilo výrobu. Pokud takto zásobování fungovalo, firma ušetřila náklady na skladovou manipulaci, evidenci atd. Nevýhoda metody – často dochází k dopravním kolapsům.

Zásady zásobování:

1. Nakupovat jen to, **co** potřebujeme.
2. Nakupovat tolik, **kolik** potřebujeme.
3. Zvažovat **náklady** související s pořízením zásob.

Organizace zásobování

4.2 Plánování materiálových zásob

Obr. č. 1: Balance materiálu

Potřeba	Zdroje
Spotřeba (S)	Počáteční zásoba (PZ)
Konečná zásoba (KZ)	Nákup materiálu

$$\Sigma = \Sigma$$

$$S + KZ = PZ + NM$$

$$NM = S + KZ - PZ$$

Zdroj: vlastní zpracování

Velikost zásob stanovujeme v naturálních nebo peněžních jednotkách.

Spotřeba materiálu = tu můžeme spočítat podle počtu plánovaných vyrobených výrobků.

Konečnou zásobu si podnik určuje sám s ohledem na další potřeby (někdy se uvádí jako normovaná zásoba).

Počáteční zásoba = zásoba na počátku sledovaného období.

Nákup materiálu = neznámá, kterou musíme určit.

4.3 Řízení zásob

Poznámka

Zásobování provádíme tak, abychom zajistili plynulou činnost podniku s minimálními náklady na pořízení a skladování. Pro řízení zásob používáme metodu A, B, a C.

Skupina A

- patří sem základní suroviny, které jsou nutné pro výrobu a které se spotřebovávají ve velkém množství. Velikost zásob určujeme pomocí normování zásob.

Skupina B

- patří sem zásoby, které se snadno a rychle nakupují, jejich spotřeba není pro firmu tak významná, výši zásob určujeme pomocí stanovené minimální zásoby. Pokud klesne zásoba na tuto hranici, je to signál, aby nákupce vystavil objednávku dodavateli, aby dovezl novou zásobu.

Skupina C

- patří sem zbytek materiálu, počet druhů je největší, ale podíl na spotřebě je nejméně významný (např. kancelářské a hygienické potřeby). Nakupují se pomocí finančního normativu za období (např. za měsíc).

Tab. č. 1: Podíl skupin na množství druhů materiálů a na spotřebě

Množství druhů materiálů	Podíl na spotřebě
A 15 %	A 60 %
B 20 %	
C 65 %	B 20 %
	C 20 %

Zdroj: vlastní zpracování

4.4 Normování zásob

Zásoba běžná (Zb)

- zásoba, která se průběžně vydává podle požadavků do výroby,
- nejvyšší je po dodávce od dodavatele, nejnižší těsně před dodávkou.

Dodávkový cyklus (Dc)

- doba mezi dvěma po sobě následujícími dodávkami.

Zásoba pojistná (Zp)

- množství zásob navíc pro případ, když se dodavatel opozdí.

Zásoba technická (Zt)

- vytváří se tam, kde je třeba materiál před výdejem do spotřeby upravit (třídít, sušit apod.),
- dřevo se musí dosušit, sýry dozrát, techn. z. nejsme schopni předčasně čerpat, není ještě technologicky připravená.

Normování zásob = výpočty

- Úkolem je zajistit optimální velikost zásoby pro výrobu a tím i optimální velikost finančních prostředků v těchto zásobách vázaných.
- Základem normování je stanovení časové normy zásob ve dnech.

Časová norma zásob (Čn)

- čas, na který nám vydrží průměrná zásoba. Délka průměrné zásoby se počítá průměrem běžné zásoby Zb (ta se rovná dodávkovému cyklu Dc),
- vyjadřuje se ve dnech.

Normovaná zásoba (Zn)

- fyzický objem průměrné zásoby v naturálních jednotkách (kg, m³).

Normativ zásob (N)

- normovaná zásoba v peněžních jednotkách (Kč),
- je to objem peněz vázaných v průměrné zásobě.

4.5 Způsob pořizování zásob

a) volba dodavatele

- co nejlepší podmínky dodávky – cena materiálu a jeho kvalita,
- solidnost a spolehlivost dodavatele, plnění smluvních podmínek,

b) jednání s dodavatelem

- cílem by mělo být vytvoření dlouhodobé dohody a výměny informací – o plánovaných změnách sortimentu, vlastností materiálů a produktů,
- obě strany by měly sledovat své připomínky a hledat vzájemně výhodné řešení,

c) uzavření smlouvy

- nejčastěji kupní nebo o dílo.

Kupní smlouva**Poznámka**

V kupní smlouvě se prodávající zavazuje dodat kupujícímu movitou věc (zboží) a převést na něho vlastnické právo k této věci a kupující se zavazuje zaplatit kupní cenu.

Podstatné náležitosti smlouvy

- a) smluvní strany = prodávající a kupující,
- b) předmět smlouvy = druh zboží a množství,
- c) kupní cena nebo způsob, jak bude stanovena.

Další ujednání:

- d) doba, místo a způsob předání zboží,
- e) kdy na kupujícího přejde vlastnictví a nebezpečí škody,
- f) jakost, doba a rozsah záruky prodávajícího,
- g) reklamační nároky,
- h) doba a způsob placení,
- i) sankce za porušení povinností.

Smlouva o dílo**Poznámka**

Smlouvou o dílo se zhotovitel zavazuje provést určité dílo pro objednatele a objednatel se zavazuje zaplatit.

Podstatné náležitosti smlouvy

- a) smluvní strany = zhotovitel a objednatel,
- b) předmět smlouvy,
- c) cena nebo způsob, jak bude stanovena.

Další ujednání

- d) doba a způsob zhotovení díla, opatření potřebných věcí,
- e) doba a způsob zaplacení díla,
- f) kdo je vlastníkem věci v průběhu jejího zhotovování a kdo nese riziko škod,
- g) možnosti odstoupení od smlouvy,
- h) odpovědnost za vady, záruky,
- i) sankce pro případ porušení povinností.

Odpovědnosti zúčastněných stran**1. odpovědnost za prodlení**

- např. odběratel nezaplatí dodávku včas, je povinen zaplatit úrok z prodlení, totéž platí pro dodavatele,

2. odpovědnost za škodu

- např. tím, že dodavatel nedodal materiál v termínu, odpovídá za škody vzniklé odběrateli v důsledku nedodání materiálu v podobě vzniklé škody i ušlého zisku,

3. odpovědnost za vady

- při převzetí a kontrole zásilky, případně i později, se může zjistit, že zásilka není v pořádku, že dodané věci mají vady.

Druhy vad

- Může jít o vady zjevné, které by měly být zjištěny při převzetí a vstupní kontrole a vady skryté, které se mohou zjistit později (např. až při opracování nakoupených odlitků se zjistí, že mají uvnitř trhliny), dále rozlišujeme vady odstranitelné a neodstranitelné.
- Podle toho, v čem vady mohou spočívat, rozeznáváme:
 - o vady v množství (nebylo dodáno množství, které je uvedeno v dodacím listu),
 - o vady v druhu a jakosti (byl dodán jiný druh materiálu nebo jiná jakost),
 - o vady právní (dodané věci jsou zatíženy právem třetí osoby, např. byly vyrobeny podle vynálezu, který je právně chráněn, bez zakoupení licence).

Uplatňování reklamací

Prodávající odpovídá za vady, které měly dodané předměty v okamžiku předání, za později vzniklé vady odpovídá jen na základě písemně poskytnuté záruky. Reklamaci je vhodné podat písemně s uvedením uplatňovaného reklamačního nároku, kterým může být:

1. oprava vadného zboží,
2. výměna vadného zboží,
3. sleva z kupní ceny,
4. odstoupení od smlouvy – pouze tehdy, jedná-li se o tzv. podstatné porušení smlouvy (vada je neodstranitelná).

4.6 Logistika

Logistika řeší fyzické a informační toky spojené se zásobováním.

Fyzický tok materiálu

- dodávka materiálu, odběr = převzetí, přijímka (zahrnuje kontrolu materiálu z hlediska množství i z hlediska jakosti a plnění smlouvy),
- sklad,
- výroba.

Tok informací

- příjemka (doklad o převzetí materiálu na sklad),
- skladní karta (zde je materiál evidován),
- výdejka (na základě požadavku dílny nebo jiného útvaru).

Fáze logistické operace

a) zajištění dodávky

- volba dodávkové cesty = kolik bude článků, jakým způsobem bude provedena přeprava,
- zajištění logistických operací – balení, vlastní přeprava, manipulace, skladování
- počet dodávek, periodicita, řešení problémů.

b) příjem, kontrola, zaplacení materiálu

Doklady vystavené dodavatelem:

- **faktura**
 - kromě údajů z kupní smlouvy (objednávky) **obsahuje:**
 - celkovou částku za skutečně dodané zboží (provedené práce) podle dodacího listu,
 - datum vyskladnění zboží nebo dokončení prací,
 - datum vystavení, odeslání a splatnosti faktury,
 - daňové náležitosti (DIČ, sazbu a částku DPH),
 - razítko a datovaný podpis prodávajícího.
- **dodací list**
 - obsahuje přesný popis zásilky:
 - číselné označení zboží,
 - druh,
 - rozměr,
 - jakost zboží,
 - údaj o měřicí jednotce a dodaném množství,
 - datum vyskladnění zásilky.

c) skladování materiálu

Sklady rozlišujeme:

- nákupní – skladujeme nakoupený materiál,
- mezisklady – polotovary, nedokončená výroba,
- odbytové – skladujeme hotové výrobky.

Organizace skladového hospodářství

- **centralizovaná**
 - jeden velký sklad s jedním odpovědným vedoucím,
 - možnost vybavení moderní technikou,
 - dobré využití skladovacích prostor,
 - jednodušší evidence a organizace.
- **decentralizovaná**
 - více skladů, v každém odpovědný vedoucí,
 - zaměstnáno je zde více pracovníků,
 - nelze všechny sklady vybavit moderní technikou,
 - jsou umístěny blízko místa zpracování materiálu,
 - některé druhy zásob nelze skladovat s ostatními, např. hořlaviny.
- **kombinovaná**
 - 1 velký sklad a několik skladů menších.

d) výdej materiálu ze skladu do výroby

- provádí se na základě požadavků výrobních útvarů.

Náklady na zásobování a oceňování zásob

- **náklady zásobovacího aparátu**
 - platy zaměstnanců zásobovacího oddělení, cestovné,
 - odpisy za zařízení kanceláří,
 - jsou to fixní (pevné) náklady.
- **náklady na dopravu**
 - náklady na dopravu, ale i jeho nakládání, vykládání,
 - patří sem i pojistné,
 - jsou to náklady proměnné = variabilní.

- **náklady na skladování**

- mzdy pracovníků ve skladu,
- odpisy budov a zařízení skladu,
- náklady spojené s údržbou,
- manka a penále,
- část nákladů je fixní, část variabilní.

4.7 Oceňování zásob

- **pořizovací cena**

- zahrnuje i náklady související s pořízením,
- např. přepravné, clo, pojistné.

- **cena ve vlastních nákladech**

- používá se u zásob, které jsou výsledkem vlastní činnosti.

- **reprodukční cena**

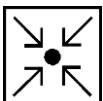
- u darovaného majetku, cena stanovená odhadcem.

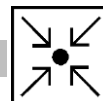
Shrnutí

Cílem zásobování je zajistit včas odpovídající materiál za výhodnou cenu. Materiál se pak přemění v polotovar nebo nedokončenou výrobu, hotový výrobek, který podnik prodá. Vůči odběrateli má pohledávku, po její splatnosti peníze. Snahou podniku je tento proces (obrat) učinit rychle a častěji. Podnik sám rozhoduje, který druh materiálu je nejdůležitější pro zajištění plynulosti výroby. Množství tohoto materiálu pak pečlivě propočítává, tzv. normuje. Pro bezporuchový chod dodávek materiálu je nutné vybrat spolehlivého dodavatele. Oborem, který se zabývá dodáním materiálu od dodavatele k odběrateli, je logistika. Zásoby se oceňují třemi typy cen: pořizovací, reprodukční a cenou ve vlastních nákladech.

Úkoly k opakování

Co je cílem zásobování?

Co vyjadřuje ukazatel počet obrátek a doba obratu?

Jak vypočítáme z bilance materiálu potřebnou výši nakupovaného materiálu?

Co sledujeme řízením zásob?

Jak určíme velikost jednotlivých skupin zásob u metody ABC?

Vysvětlíte pojmy: zásoba běžná, zásoba pojistná, zásoba technická, dodávkový cyklus.

Vysvětlíte, co uvádí časová norma zásob, normovaná zásoba, normativ zásob.

Jaké náležitosti musí mít kupní smlouva?

Jaké náležitosti musí mít smlouva o dílo?

Co tvoří fyzický tok materiálu a tok informací?

Uveďte náklady na zásobování.

V jakých cenách oceňujeme zásoby?

Použitá literatura

SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.

ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled*, 2015/2016. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.

5 NÁKLADY A VÝNOSY V PODNIKU

Úvodní slovo průvodce

Realizaci činnosti, pro kterou byl založen, přináší podniku výnosy (tržby) a vyžaduje náklady (spotřeba). Rozdílem je buď zisk, nebo ztráta. Podnik musí sledovat především své náklady – jen tak dosáhne požadované efektivnosti, ale i hospodárnosti.

Výklad

5.1 Definice vybraných pojmů

Náklady a výnosy

- rozdíl mezi nimi se nazývá rentabilita.

Náklady

- představují spotřebu výrobních činitelů (kapitálu v podobě majetku a práce) v peněžním vyjádření.

Výnosy

- výkony podniku vyjádřené v penězích (jsou součtem tržeb a ostatních výnosů).

Příjmy a výdaje

- rozdíl mezi nimi se nazývá solventnost.

Výdaj

- jedná se o úbytek peněz,
- některé náklady nejsou výdaji, např. odpisy.

Příjem

- je to přírůstek peněz,
- výnos nemusí být příjmem, např. když odběratel nezaplatí a firmě dluží - účetně má firma výnos (tržbu) a tím, že odběratel fyzicky nezaplatí se může dostat cizí vinou do platební neschopnosti.

Poznámka

Náklady i výnosy lze členit podle mnoha hledisek. V následujícím textu se zaměříme pouze na některá.

5.2 Rozdělení nákladů dle vybraných hledisek

1. účetní hledisko

a) provozní náklady

- výrobní spotřeba = spotřeba materiálu a energie,
- externí opravy, poštovné, nájemné,
- náklady, které souvisí s obchodní činností – tyto náklady podniku vznikají, jestliže ke své činnosti potřebuje cizí výkony (vlastní výkony má ve spotřebě materiálu a osobních nákladech),
- osobní náklady = mzdové náklady (hrubé mzdy), povinné pojistné (zdravotní a sociální),
- ostatní daně a poplatky – silniční daň, daň z nemovitostí, místní poplatky, pojištění podniku,
- odpisy hmotného a nehmotného dlouhodobého majetku.

b) finanční náklady

- placené úroky z úvěrů, poplatky za vedení BÚ, pojistné proti škodám na majetku.

c) mimořádné náklady

- podnikem placená manka a škody (na dlouhodobém majetku, materiálu).

2. Rozdělení podle závislosti na objemu výroby

a) fixní náklady

- jsou nezávislé na růstu objemu výroby (nájemné, pojištění).

b) variabilní náklady

- mění se při změnách objemu produkce,
- nemusejí s objemem produkce růst rovnoměrně, existují variabilní náklady:
 - o proporcionální = každá jednotka (kus, litr) vyvolá zvýšení nákladů o přesně známou částku – spotřeba materiálu, úkolové mzdy,
 - o progresivní = rostou rychleji, než roste objem produkce, typickým příkladem jsou přesčasové mzdy, kdy každý kus vyrobený v přesčasu vyvolá vyšší náklady než v běžné pracovní době,
 - o degresivní = tyto náklady rostou pomaleji než objem produkce, např. mohou vzniknout zvýšením spotřeby materiálu, kdy ale zároveň díky nákupu většího množství obdrželi slevu.

Bod zvratu

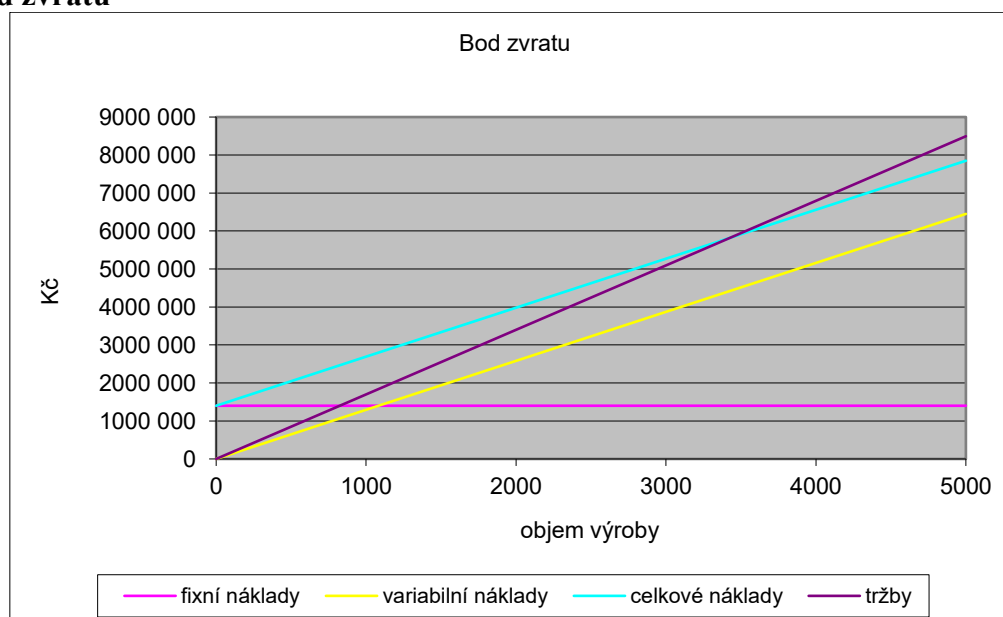
- minimální objem prodeje, od kterého podnik začne tvořit zisk.

fixní náklady

bod zvratu = -----

cena 1 ks – variabilní náklady na 1 ks

Obr. č. 1: Bod zvratu

Zdroj: vlastní zpracování

3. rozdělení na celkové, mezní a jednotkové

a) celkové náklady

- souhrn všech nákladů, které při podnikání vzniknou za určitou časovou jednotku.

b) mezní náklady (marginální)

- přírůstek nákladů při růstu výroby o jednotku produkce.

c) jednotkové náklady (též průměrné)

- celkové náklady přepočtené na jednotku produkce (1 ks, 1 tunu).

4. rozdělení dle kalkulačního hlediska

a) přímé náklady

- jejich velikost můžeme přesně (přímo) stanovit na jednici (např. spotřeba materiálu, mzdy),
- jednice je přesně stanovená jednotka výkonu (např. 1 ks, ale i 100 ks apod.).

b) nepřímé náklady

- říká se jim režijní,
- nemůžeme je přesně stanovit na jednici, např. propagace, mzdy úředníků a vedení společnosti, spotřeba energie.

Kalkulační vzorec

- je to seznam jednotlivých položek kalkulace nákladů
- Přímý materiál (patří sem i polotovary vlastní výroby)
- + Přímé mzdy
- + Ostatní přímé náklady (patří sem i odpisy)
- + Výrobní režie
-
- = *Vlastní náklady výroby*
- + Správní režie
-
- = *Vlastní náklady výkonu*
- + Odbytová režie
-
- = *Úplné vlastní náklady výkonu*
- + Zisk
-
- = Prodejní cena bez daně
- + Daň z přidané hodnoty (DPH)
-
- = Prodejní cena s daní

Charakteristika jednotlivých kalkulačních položek:

Přímý materiál

- materiál, který při výrobě přechází do výrobku a tvoří jeho podstatu, např. spotřeba dřeva na jeden stůl, spotřeba látky na jedny šaty.

Přímé mzdy

- mzdy výrobních dělníků za skutečně odpracovaný čas, např. mzda truhláře za výrobu jednoho stolu, mzda šičky za ušití šatů.

Ostatní přímé náklady

- sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem počítané z přímých mezd.

Výrobní režie

- náklady, které vznikají ve výrobě v souvislosti s jejím zabezpečením, ale nelze je přímo zjistit na výrobek, např. odpisy hmotného majetku, mzda opraváře, administrativa výrobního střediska (mzda mistra, spotřeba energie).

Správní režie

- náklady související s řízením podniku, např. mzdy účetních, ředitele, odpisy správních budov, vybavení budovy, spotřeba energie, výkony spojů a další.

Odbytové náklady

- náklady související s prodejem hotových výrobků, např. odpisy skladů hotových výrobků, dopravné, mzdy pracovníků skladu, náklady oddělení marketingu.

Zisk

- stanovuje se podnikatel sám.

DPH

- 21 %, 15 %, nebo 10 %.

Kalkulační metody

- jsou to způsoby stanovení nákladů na kalkulační jednici,
- rozlišujeme přímou a přírážkovou kalkulaci.

5. náklady ušlé příležitosti

- vznikají obětováním jedné možnosti ve prospěch jiné.

5.3 Rozdělení výnosů dle vybraných hledisek

1. účetní hledisko

a) provozní výnosy

- např. tržby za vlastní výrobky či služby, tržby z prodeje zboží, tržby z prodeje materiálu.

b) finanční výnosy

- tržby z prodeje cenných papírů, přijaté úroky, tržba z pronájmu dlouhodobého majetku, úroky z půjček poskytnutých jiným.

a. mimořádné výnosy

- přijaté náhrada škody od pojišťovny, přebytky majetku, nároky na náhradu mank a škod, prodej odepsaného dlouhodobého majetku.

Jak může podnik dosáhnout vyšších výnosů?

- zvyšováním výkonů,
- výrobou a prodejem většího množství výrobků či služeb,
- zvyšováním cen výkonů (není možné z důvodu konkurence),
- zvyšováním ostatních výnosů (např. výnosy z prodeje cenných papírů, přijaté úroky).

5.4 Výsledek hospodaření, rozdělení zisku, vypořádání ztráty

Výsledek hospodaření (VH) = výnosy - náklady (V - N)

- kladný VH = zisk, záporný VH = ztráta,
- zisk se rozděluje, vytváříme z něj fondy a ty používáme na různé účely,
- důsledkem použití zisku je snížení kapitálu, tzv. dekapitalizace.

Poznámka

Dosažený čistý (disponibilní) zisk podniku zjištěný v účetnictví za minulé účetní období po odečtení daně z příjmů se rozděluje ve společnostech podle společenské smlouvy, stanov, nebo rozhodnutí valné hromady. Stejně tak se rozhoduje o vypořádání ztráty.

Zisk lze použít na:

- přiděly do fondů ze zisku (rezervní fondy pro případ ztráty),
- přiděly do ostatních fondů,
- použití v příštích letech,
- úhradu ztráty z minulých let,
- podíly společníků na zisku, dividendy,
- zvýšení základního kapitálu.

Ztrátu je možno vypořádat:

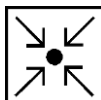
- ze zákonného rezervního fondu,
- z nedělitelného fondu u družstva,
- z nerozděleného zisku min. let,
- ztrátu je možné převést do dalších let,
- předpisem pohledávky za společníky při úhradě ztráty.

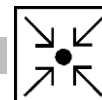
Shrnutí

Cílem podnikání je dosažení zisku. Jedná se o kladný výsledek hospodaření, který zjistíme, když od výnosů odečteme náklady. Výnosy i náklady dělíme podle účetního hlediska na provozní, finanční a mimořádné. Náklady pak dělíme podle dalších kritérií, např. na fixní (neměnné) a variabilní (závislé na objemu výroby), přímé a nepřímé (jejich sestavením pak vzniká tzv. kalkulační vzorec, na celkové, mezní a jednotkové. Pokud je výsledek hospodaření záporný, jedná se o ztrátu. V případě zisku i ztráty musí podnik rozhodnout, jak s tímto výsledkem naloží.

Úkoly k opakování

Vysvětlete rozdíl mezi nákladem a výdajem.

Vysvětlete rozdíl mezi výnosem a příjmem.

Uveďte příklady provozních, finančních a mimořádných nákladů.

Jaký je rozdíl mezi fixními a variabilními náklady?

Definujte náklady celkové, mezní a jednotkové.

Vysvětlete rozdíl mezi přímými a nepřímými náklady.

Sestavte kalkulační vzorec.

Uveďte příklad výrobní, správní a odbytové režie.

Jak vznikají náklady ušlé příležitosti?

Uveďte příklady provozních, finančních a mimořádných výnosů.

Jak může podnik dosáhnout vyšších výnosů?

Na co lze v podniku použít zisk?

Jakými způsoby je možné v podniku vypořádat ztrátu?

Použitá literatura

ROSOCHATECKÁ, Eva a kol. *Ekonomika podniků*. Skripta. ČZU v Praze, PEF, 2009. 209 s. ISBN 978-80-213-1892-2.

SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.

ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled*, 2015/2016. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.

VEBER, Jaromír a SRPOVÁ, Jitka. *Podnikání malé a střední firmy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2005. 304 s. ISBN 978-80-247-1069-2.

6 FINANCOVÁNÍ PODNIKU

Úvodní slovo průvodce

Každý podnik se snaží o prodej svých výrobků a služeb – tím chce zhodnotit to, co do podniku vstoupilo nákupem vstupů. Získané peníze pak použije na další provoz, obnovu a rozvoj. Pokud není účelné uskutečnit rozvoj podniku pouze z takto získaných prostředků, je nutno výhodně obstarat cizí kapitál. Vlastní i cizí kapitál musí podnik efektivně využívat, a tím zvyšovat tržní hodnotu firmy.

Výklad

6.1 Financování

Financování

- získávání a vynakládání finančních zdrojů.

Finanční řízení podniku má dva pohledy:

- řízení nákladů, výnosů a zisku,
- řízení finančních zdrojů.

Při finančním řízení řešíme tyto otázky:

- Do čeho investovat?
- Z čeho investovat?
- Kolik ze získaných přínosů ponecháme v podniku?

K finančnímu řízení se využívají:

- normy – např. normy spotřeby materiálu, či normy spotřeby práce (tzv. výkonové),
- kalkulace – způsob stanovení nákladů a ceny,
- rozpočty:
 - o nákladů, výnosů a zisku,
 - o platební schopnosti,
 - o investiční.

Rozpočet lze sestavovat za:

- celý podnik,
- za určitou organizační součást (jednotlivý závod),
- za hospodářské středisko (např. útvar marketingu, výrobu).

Rozpočty mohou být:

- krátkodobé (do 1 roku) = operativní,
- dlouhodobé (nad 1 rok) = investiční.

Controlling

- způsob řízení, při kterém zadáváme určité hodnoty, kterých chceme dosáhnout (nezadáme tedy přesné úkoly a postupy).

6.2 Řízení finančních zdrojů

Finanční zdroje rozlišujeme:

a) podle původu

- **vlastní zdroje = interní**

- toto financování zahrnuje:
 - samofinancování = využití zisku po zdanění a využití odpisů,
 - financování pomocí kapitálových vkladů – podnikatel vkládá do podniku své finanční prostředky (zvyšuje svůj podíl v s. r. o., či a. s.),

- **cizí zdroje = externí**

- mezi tento způsob financování patří:
 - obchodní úvěry = časový nesoulad mezi dodáním materiálu a placením dodávek (při placení fakturou máme zboží dříve, než skutečně zaplatíme),
 - úvěry od banky,
 - vydání dluhopisů,
 - leasing.

b) z hlediska času

- **krátkodobé zdroje**

- doba do 1 roku, slouží k zajištění běžného provozu podniku (nákup materiálu, výplaty mezd),
- patří sem krátkodobé závazky vůči dodavatelům (dosud neuhrazené faktury), zaměstnancům (dosud nevyplacené mzdy), státu (dosud nezaplacené odvody sociálního a zdravotního pojištění), krátkodobé úvěry (obchodní, bankovní), přijaté zálohy od odběratelů.

- **dlouhodobé zdroje**

- nad 1 rok, slouží k zajištění rozsáhlejších záměrů podniku (investování, rozšiřování sortimentu),
- patří sem vklady majitelů, zisk, odpisy, dlouhodobé bankovní úvěry, finanční leasing, dluhopisy.

Poznámka

Dlouhodobý majetek má být kryt vlastním kapitálem a dlouhodobými zdroji, oběžný majetek má být krátkodobými zdroji.

Finanční rozhodování ovlivňují 3 základní faktory

- **Faktor kvantity**

- dáváme přednost těm řešením, která nám slibují v daném období více finančních zdrojů.

- **Faktor rizika**

- zvažujeme velikost očekávaných finančních zdrojů s ohledem na bezpečnost jejich získání, riziko vzniká z vnějších příčin (inflace, hospodářské krize, přírodní katastrofy) nebo z vnitřních příčin (chybný odhad poptávky, chybné investice), riziko se snižuje rozložením do více akcí – vytváření tzv. portfolia.

- **Faktor času**

- přihlížíme nejen k velikosti předpokládaných finančních zdrojů, ale i jejich rozložení v čase – peníze dnes, ne zítra (koruna dnes má větší hodnotu než koruna zítra, protože může být investována, aby začala vydělávat zisk).

6.3 Bankovní soustava, bankovní systém

Základní typy bankovního systému:

- jednoúrovňový (jednostupňový)
 - o všechny operace provádí jediná banka = centrální banka, ostatní jsou úzce specializovány,
- dvouúrovňový (dvoustupňový)
 - o rozdělení na centrální banku a obchodní banky v tržní ekonomice.

Poznámka

Do r. 1990 byl v ČR bankovní sektor jednoúrovňový s výrazným monopolem Státní banky Československé, která plnila zároveň i funkci centrální banky. Přechodem na tržní hospodářství vznikla potřeba přeměnit bankovní sektor na konkurující si podnikatelské subjekty a oddělit centrální banku. V roce 1990 vzniká v ČR dvouúrovňový bankovní systém.

6.4 Centrální banka a její nástroje

Centrální (ústřední) banka (CB)

- nezávislý orgán (především na vládě),
- v ČR Česká národní banka (ČNB) se sídlem v Praze,
- nejvyšší řídicí orgán je bankovní rada v čele s guvernérem,
- má 7 členů:
 - o 1 guvernér,
 - o 2 víceguvernéři,
 - o 4 ostatní členové.

Úkoly CB

- určuje měnovou politiku státu (vnitřní a vnější),
- sleduje množství peněz v oběhu, vydává (emituje) bankovky a mince (*neplatné stahuje*),
- dohlíží nad činností obchodních bank (kontrolní funkce),
- poskytuje bankám úvěry a ukládá jejich depozita (banka bank),
- vede účty státního rozpočtu (banka státu),
- spravuje měnové rezervy ve zlatě a devizách,
- obchoduje s CP (především státními),
- stanoví právním předpisem minimální hodnoty, rozměry, hmotnost, materiál, vzhled bankovek a mincí.

Měnová politika

- soubor opatření, kterými stát ovlivňuje nabídku peněz v ekonomice,
 - o zvýšení nabídky peněz $\rightarrow \uparrow$ poptávka po zboží $\rightarrow \uparrow$ hospodářský zisk a zaměstnanost $\rightarrow \uparrow$ inflace
 - o snížení nabídky peněz $\rightarrow \downarrow$ poptávka $\rightarrow \downarrow$ hospodářský zisk a zaměstnanost $\rightarrow \downarrow$ inflace

Nástroje měnové politiky:

1. Repo sazba

- základní úroková sazba CB pro termínované operace s CP. Nepřímo ovlivňuje výši úroků pro podnikatelskou sféru.

- vysoká inflace → ↑ repo sazba → ↓ zájem bank o úvěr od CB → ↓ množství peněz v ekonomice
- ↓ repo sazba → rozvoj podnikání

Repo sazba není jedinou používanou sazbou, kromě ní existují:

- Diskontní sazba = úroková sazba CB, za kterou mohou obchodní banky ČR ukládat přes noc u centrální banky dočasně volnou likviditu.
- Lombardní sazba = doplňková úroková sazba na úvěry se zástavou CP.

2. Povinné min. rezervy (PMR)

- každá banka musí bezúročně uložit určité procento z vkladů jako rezervu na účtu CB,
- CB ovlivňuje výši peněz v ekonomice výší PMR.
 - ↓ nabídky peněz → ↑ PMR
 - ↑ nabídky peněz → ↓ PMR
 - (r. 1996 11,5 %, 1997 9,5 %, 1998 7,5 %, od r. 1999 2 % (tato sazba je v souladu s ustanovením Evropské centrální banky a platí v měnové unii = zemích, které přijaly euro))

3. Operace na volném trhu

- nákup a prodej cenných papírů (CP) CB (obvykle státní obligace),
 - CB nakupuje státní dluhopisy → dává bankám peníze → ↑ nabídka peněz v ekonomice
 - CB prodává státní dluhopisy → CB dostává peníze → ↓ nabídka peněz v ekonomice

4. Ostatní nástroje měnové politiky

- úvěrové limity (max. výše úvěrů),
- CB stanovuje min. úrokové sazby z vkladů přijatých bankami,
- CB stanovuje max. úrokové sazby z úvěrů poskytnutých bankami,
- CB stanovuje pravidla likvidity = určuje bankám, jaký mají mít vztah struktury aktiv a pasiv.

Poznámka

EU má jednu společnou centrální banku = Evropská centrální banka ve Frankfurtu nad Mohanem, její měnová politika platí pro celou měnovou unii (euro).

6.5 Obchodní banky, jejich zásady a služby

Obchodní banky

- Jsou to podnikatelské subjekty, jejichž cílem je zisk.
- Organizace, které mají povolení provádět bankovní operace.
- Jsou nedílnou součástí finančního trhu.

Zásady bankovních operací

1. Zásada likvidity

- Banka musí být schopna dostát svým finančním závazkům vůči klientům v kterémkoli okamžiku, kdykoli vyplatit vklady svých klientů.

2. Zásada ziskovosti = cílem je zisk

- úrokové rozpětí (přijaté – vydané úroky),
- poplatky za služby (za vedení účtu, zprostředkování plateb a obchodů s CP, platební karty, devizové operace),
- výnosy z investic do CP.

3. Zásada jistoty = bezpečnosti

- Neztratit důvěru zákazníka, vyhýbat se zvýšenému riziku:
 - o úvěrovému = nezaplacení úvěru,
 - o kurzovému = devizový a kurz CP,
 - o inflačnímu,
 - o politicko-ekonomickému = politické události, ekonomický vývoj v ČR, ve světě.

Bankovní služby

Pasivní úvěrové operace

- Banka **přijímá vklady**, je v dlužnické pozici (má závazek ke klientům).
- Vklady dělíme na:
 - o netermínované (běžný účet, spořicí, B-konto, postřicí) = nízké % úročení,
 - o termínované (vkladní knížky, termínované vklady),
 - o korunové,
 - o devizové.

Jiné zdroje než vklady občanů a firem

- úvěry od CB,
- úvěry od ostatních bank,
 - o IBOR (Interbank Offered Rate) je průměrná úroková sazba mezibankovních úvěrů na mezibankovním trhu,
 - o První písmeno před zkratkou určuje místo, kde je sazba stanovena (PRIBOR – Praha, LIBOR – Londýn, NIBOR – New York, PIBOR – Paříž),
- emise bankovních obligací,
- emise hypotečních zástavních listů.

Aktivní úvěrové operace

- Banka poskytuje úvěry, je v roli věřitele (má vůči klientovi pohledávku).
- Klient nemá na úvěr nárok, je to smluvní vztah mezi ním a bankou.

Opatření před poskytnutím úvěru

- Před poskytnutím úvěru banka pečlivě zvažuje, zda úvěr poskytne, v jaké výši a na jakou dobu.
- Pracovníci provedou nejprve tzv. scoring – zhodnotí klientovy příjmy a výdaje a úvěr přislíbí či nikoliv.
- Banka musí sledovat:
 - o výnosnost úvěru → může stanovit úrok pevný nebo pohyblivý,
 - o návratnost úvěru → zajištění proti nesplacení úvěru.

Zajištění návratnosti úvěru – banka:

1. prověřuje

- bonitu klienta = schopnost dostát závazkům, jeho majetkové poměry,
- podnikatelský záměr = nač si bere úvěr, návratnost projektu,

- likviditu = schopnost klienta přeměnit majetek na hotové peníze.
- 2. žádá záruky
 - zástava nemovitosti (hypoteční úvěr),
 - zástava movitosti = cenné papíry, stroje, zásoby,
 - ručitelé,
 - vinkulaci vkladu = zablokování vkladu dlužníka na účtu ve prospěch věřitele,
 - postoupení pohledávek.

Druhy úvěrů

Krátkodobé (splatnost do 1 roku)

- kontokorentní
 - o kombinace BÚ s množností čerpat krátkodobý úvěr do výše stanovené limitem.
- eskontní
 - o souvisí s eskontem směnky před dobou splatnosti bankou, (Vlastník směnky ji prodá bance, banka si sráží diskont, tj. úrok z dlužné částky za dobu, která zbývá do doby splatnosti. Pokud směnečnou částku hlavní dlužník neuhradí, banka uplatňuje její zaplacení většinou na majiteli.)
- akceptační
 - o viz bankovní akcept (krátkodobý CP), banka akceptuje cizí směnku a stává se směnečným dlužníkem (banka v tomto případě neposkytuje peníze, poskytuje pouze dobré jméno a banka akceptovaná bankou má větší důvěru, tento úvěr dává banka pouze nejlepším klientům).
- revolvingový
 - o umožňuje opakované čerpání úvěru po splacení předešlého úvěru – výhoda nemusí být znovu sepsána smlouva + poplatky za ni.
- lombardní
 - o banka poskytne na zástavu movité věci (nejčastěji CP, zboží, pohledávky, šperky).

Středně až dlouhodobé

- hypoteční
 - o jištění zástavou nemovitosti.
- emisní
 - o spojený s emisí CP (např. podnikových obligací), emitent vydá obligace prostřednictvím banky, náklady na výdej obligací jsou totiž velké a emise je časově náročná).
- spotřební úvěry občanům
 - o jedná se o půjčky FO, slouží k nákupu spotřebního zboží.

Speciální forma úvěru

- faktoring
 - o odkup krátkodobých pohledávek,
- forfaiting
 - o odkup střednědobých pohledávek.

Ostatní bankovní služby

- založení a vedení běžného účtu
 - o klient předloží potřebné, potom podepíše smlouvu o běžném účtu, jejíž součástí je i podpisový vzor osob oprávněných s penězi na účtu manipulovat, klient dostává výpisy, může provádět bezhotovostní platební styk v tuzemsku i zahraničí, může

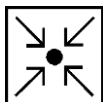
- podávat příkaz k úhradě, trvalý příkaz k úhradě, příkaz k inkasu, trvalý příkaz k inkasu,
- dokumentární inkaso, dokumentární akreditiv, hladký plat, směnečný aval,
- platební karty,
 - o debetní, kreditní (úvěrová) (Europay/MasterCard, VISA, American Express, Dinners Club),
- šeky,
- homebanking
 - o klient je přes modem napojen svým firemním nebo domácím počítačem na počítač banky a může sám zadávat příkazy, obdobou této služby je napojení klientova telefonu na banku,
- směnárenská činnost, výměna valut a deviz, včetně cestovních šeků v aktuálním kurzu, devizové operace,
- bezhotovostní styk v cizích měnách, zajištění proti kurzovým rizikům – swapy, forwardy, opce,
- zprostředkování obchodů s CP,
 - o většina bank má makléře na Burze cenných papírů Praha a za úplatu zajišťují pro klienty zprostředkování nákupu či prodeje CP, velkým klientům nabízí i správu portfolia – nakoupí pro klienty nejvhodnější CP,
- bezpečnostní schránky a ukládání cenností,
- poradenské služby.

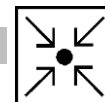
Shrnutí

Získávání a vynakládání finančních zdrojů v podniku nazýváme financováním. Při finančním řízení hledáme odpovědi na otázky: Do čeho investovat? Z čeho investovat? a Kolik ze získaných zdrojů ponecháme v podniku?, a to pomocí norem, kalkulací a rozpočtů. Finanční zdroje rozlišujeme dle původu na vlastní a cizí, podle času na krátkodobé a dlouhodobé. Finanční rozhodování ovlivňuje faktor kvantity, rizika a času. Měnovou politiku v ČR řídí Česká národní banka a k ovlivnění množství peněz v oběhu využívá tzv. repo sazbu, povinné minimální rezervy a operace na volném trhu. Hlavním cílem obchodních bank je stejně jako u jiných podniků dosažení zisku, minimalizace rizika a schopnost dostat svým finančním závazkům vůči klientům. Mezi tzv. pasivní operace patří přijímání a správa vkladů, do aktivních operací řadíme poskytování úvěrů. Kromě těchto dvou hlavních kategorií služeb poskytuje banka řadu ostatních služeb, a to pro fyzické a právnické osoby.

Úkoly k opakování

Jaké otázky řešíme při finančním řízení?

Vysvětlete termín controlling.

Uveďte alespoň 2 příklady vlastních a cizích finančních zdrojů.

Uveďte alespoň 2 příklady krátkodobých a dlouhodobých finančních zdrojů.

Vysvětlete 3 faktory, které ovlivňují finanční rozhodování.

Uveďte, kdo stojí v čele České národní banky.

Jmenujte alespoň 5 úkolů CB.

Vyjmenuje a stručně vysvětlete nástroje měnové politiky.

Vyjmenujte 3 zásady bankovních operací a uveďte, co je jejich cílem.

Jaké jiné zdroje, než vklady občanů a firem, může banka získat?

Popište, co banka provádí před tím, než žadateli poskytne úvěr.

Uveďte způsoby zajištění návratnosti úvěru.
Vyjmenujte 2 druhy krátkodobých, středně až dlouhodobých úvěrů.
Vysvětlete, co je faktoring a forfaiting.
Uveďte alespoň pět ostatních bankovních služeb.

Použitá literatura

- BLAŽEK, Jiří a KLEIN Jiří. *Bankovníctví*. Brno: Nakladatelství Doplněk, 1997, 180 s. ISBN 80-85765-91-8.
- SYNEK, Miroslav a kol. *Manažerská ekonomika*. Praha: Grada Publishing, 2007. 452 s. ISBN 978-80-247-1992-4.
- ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava a kol. *Bankovníctví I*. 4. aktualizované vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. 202 s. ISBN 80-86754-53-7.
- ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava a kol. *Bankovníctví II*. 1. vydání. Praha: Bankovní akademie, 1998. 268 s. ISBN 80-238-9685-7.
- ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled*, 2015/2016. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.

1 PODNIK JAKO SYSTÉM

Úvodní slovo průvodce

Podnik někdo založí – fyzická, či právnická osoba. Vznik datujeme k okamžiku zápisu do Obchodního rejstříku. V životě podniku můžeme rozlišit několik fází – po založení následuje růst a stabilizace, podnik však může postihnout i krize. Snahou podniku je ji zabránit. Pokud ke krizi přesto dojde, následuje sanace. Pokud tato není úspěšná, může dojít ke konkurzu a zániku podniku.

Výklad

1.1 Činnosti podniku

1. Zásobování

- Činnosti, kterými podnik **zajišťuje potřebný materiál** pro svou činnost, součástí je též **skladování** materiálu.
- Cílem zásobování je zajistit materiál v potřebném množství, druhu a kvalitě za výhodné ceny a ve stanovené době.

2. Investiční činnost

- Použití kapitálu podniku na nákup investic.
- Investice jsou prostředky, kterých se zřekneme v očekávání budoucích výnosů.

3. Personální činnost

- Zabývá se zabezpečováním podniku zaměstnanci.
- Je to i vedení lidí, komunikace s nimi, jejich motivace na všech stupních.

4. Řídící činnost

- Usměrňování činností v podniku tak, aby byly zajištěny všechny činnosti podniku a dosaženo stanovených cílů.

5. Informační činnost

- Získávání informací = údajů, zpráv o skutečnosti, která nás obklopuje, o důležitých jevech, které mají vliv na plnění cílů podniku.

6. Finanční činnost

- Tvorba, rozdělování a užití finančních zdrojů.

7. Hlavní činnost

- Zajišťování výkonů, pro jejichž tvorbu byl podnik založen.
- Může to být činnost:
 - o výrobní (výrobní podniky),
 - o obchodní (obchodní podniky),
 - o poskytování služeb různého druhu.

8. Marketing a odbyt

- Marketing je proces řízení zajišťující poznání potřeb zákazníků, předvídání těchto potřeb, ovlivňování potřeb a uspokojování potřeb zákazníka tak, aby byly současně dosaženy cíle firmy, především zisk.
- Odbyt je souhrn činností spojených s prodejem výkonů podniku.

1.2 Subjekty národního hospodářství

Poznámka

Subjekty národního hospodářství se označují obecným pojmem organizace. Lze je členit podle různých hledisek.

Členění subjektů národního hospodářství

1. Podle způsobu hospodaření

- a) ziskové (závod)
- b) neziskové
 - cílem není dosažení zisku, cílem je uspokojování veřejných potřeb obyvatelstva,
 - o např. nemocnice, školy, dětské domovy, domovy důchodců,
 - dělí se na rozpočtové a příspěvkové,
 - o **rozpočtové organizace**
 - neziskové, příjmy a výdaje jsou součástí stát. rozpočtu, (např. ministerstva),
 - o **příspěvkové organizace**
 - neziskové, dostávají příspěvek na úhradu ztráty, (např. muzea, divadla, kina).

2. Podle vlastníka

- a) soukromé
 - jsou založeny na soukromém vlastnictví majetku, se kterým hospodaří, patří sem:
 - o **příspěvkové organizace,**
 - o **obchodní společnosti,**
 - o **živnosti.**
- b) státní
 - hospodaří s majetkem státu, patří sem:
 - o **státní podnik** – hospodaří samostatně s majetkem státu s cílem dosáhnout zisk,
 - o **rozpočtové organizace** = neziskové, příjmy a výdaje jsou součástí státního rozpočtu,
 - o **příspěvkové organizace** = neziskové, dostávají příspěvek na úhradu ztráty,
 - o **státní fondy** = účelové sdružení majetku státu.
- c) **družstevní organizace**
 - organizace, které spojují občany a jejich majetek k podnikání (zemědělská družstva) nebo za jiným účelem (bytová družstva).
- d) církevní organizace, spolky, ústavy, politické strany
 - neziskové organizace, které se řídí zvláštními předpisy, plní konkrétní úkoly,
 - mohou dostávat příspěvky od státu nebo sponzorů.
- e) fundace (nadace, nadační fondy)
 - účelové sdružení majetku fyzických a právnických osob, řídí se Občanským zákoníkem
 - shromažďují věcné a peněžní dary k podpoře společensky prospěšných činností.

Tržní produkce

- je prodávána za ekonomicky významné ceny.

Netržní produkce

- poskytují je vládní nebo neziskové instituce,
- jsou zdarma nebo za ekonomicky nevýznamné ceny,
- nebo je podniky použijí samy pro sebe (sláma, která zbude po sklizni obilí).

Produkce pro vlastní konečné užití

- samozásobitelství.

Závod (podnik)

- soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování podnikatelské činnosti,
- ziskový závod vykazuje zisk, $\text{zisk} = \text{výnosy} - \text{náklady}$,
 - o výnosy jsou výkony podniku v Kč,
 - o náklady vyjadřujeme jako spotřebu výrobních činitelů v Kč,
 - o podnik musí odvést ze zisku daň z příjmů.

Identifikace závodu

- obchodní název,
- sídlo,
- IČ (identifikační sídlo organizace), přiděluje ho Český statistický úřad,
- DIČ (daňové identifikační číslo), přiděluje ho finanční úřad.

1.3 Život organizace

Založení, vznik, zrušení a zánik organizace

- **založení**
 - o společenskou smlouvou, zakladatelskou listinou, stanovami,
- **vznik**
 - o zápisem do obchodního rejstříku,
- **zrušení**
 - o právním jednáním z vlastní iniciativy (splněním činnosti, úmrtím majitele, sloučením, dohodou, rozdělením),
 - o rozhodnutím soudu,
- **zánik**
 - o výmazem z obchodního rejstříku.

Krise podniku

- Je to takové stádium života podniku, kdy **po delší časové období** dochází k **nepříznivému vývoji jeho výkonnosti**, kdy je bezprostředně ohrožena jeho další existence v případě, že tento vývoj bude pokračovat,
- příčiny krize jsou různé, souvisí např.:
 - o **s životní fází**, ve které se podnik nachází – např. u nově založených podniků se často jedná o nezvládnutí růstu z pohledu financování, nebo nezvládnutí řízení většího pracovního kolektivu zakladatelů podniku,
 - o **s velikostí podniku**, např. u velkých podniků se lze často setkat s jevem zvaným byrokracie, kdy vznikají chyby v komunikaci.

Řešení krize podniku

Konsolidace podniku

- Prvním krokem je proto zásah do řídicích a personálních struktur navozující žádoucí změny na pracovištích.
- Nejzávažnějším nedostatkem při vzniku krizového vývoje je nechuť vrcholového managementu realizovat nutná, a proto často velmi radikální a bolestivá opatření.

Sanace

- Je to soubor opatření přijímaných ze strany vedení podniku, jejichž smyslem je zásadní, **finanční ozdravení** a obnova výkonnosti firmy.
- Management může využít několika **způsobů řešení**, které volí především v závislosti na stupni ztrátovosti:
 - o **dohoda o odkladu placení závazků mezi dlužníkem a věřitelem** je nejjednodušší formou,
 - o tzv. **čistá sanace** (účetní operace snížení základního kapitálu), nebo formou sanace získání dodatečných finančních prostředků,
 - o **fúze**, tj. sloučení finančně oslabeného podniku s ekonomicky silnějším partnerem.
 - o **transformace podniku z jedné právní formy do druhé** (např. přeměna osobní obchodní společnosti ve společnost kapitálovou apod.).

Likvidace

- Představuje proces zpeněžování majetku firmy a uspokojování pohledávek věřitelů.
- Při likvidaci se předpokládá, že budou postupně uspokojeni všichni věřitelé a zbyte likvidační zůstatek pro vypořádání společníků.
- Cílem likvidace je vyrovnaní majetkových vztahů zanikající právnické osoby, podniku.
- **Zahájení likvidace**
 - o **Vstup** společnosti **do likvidace** se zapisuje **do obchodního rejstříku**.
 - o Po dobu likvidace firma užívá **název s dovětkem "v likvidaci"**.
 - o K datu likvidace je sestavována **mimořádná účetní závěrka**, která předchází den vstupu do likvidace.
- **Zjištění, zda není společnost předlužená.**
 - o pokud ano, pak podání návrhu na prohlášení konkurzu a následné konkurzní řízení.
- **Ukončení likvidace**

Přehled způsobů prodeje

- **Veřejná dražba**
 - o Dražby je oprávněn provádět dražebník. Likvidátor s ním uzavírá smlouvu o provedení dražby.
- **Veřejná soutěž**
 - o Vyhláší se pro předem neomezený počet neurčitých osob, které jsou ochotny splnit podmínky soutěže a podat písemný návrh na uzavření kupní smlouvy.
- **Výzva k podávání návrhů na uzavření kupní smlouvy**
 - o Je to obdoba veřejné soutěže s tím, že nemusí být vyhlášena jako veřejná výzva k blíže určeným osobám.
- **Přímý prodej**
 - o Likvidátor prodává určitou část majetku konkrétní osobě.

Konkurz a vyrovnání

Poznámka

Adekvátní výrazu „konkurz“ je český termín „úpadek“.

Základní předpoklad pro vyhlášení konkurzu

- Je jím existence úpadku dlužníka, což je možné vymezit dvojím způsobem:
 - o buď jako platební neschopnost, tedy insolvenční,
 - **Insolvence** znamená neschopnost plnit splatné závazky z důvodů nedostatku peněžních prostředků.
 - o nebo se jedná o předlužení.
 - **Předlužení** je stav, kdy dlužníkova pasiva převyšují jeho aktiva.

Poznámka

Z výše uvedeného vyplývá, že při posuzování předlužení, na rozdíl od insolvence, nebereme v úvahu jen peněžité závazky, ale celkovou hodnotu dlužníkova majetku.

Návrh na prohlášení konkurzu

- je oprávněn podat dlužník, nebo kterýkoliv z jeho věřitelů, rovněž likvidátor.

Prohlášení konkurzu

- usnesení se vyvěsí na úřední desku soudu, zapisuje se do obchodního rejstříku a oznamuje katastrálním úřadům,
- dnem prohlášení konkurzu se **dlužník stává úpadcem**,
- oprávnění nakládat s majetkem přechází na správce konkurzní podstaty, kterého **ustanovuje soud**,
- konkurzní podstatu tvoří veškerý majetek dlužníka,
- nesplacené závazky a pohledávky se stávají splatnými,
- zanikají úpadcovy příkazy, plné moci, prokury a dosud nepřijaté návrhy na uzavření smluv.

Průběh konkurzního řízení - 5 stádií (fází)

1. Přípravné řízení

- Soud jedná o ochranné lhůtě, nebo o prohlášení konkurzu.
- Ochranná lhůta může být soudem povolena na návrh dlužníka, který může požádat do 15 dnů o oznámení žádosti na konkurz, dlužník musí prokázat schopnost odvrátit konkurz a uhradit své závazky, a to do 3 měsíců.

2. Přihlášky věřitelů (pohledávek)

- Věřitelé musí své pohledávky za dlužníkem v termínu určeném soudem přihlásit.
- Pohledávky jsou přezkoumány a zařazeny do tříd – I. a II.
 - o Pro I. třídu je přiděleno 30 % z výtěžku zpeněžení podstaty a pro II. třídu 70 %.
 - o V I. třídě jsou zařazeny nároky zaměstnanců, ve II. třídě všechny ostatní.

3. Zajišťování konkurzní podstaty

- **Konkurzní podstata** je majetek podléhající konkurzu, který patřil dlužníkovi v den prohlášení konkurzu.
- Zjišťování konkurzní podstaty provádí **správce konkurzní podstaty** = FO, kterou vybírá soud ze seznamu správců.

4. Zpeněžení konkurzní podstaty

- Zpeněžit podstatu je možné:
 - o veřejnou dražbou,
 - o exekucí (soudní výkon rozhodnutí),
 - o prodejem mimo dražbu.

5. Rozvrh výtěžku a zrušení konkurzu

- Jako první se uhradí odměna správce, teprve potom ostatní pohledávky.
- Ke zrušení konkurzu dojde rozhodnutím soudu.

Nucené vyrovnání

- Již během konkurzu – pokud ještě nedošlo v konkurzu k vydání rozvrhového usnesení, může úpadce navrhnout, aby konkurz byl ukončen nuceným vyrovnáním.
- Úpadce musí uvést, jaké vyrovnání nabízí (uspokojení pohledávek věřitelů musí být vyšší než v případě pokračování konkurzu).

Vyrovnání (mimokonkurzní)

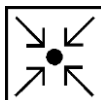
- Obdobný proces, navrhuje se **před návrhem na prohlášení konkurzu**.
- Žádost podá dlužník, je mu ponecháno oprávnění nakládat s vlastním majetkem a pokračovat v podnikatelské činnosti s výjimkou těch činností, k nimž je nutný souhlas vyrovnávacího správce.
- Pohledávky věřitelů jsou uspokojovány postupně, k potvrzení mimokonkurzního vyrovnání je potřeba souhlas všech věřitelů.

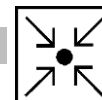
Shrnutí

Mezi podnikové činnosti patří zásobování, investiční, personální, řídicí, informační, finanční a hlavní činnosti, marketing a odbyt. Mezi subjekty národního hospodářství patří podniky, jejichž cílem je zisk, ale rovněž neziskové organizace. Všechny organizace jsou založeny nějakou listinnou formou, vznikají zápisem do obchodního rejstříku, jsou zrušeny s likvidací či bez likvidace a zanikají výmazem z obchodního rejstříku. Mezi fáze života organizace patří i krize podniku, sanace, likvidace a konkurz.

Úkoly k opakování

Na jaké skupiny dělíme organizace podle způsobu hospodaření?

Na jaké skupiny dělíme organizace podle vlastníka?

Vysvětlíte termín sanace.

Co je cílem likvidace a jaká opatření se při jejím zahájení provádí?

Jaké další možnosti kromě likvidace má podnik při řešení krize (při sanaci)?

Vyjmenujte způsoby prodeje majetku firmy v likvidaci.

Jaké jsou předpoklady vyhlášení konkurzu?

Jaký je rozdíl mezi nuceným vyrovnáním a vyrovnáním?

Definujte konkurzní podstatu.

Vyjmenujte 5 stádií konkurzního řízení.

Použitá literatura

ROSOCHATECKÁ, Eva a kol. *Ekonomika podniků*. Skripta. ČZU v Praze, PEF, 2009. 209 s. ISBN 978-80-213-1892-2.

SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.

ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled*, 2015/2016. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.

2 PERSONÁLNÍ ŘÍZENÍ

Úvodní slovo průvodce

V podniku je třeba koordinovat všechny činnosti tak, aby podnik splnil cíle. Je to úkolem managementu na všech stupních. Řídící činnost zahrnuje několik složek, kterým je věnována tato kapitola. Specifickou formou je řízení personální, které zajišťuje firmě to nejcennější – zaměstnance.

Výklad

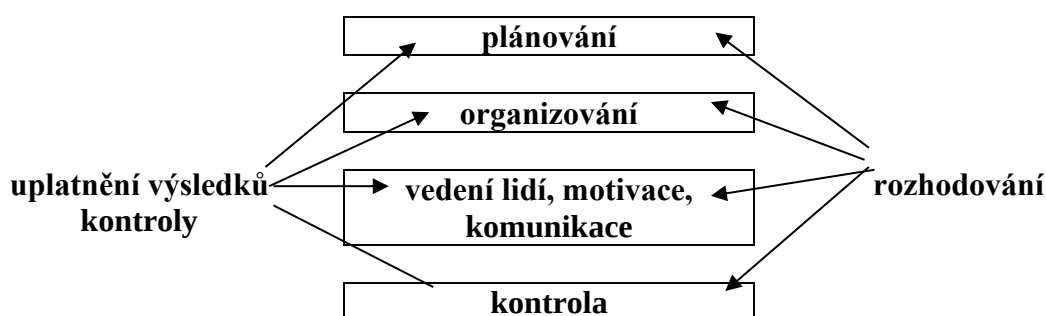

2.1 Řízení a jeho složky

Řízení

- usměrňování činností v podniku tak, aby byly zajištěny všechny činnosti podniku a dosaženo stanovených cílů,
- je často označováno jako management,
- slovem management je označována skupina řídících pracovníků = manažerů, kteří jsou v zaměstnaneckém poměru k majiteli firmy (nesou riziko podnikání).

Obr. č. 1: Složky řízení

Zdroj: vlastní zpracování

Plánování

- určí se cíle, tzn.
 - o jakou činnost budeme vyvíjet,
 - o v jakém rozsahu,
 - kolik vyrobíme výrobků,
 - kolik budeme potřebovat výrobních faktorů,
 - jaké budou předpokládané náklady, výnosy, zisk,
 - o v jaké lhůtě.
- z hlediska času rozlišujeme plánování
 - o dlouhodobé (strategické),
 - o střednědobé (taktické),
 - o krátkodobé (operativní).

Rozeznáváme toto základní zaměření **dlouhodobých podnikatelských strategií**:

- ofenzivní (leader) = vedoucí, první na trhu,
 - o náročné na výzkum a vývoj výrobků, na zdroje, snaha o monopolní postavení,

- mírně ofenzivní (follow me, následuje mne) = podnik je v roli následovníka, druhého na trhu,
 - o schopnost přizpůsobit se změnám, které provádí konkurence, odhalování chyb konkurence a odlišení vlastního výrobku,
- defenzivní (defensive) = podnik se snaží o udržení již vymezené konkurenční pozice,
 - o zlepšování pozice podniku prostřednictvím nízkých nákladů a marketingu, využívání nových postupů = know-how,
- zůstatková (me too) = já také,
 - o snaha „přiživit se“ na trhu, dosáhnout co nejnižších nákladů, snaha k dosažení nízké ceny a napodobování výrobků.

Organizování

Stanovuje se:

- jaké pracovní činnosti se budou uskutečňovat, v jakém čase, jaký bude postup,
- kdo bude činnosti uskutečňovat,
 - o určí se útvary, které budou činnost provádět,
 - o přidělí se úkoly jednotlivým zaměstnancům,
- co budeme potřebovat k uskutečnění činností.

Organizační struktury

- liniová = jeden vedoucí, který řídí všechny podřízené (používá se u malých podniků),
- funkční = více vedoucích (2-3) řídí společně všechny podřízené,
- štábní = vedoucí má pod sebou útvary, které mu vypracovávají podklady.

Organizace řízení malých podniků

- Vedoucími s řídicími pravomocemi bývají často majitelé.
- Řídicí složka přímo řídí pracovníky, kteří vykonávají jednotlivé provozní činnosti.
- Převažují liniové struktury.

Organizace řízení středních a větších podniků

- Řízení je uspořádáno do více skupin – podnik je rozdělen do organizačních útvarů, řízení jednotlivých organ. útvarů zajišťuje jeho řídicí složka.
- Převažují liniově-štábní struktury.

Organizace řízení velkých podniků a jejich seskupení

- Řízení není jednoduché a nejčastěji se používá jeden z těchto způsobů:
 - o podnik tvoří jeden právní celek a je rozdělen na divize,
 - o skupinu tvoří mateřská společnost, která zakládá dceřiné společnosti,
 - o franchising,
 - prodávají licenci na podnikání, společnosti podnikají pod stejným jménem, např. Mc. Donalds.

Vedení lidí = motivace, komunikace

Motivace

- Pracovníci jsou vedeni tak, aby byli ochotni plnit cíle dané plánem.

Nástroje sloužící k motivaci

- ekonomické (hmotné)
 - o mzda, pojištění, zaměstnanecké akcie, pokuty, sankce,

- mimoeconomické (nehmotné)
 - o pracovní perspektiva, dobré pracovní prostředí, pochvala.

Zásady motivace

- Vyhýbat se shodnému odměňování (odměnu za konkrétní výsledek).
- Neopomíjet mimoeconomické odměňování.
- Předcházet chybám upozorňováním.
- Chválit před kolektivem.
- Kritizovat nejdříve mezi čtyřma očima.

Komunikace

- Vzájemné dorozumívání lidí, je to výměna informací v podobě řeči, obrazů, textů nebo údajů. Má podobu:
 - o ústního dorozumívání (hodně informací, pomáhá i gestikulace),
 - o písemného dorozumívání (informace je propracovanější, je to doklad, je čas promýšlet).

Kontrola

- zjišťuje se, jaký je skutečný stav, nakolik se liší od plánovaného stavu, přijímají se opatření k případné nápravě.

Průběh kontroly

- získání a výběr informací (např. kontrolujeme manko ve skladě),
- ověřování správnosti informací,
- vlastní hodnocení,
- závěry a návrhy opatření (např. při zjištění manka zahájit trestní stíhání),
- kontrola možných opatření (kontrola kontroly) - zaplatil viník manko, nastoupil na jeho místo nový pracovník atd.

Rozhodování

- výběr jedné možnosti z několika dalších,
- probíhá v průběhu všech činností,
- musí být dostatek informací, abychom mohli přijmout správná rozhodnutí.

Poznámka

K uskutečňování svých činností potřebuje mít podnik zprávy (údaje) o důležitých jevech, které mají vliv na plnění jeho cílů. Tyto údaje rozšiřující poznatky o skutečnosti, která nás obklopuje, nazýváme informacemi. Bez informací nelze rozhodovat ani řídit.

Informace = údaje rozšiřující poznatky o skutečnosti, které nás obklopuje.

V podniku se uskutečňuje neustálý pohyb informací mezi:

- částmi podniku,
- podnikem a jeho okolím.

Tento pohyb nazýváme tok informací.

Předávané informace mají nejčastěji formu:

- řeči = rozhovor, dotaz, беседа, přednáška, telefonický rozhovor,
- zvuku = signál počítače,
- písemného záznamu = obchodní dopis, příjemka, obchodní rejstřík, výkaz zisků a ztrát,
- značek = dopravní značky, matematické značky, označení kláves na počítači,
- světél = světelná signalizace na železničním přejezdu.

Získaná informace má být:

- objektivní = musí odpovídat skutečnosti,
- určitá = musí znamenat přesné a jednoznačné vyjádření (např. nestačí uvést, že „některé výrobky nebyly kvalitní“),
- stručná (při zbytečně rozsáhlých informacích se obtížněji rozlišují podstatné věci od nepodstatných),
- včasná,
- přístupná (musí být uchována tak, aby její vyhledávání nebylo složité a netrvalo dlouho),
- prokazatelná (musí být doložena dokladem).

2.2 Management a styly řízení

Management

1. vrcholový = top management

- Nejvýše postavení řídicí pracovníci, na nichž závisí úspěch firmy.
- Převažuje koncepční práce – strategické plánování.

2. střední management

- Jedná se o vedoucí útvarů firmy, kteří jsou podřízeni top managementu.
- Převažuje práce s informacemi.

3. nejnižší management

- Jsou to přímí nadřízení výkonným pracovníkům.
- V jejich práci převažuje operativní řízení, řešení každodenních problémů.

Styly řídicí práce

- Je to forma vztahu vedoucího pracovníka k podřízeným.
- Rozeznáváme tyto styly řídicí práce:

1. byrokratický styl

- vedoucí pracovník svou práci chápe jako plnění příkazů „shora“,
- vychází z příkazů nadřízených, trochu je upřesní,
- pečlivě kontroluje plnění příkazů.

2. autokratický styl

- vedoucí pracovník je jediná autorita, která „všemu rozumí“, minimálně se radí s podřízenými, dbá na bezpodmínečném dodržování příkazů,
- podřízení nemají zájem o práci - snaží se jí vyhnout.

3. demokratický styl

- vedoucí pracovník spolupracuje s podřízenými, bere ohled na jejich názory, ale konečné rozhodnutí musí udělat sám,
- je ochota podřízených spolupracovat.

4. liberální styl

- vedoucí pracovník minimálně ovlivňuje činnost podřízených, řadu rozhodnutí ponechává na nich,
- úkolem vedoucího pracovníka je vytvářet podmínky pro dobrou práci, organizovat týmovou spolupráci.

2.3 Personální činnost

- zabývá se zabezpečováním podniku zaměstnanci,
- je to i vedení lidí, komunikace s nimi, jejich motivace na všech stupních,
- zajišťuje ji personální útvar.

Činnosti personálního řízení

1. Plánování pracovníků
2. Získávání a výběr pracovníků, rozmisťování pracovníků, právní úkony = uzavírání, změny, skončení pracovního poměru
3. Hodnocení a odměňování pracovníků
4. Péče o pracovníky
5. Kolektivní vyjednávání

Plánování počtu zaměstnanců

Plánujeme počet:

- dělníků,
- provozních a ostatních pracovníků,
 - o pracují převážně ve službách – cestování, obchod, stravování, obsluhují různá zařízení, např. v dopravě,
- THP = technickohospodářských pracovníků,
 - o konstruktér, účetní, personalista, marketingový pracovník,
- vedoucích pracovníků,
 - o převažuje u nich duševní činnost, patří sem vedoucí provozu i generální ředitel.

Získávání, výběr, rozmisťování pracovníků, právní úkony

Získávání zaměstnanců

- Pracovníky je možné získat:
 - o z vnitřních zdrojů, např. výchova učňů,
 - o z vnějších zdrojů (ze škol, konkurenčních podniků, úřadu práce, specializovaných personálních agentur, reference důvěryhodných osob, pomocí inzerátu).

Rozmisťování pracovníků – pro určité uchazeče vyhledáváme takové místo, které by byl schopen co nejlépe vykonávat.

2.4 Právní úkony

- všechny musí být učiněny **písemně**.

Uzavírání pracovního poměru

A. dohody o práci konané mimo pracovní poměr

1. dohoda o provedení práce
 - maximální rozsah 300 hodin ročně u 1 zaměstnavatele, do 10 000,- Kč /měsíc nevzniká povinnost platit sociální a zdravotní pojištění,
 - je povinnost uhradit daň z příjmu, musí být uzavřena písemně, vhodná pro krátkodobé brigády.
2. dohoda o pracovní činnosti
 - práce nesmí svým rozsahem převýšit v průměru polovinu stanovené týdenní pracovní doby (20 hodin týdně),
 - musí být uzavřena písemně, vzniká povinnost uhradit sociální a zdravotní pojištění, je povinnost uhradit daň z příjmu.

B. pracovní poměr

Vznik pracovního poměru

- uzavřením pracovní smlouvy – tato forma je nejběžnější,
- volbou – po ní opět následuje uzavření pracovní smlouvy,
- jmenováním – poté následuje opět uzavření pracovní smlouvy.

Pracovní smlouva

- musí být uzavřena **písemně**,
- má tyto **náležitosti**:
 - **povinné náležitosti**:
 1. **druh práce**,
 2. **místo výkonu práce**,
 3. **den nástupu do práce**.
 - **další, nepovinné ujednání**:
 - zda se jedná o pracovní poměr na dobu určitou nebo neurčitou, není-li ve smlouvě obsaženo, jedná se automaticky o pracovní poměr na dobu neurčitou,
 - zkušební doba, není-li ve smlouvě písemně uvedena, neplatí, max. délka je 3 měsíce (pro manažerské pozice 6 měsíců), forma vždy písemná,
 - mzda, služební automobil či mobil,
 - pracovní doba,
 - povinnost zvyšování kvalifikace.

Změna pracovního poměru

- Jedná se o převedení na jinou práci, zákon stanoví podmínky, kdy musí a kdy může být zaměstnanec převeden na jinou práci.
- Přeložení na jiné místo výkonu práce je možné pouze se souhlasem zaměstnance.

Zaměstnavatel **musí** zaměstnance převést na jinou práci ve 4 případech:

1. jestliže zaměstnanec podle lékařského posudku dlouhodobě ztratil způsobilost konat dosavadní práci,
2. koná-li těhotná žena nebo matka dítěte mladšího 9 měsíců práci, která ohrožuje její těhotenství nebo mateřské poslání,
3. je-li nutné podle lékařského posudku v zájmu ochrany zdraví jiných osob před přenosnými nemocemi (před bacilonosiči),
4. jestliže to vyžaduje výkon pravomocného rozhodnutí, např. o uložení trestu o zákazu činnosti (řidiči odeberou řidičský průkaz).

Zaměstnavatel **může** převést zaměstnance na jinou práci bez jeho souhlasu v těchto případech:

1. zaměstnanec nesplňuje předpoklady pro výkon sjednané práce nebo porušil pracovní kázeň a dostal proto výpověď,
2. proti zaměstnanci bylo zahájeno trestní řízení pro podezření z úmyslné trestné činnosti spáchané při plnění pracovních úkolů,
3. zaměstnanec dočasně ztratil předpoklady pro výkon sjednané práce,
4. odvrácení živelní události nebo hrozící nehody nebo ke zmírnění jejich bezprostředních následků.

Skončení pracovního poměru

1. dohodou

- Je nutný souhlas obou stran, zaměstnavatele i zaměstnance, důvody se uvádí, pouze vyžaduje-li to zaměstnanec.

2. zrušením ve zkušební době

- Může jej učinit jak zaměstnavatel, tak zaměstnanec a nemusí udávat důvody (vhodné 3 dny předem).

3. výpověď

- a) výpověď ze strany zaměstnance může být dána z jakéhokoli důvodu nebo bez uvedení důvodu, výpovědní doba je 2 měsíce,
- b) výpověď ze strany zaměstnavatele – pouze z důvodů uvedených v zákoníku práce. Jsou to tyto důvody:
 - organizační = ruší-li se nebo přemísťuje zaměstnavatel, stane-li se zaměstnanec nadbytečným z důvodu organizačních změn, v těchto případech je výpovědní doba rovněž 2 měsíce a zaměstnanec má nárok na odstupné ve výši 3 měsíčních platů,
 - v ostatních jmenovitých případech, kdy může zaměstnavatel dát zaměstnanci výpověď je výpovědní doba dvouměsíční a odstupné zaměstnanci nenáleží, důvodem k výpovědi mohou být:
 - neuspokojivé pracovní výsledky, zaměstnavatel však musí zaměstnance předem písemně upozornit, toto upozornění má platnost 12 měsíců,
 - porušování pracovní kázně, zaměstnavatel však musí zaměstnance předem písemně upozornit, toto upozornění má platnost 6 měsíců,
 - zaměstnavatel nesmí dát výpověď zaměstnanci v tzv. ochranné lhůtě, např. při pracovní neschopnosti, povolánému k výkonu vojenské služby, uvolněnému pro výkon veřejné funkce, těhotné ženě, zaměstnanci trvale pečujícímu alespoň o 1 dítě mladší než 3 roky.

4. okamžité zrušení

- ze strany zaměstnavatele:
 - pokud byl zaměstnanec odsouzen za úmyslný trestný čin nepodmíněně k trestu odnětí svobody na dobu delší než 1 rok, nebo spáchal úmyslný trestný čin při plnění pracovních úkolů a byl odsouzen k nepodmíněně na nejméně 6 měsíců, nebo
 - porušil pracovní povinnosti obzvlášť hrubým způsobem.
- ze strany zaměstnance:
 - pokud mu zaměstnavatel nevyplatil mzdu do 15 dnů po uplynutí její splatnosti, nebo
 - podle lékařského posudku nemůže konat práci bez vážného ohrožení zdraví a zaměstnavatel ho do 15 dnů nepřevdl na jinou práci.

Zánik pracovního poměru na dobu určitou

- Končí uplynutím sjednané doby.
- Pokud zaměstnanec po uplynutí této doby pokračuje v práci s vědomím zaměstnavatele, pracovní poměr na dobu určitou se mění na pracovní poměr na dobu neurčitou.

Zánik pracovního poměru, který vznikl volbou nebo jmenováním

- Pokud zaměstnanci skončilo mu volební období, nebo byl odvolán, pracovní poměr mu tím nekončí, zaměstnavatel mu musí nabídnout místo, odpovídající jeho kvalifikaci, pouze pokud zaměstnavatel toto místo nemá, nebo ho zaměstnanec odmítne, dostává výpověď z organizačních důvodů.

Pracovní posudek

- Jedná se o zhodnocení zaměstnancovy práce, vydává ho zaměstnavatel na žádost zaměstnance, a to do 15 dnů.

Pracovní potvrzení (tzv. zápočtový list)

- Vydává ho zaměstnavatel vždy, když zaměstnanci končí pracovní poměr, obsahuje od kdy, do kdy u něj zaměstnanec pracoval, jak má vyčerpanou dovolenou, jaký měl plat.

Odstupné

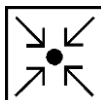
- Ve výši 3 průměrných měsíčních platů náleží zaměstnanci, který dostal výpověď (nebo uzavřel dohodu) z organizačních důvodů a odpracoval ve firmě min. 2 roky (do 1 roku 1 průměrný plat, do 2 let 2 průměrné platy).

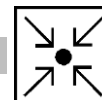
Shrnutí

Řízení je usměrňování činností v podniku tak, aby byly zajištěny všechny činnosti podniku a dosaženo stanovených cílů. Mezi jeho složky patří plánování, organizování, motivace, komunikace, kontrola a rozhodování. Rozeznáváme 4 styly řídicí práce, a to byrokratický, autokratický, demokratický a liberální. Zabezpečováním podniku zaměstnanci se zabývá personální činnost. Ta zahrnuje plánování pracovníků, jejich získávání a výběr, rozmisťování, právní úkony, hodnocení a odměňování pracovníků, péče o ně a kolektivní vyjednávání.

Úkoly k opakování

Uveďte definici řízení.

Popište proces plánování a rozlište plány z časového hlediska.

Co je potřeba stanovit v rámci organizování.

Vyjmenujte organizační struktury.

Uveďte druhy motivačních nástrojů.

Co zjišťuje kontrola a jaký má průběh?

Co je to rozhodování a co k němu potřebujeme?

Vyjmenujte úrovně managementu.

Stručně charakterizujte styly řídicí práce.

Vyjmenujte činnosti personálního řízení.

Uveďte, jaké 4 kategorie pracovníků plánujeme.

Uveďte příklad vnitřních a vnějších zdrojů, z nichž získáváme zaměstnance.

Uveďte rozsah dohody o provedení práce a zmiňte její výhodnost.

Uveďte rozsah dohody o provedení pracovní činnosti.

Jakými 3 způsoby vzniká pracovní poměr?

Jaké povinné náležitosti má pracovní smlouva?

Uveďte 2 příklady, kdy musí zaměstnavatel převést zaměstnance na jiné místo a 2 příklady, kdy toto učinit může.

Jakými 4 způsoby může dojít ke skončení pracovního poměru?

Co obsahuje pracovní posudek a pracovní potvrzení a kdy ho zaměstnavatel vydává?

Použitá literatura

- ARMSTRONG, Michael. *Řízení lidských zdrojů – nejnovější trendy a postupy*, 10. vydání. Praha: Grada Publishing, 2012. 788 s. ISBN 978-80-247-1407-3.
- BEZOUŠKA, Petr a PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník – nejdůležitější změny*. 1. vydání. Olomouc: Anag, 2013. 375 s. ISBN 978-80-7263-819-2.
- BĚLOHLÁVEK, František. *Jak řídit a vést lidi*. 1. vydání. Praha: Computers Press, 2000. 94 s. ISBN 80-7226-308-0.
- DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a kol. *Řízení lidských zdrojů*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. 559 s. ISBN 978-80-7400-347-9.
- HŮRKA, Petr a kol. *Zákoník práce a související ustanovení občanského zákoníku*. Olomouc: Anag, 2013. 1007 s. ISBN 978-80-7263-727-0.
- SYNEK, Miroslav a kol. *Manažerská ekonomika*. Praha: Grada Publishing, 2007. 452 s. ISBN 978-80-247-1992-4.
- ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled*, 2015/2016. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.
- THOMSON, Rosemary. *Řízení lidí*. Praha: Wolters Kluwer, 2007. 249 s. ISBN 978-80-7357-267-9.
- TOMŠÍKOVÁ, Kateřina. *Personální řízení ve vzdělávání*. Textová studijní opora. 1. vydání. Praha: ČZU, IVP, 2014. 90 s. ISBN 978-80-21-2458-9.
- URBAN, Jan. *Management lidských zdrojů*. Praha: Ústav práva a právní vědy, o. p. s., 2013. 152 s. ISBN 978-80-905247-4-3.

3 HODNOCENÍ A ODMĚŇOVÁNÍ

Úvodní slovo průvodce

Další důležitou personální činností je hodnocení pracovníků. Je to významný nástroj odborného a osobního růstu. Hodnocení může sloužit také jako nástroj pro dosahování vyššího výkonu, zlepšování kvality různých činností a rozvoje schopností pracovníků. Pomocí kvalitně sestaveného systému hodnocení můžeme získat mnoho důležitých informací jako například názory pracovníků na systém řízení a jeho efektivnost, spokojenost či nespokojenost pracovníků s organizací, zjištění kvalifikačních potřeb pracovníků nebo informace o zaměstnanecké atmosféře v organizaci.

Výklad

3.1 Hodnocení

Proč je dobré hodnotit zaměstnance?

Pomůže to při:

- rozhodování o pracovním zařazení zaměstnance, povýšení, přeložení,
- rozhodování o výši odměny,
- plánování a řízení pracovní kariéry zaměstnance,
- plánování odborné přípravy a vzdělávání zaměstnanců,
- zvyšování výkonnosti jednotlivce i celé organizace.

Hodnocení pracovníků má dvě podoby:

- Neformální hodnocení

- Jedná se o průběžné hodnocení pracovníka jeho nadřízeným během vykonávání práce.
- Nebývá zpravidla zaznamenáváno a jen výjimečně bývá příčinou určitého personálního rozhodnutí.

- Formální hodnocení

- Je většinou racionálnější a standardizované.
- Je periodické, má pravidelný interval a jeho charakteristickými rysy jsou plánovitost a systematičnost.
- **Má za úkol:**
 - rozpoznat současnou úroveň pracovního výkonu jednotlivých pracovníků,
 - rozpoznat silné a slabé stránky jednotlivých pracovníků,
 - umožnit každému pracovníkovi zlepšit jeho výkon,
 - vytvořit základnu pro odměňování každého pracovníka podle jeho přispění k dosažení firemních cílů,
 - motivovat pracovníky rozpoznat potenciál pracovního výkonu každého pracovníka.

Poznámka

Teorie a zpravidla i praxe se shodují, že nejkompetentnější osobou pro hodnocení pracovníků je jeho bezprostřední nadřízený. Ten také provádí závěrečné vyhodnocování, vede hodnotící rozhovor a navrhuje a s pracovníkem projednává opatření vyplývající z hodnocení.

3.2 Metody hodnocení pracovníků

- **Hodnocení podle stanovených cílů**

- Je často používáno pro hodnocení manažerů a specialistů.
- Cíle musí být měřitelné, jasně definované a dosažitelné.
- Cíle by měly vyvolávat zaujetí.

- **Hodnocení na základě plnění norem**

- Je uplatňováno především u pracovníků pracujících na pozici dělníků.
- Určitý problém představuje stanovení norem. Může se vycházet:
 - ze zkušeností,
 - z výkonu ostatních jedinců,
 - z názorů nadřízených nebo expertů.
- Výhodou je, že je výkon pracovníka posuzován pomocí vysoce objektivních měřítek.
- Nevýhodou, že neumožňuje porovnávání výkonu na různých kategoriích pracovních míst.

- **Hodnocení pomocí stupnice**

- Jedná se o metodu univerzální, obvykle máme stupnice slovní nebo číselné, popřípadě grafické.
- Stupnice obsahuje jednotlivé aspekty práce, které se hodnotí jeden po druhém: např.:
 - množství vykonané práce,
 - kvalita vykonané práce,
 - přítomnost v práci,
 - samostatnost,
 - přesnost,
 - ochota ke spolupráci,
 - znalost práce,
 - plnění úkolů nad rámec povinností atd.
- Výhodou je to, že umožňuje přehledně porovnávat hodnocené pracovníky pomocí celkového počtu dosažených bodů nebo průměrného počtu dosažených bodů za všechna kritéria.
- Nevýhodou je, že si mnohdy hodnotitel neumí představit, jak by měl výkon obodovat, lepší návod poskytuje slovní popis.

- **Hodnocení pomocí volného popisu**

- Metoda vyžaduje, aby hodnotitel nebo nadřízený písemně popsal pracovní výkon hodnoceného.
- Může k tomu využít předem daného seznamu položek hodnocení.
- Nevýhodou může být, že délka i obsah popisu bývají u různých hodnotitelů různé, různí hodnotitelé mají různé vyjadřovací schopnosti a všímají si jiných aspektů v chování podřízených.

- **Hodnocení na základě kritických případů**

- Metoda vyžaduje, aby hodnotitel vedl písemné záznamy o kritických případech, které se udály při vykonávání pracovních povinností určitého pracovníka.
- Záznamy obsahují informace o pracovním chování, které ilustrují jak uspokojivé, tak neuspokojivé reakce.

- Hlavní nevýhodou je, že pojetí kritického případu je nejasné a může být různě interpretováno.
- **Hodnocení pomocí checklistu**
 - Checklist je dotazník, který předkládá určité formulace týkající se pracovního chování pracovníka a posuzovatel označuje, zda je určitý typ chování v pracovníkově výkonu přítomen či nikoliv (zpravidla označuje buď odpověď ano, nebo ne).
 - Nevýhodou této metody je, že vyžaduje důkladnou přípravu odborníka.
- **Hodnocení pomocí development centra**
 - Jedná se profesionální organizaci, která slouží k hodnocení pracovního výkonu, pracovních schopností a rozvojového potenciálu **především manažerů** a specialistů.
 - Výhodou metody je komplexnost posouzení, protože jsou v simulovaných situacích testováni všichni manažeři najednou.
 - Nevýhodou může být, že development centrum informuje o výkonu pracovníka v uměle vytvořených podmínkách a ty nemusí úplně odpovídat výkonu v reálu. Při tomto způsobu hodnocení je třeba spolupracovat s odborníkem.

Poznámka

Výsledky hodnocení musejí být jednotlivým pracovníkům sděleny a pracovníci mají právo se k nim vyjádřit. Je třeba společně nalézt i způsoby nápravy nedostatečného výkonu či některých problémů, které se při hodnocení objevily, případně zvážit další důsledky hodnocení.

Chyby při hodnocení, kterým je nutné se vyvarovat

- Mezi nejčastější chyby patří přílišná shovívavost, nebo naopak přílišná přísnost.
- Opakem těchto extrémů je tendence k hodnocení pracovníků hodnotami se středu stupnice.
- Mezi další významné chyby patří:
 - tzv. haló efekt,
 - tendence srovnávat hodnoceného se sebou samým,
 - přihlížení k sociálnímu postavení a rasovým či etnickým znakům hodnoceného.
- Vedoucí pracovníci nesmí pohlížet na hodnocení podřízených jako na zbytečné zdržování.
- Hodnocení jednotlivců může být zatíženo chybami (úmyslnými či neúmyslnými).

3.3 Odměňování pracovníků

Poznámka

Mzda či plat jsou definovány jako důchod z vlastnictví a užívání lidského kapitálu, tedy práce. Odměňování neznamená pouze mzdu nebo plat, moderní pojetí odměňování je mnohem širší. Zahrnuje povýšení, formální uznání a také zaměstnanecké výhody poskytované pracovníkovi nezávisle na jeho pracovním výkonu. Stále více je mezi odměny zařazováno i vzdělávání poskytované organizací. Vedle peněžních forem odměňování se tedy používají i nepeněžní formy, z nichž některé lze vyjádřit v penězích, ale některé v penězích vůbec vyjádřit nelze.

Systém odměňování

- Odměna za práci zaměstnanců je důležitou součástí nákladů podniku.
- Odměny mohou mít peněžní či nepeněžní formu.
- Ve státní sféře se poskytuje plat, v soukromé mzda.

Minimální mzda

- Nejnižší mzda v 1. skupině prací, vyhlášenou vládou.

Zaručená mzda

- Nejnižší mzda ve 2. – 8. skupině prací.

Tarifní systém

- Používá se ve státní sféře, zaměstnancům přísluší minimální platový tarif, jeho výši ovlivňuje vzdělání a doba praxe.

Mzda a plat se poskytují podle:

- **složitosti, odpovědnosti a namáhavosti práce.**
 - Složitost, odpovědnost a namáhavost práce se posuzuje podle:
 - vzdělání,
 - praktických znalostí a dovedností,
 - složitosti předmětu práce a pracovní činnosti,
 - organizační a řídicí náročnosti,
 - míry odpovědnosti za škody, zdraví a bezpečnost,
 - fyzické, smyslové a duševní zátěže a působení negativních vlivů práce.
- **obtížnosti pracovních podmínek.**
 - Pracovní podmínky se posuzují podle:
 - obtížnosti pracovních režimů vyplývajících z rozvržení pracovní doby (např. do směn, dnů pracovního klidu, na práci v noci nebo práci přesčas),
 - škodlivosti nebo obtížnosti dané působením jiných negativních vlivů pracovního prostředí,
 - rizikovosti pracovního prostředí.
- **pracovní výkonnosti.**
 - Pracovní výkonnost se posuzuje podle:
 - intenzity a kvality prováděných prací,
 - pracovních schopností,
 - pracovní způsobilosti.
- **dosahovaných pracovních výsledků.**
 - Výsledky práce se posuzují podle množství a kvality.

1. Hmotné peněžení odměny

- přímé (základní mzda),
- příplatky za práci (např. přesčas, v noci, ve státní svátek),
- prémie,
- osobní ohodnocení,
- odměny (jednorázové)
- podíly na tržbách a zisku společnosti,
- nepřímé peněžní odměny:
 - např. příplatky na pojištění a zdravotní péči,
 - na stravování,
 - firemní služby za nižší ceny,
 - cestovné do zaměstnání apod.

2. Hmotné nepeněžní odměny

- vybavení pracoviště,
- přiřazený personál (např. asistentka, technik),
- zvýhodněné stravování v organizaci,
- užívání služebního automobilu,
- užívání služebního mobilu apod.

3. Nehmotné odměny

- podpora kvalifikace a stabilizace pracovníka (např. vzdělávání a investice do rozvoje),
- vyšší rozhodovací pravomoc,
- odborný kariérní růst,
- pružná pracovní doba.

Formy mezd či platů

- **Úkolová mzda či plat**
 - o počítá se podle skutečného výkonu pracovníka,
 - o výpočet = úkolová sazba . počet jednotek.
- **Časová mzda či plat**
 - o vypočítá se podle odpracované doby,
 - o výpočet = počet odpracovaných hodin . sazba za hodinu.
- **Podílová mzda či plat**
 - o velikost je stanovena jako určitý podíl na dosažených výsledcích, např. v obchodě.

Poznámka

V praxi se setkáváme s různými kombinacemi výše uvedených typů.

Tarifní systém

- Tarify vyjadřují míru složitosti, odpovědnosti a namáhavosti práce.
- Platová třída vyjadřuje úroveň vzdělání a platový stupeň počet let praxe.
- U platů je uvedeno 16 platových tříd a 12 platových stupňů.
- U každého tarifu min. platový tarif za hodinu a za měsíc.
- Podnik stanoví, kolik tarifních stupňů bude využívat a určit i výši jednotlivých tarifů.

Složení mzdy (platu)

základní mzda nebo plat (zaručená, tarifní)
+ příplatky (např. za práci přesčas, za práci v noci),
+ prémie (podle prémiového řádu)
+ osobní ohodnocení (pravidelně měsíčně k platu, nenároková složka)
+ odměny (jednorázově, nenároková složka)
= hrubá mzda (plat) zaměstnance

3.4 Náhrady mzdy či platu

- překážky z důvodu obecného zájmu, (např. svědectví u soudu, poskytování 1. pomoci, při darování krve),
- výkon služby v ozbrojených silách (vojenská cvičení),
- školení a studium při zaměstnání v zájmu zaměstnavatele,
- důležité osobní překážky (např. svatba, úmrtí, stěhování, nemoc).

3.5 Péče o pracovníky a kolektivní vyjednávání

Péče o pracovníky

- poskytování dovolené,
- péče o kvalifikaci zaměstnanců,
- placení pojistného na zdravotní a sociální pojištění,
- péče o sociální potřeby zaměstnanců (stravování),
- zajištění ochrany zdraví při práci.

Kolektivní vyjednávání

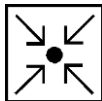
- Kolektivní smlouva = smlouva mezi odbory a zaměstnavatelem o mzdách či platech a dalších ujednáních. Je písemná s podpisy obou stran.

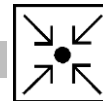
Shrnutí

Hodnocení pracovníků může mít podobu neformálního či formálního (standardizovaného) hodnocení. Rozeznáváme několik metod hodnocení, např. podle stanovených cílů, na základě plnění norem, pomocí stupnice, pomocí volného popisu, na základě kritických případů, pomocí checklistu či development centra. Odměňování pracovníků je zakotveno v Zákoníku práce. Ve státní sféře se poskytuje plat, v soukromé mzda. Při určení jejich výše hraje roli složitost, odpovědnost a namáhavost práce. V praxi se vyskytuje úkolová, časová a podílová mzda či plat. Jsou situace, kdy zaměstnanci náleží náhrada mzdy či platu. Zákoník práce ukládá zaměstnavatelům o pracovníky pečovat (např. poskytovat ochranné pomůcky, dbát o zvyšování kvalifikace) a v případě existence odborů uzavírat s odbory kolektivní smlouvy.

Úkoly k opakování

- Uveďte, proč je dobré hodnotit zaměstnance.
- Vyjmenujte 3 metody hodnocení pracovníků.
- Podle čeho se poskytuje mzda a plat?
- Vyjmenujte a stručně charakterizujte formy odměňování.
- Jaké složky má plat či mzda?
- Uveďte příklady, kdy zaměstnanci náleží náhrada mzdy či platu.
- Uveďte, co zahrnuje péče o zaměstnance.
- Vysvětlíte, co znamená kolektivní vyjednávání.

Použitá literatura

- ARMSTRONG, Michael. *Řízení lidských zdrojů – nejnovější trendy a postupy*, 10. vydání. Praha: Grada Publishing, 2012. 788 s. ISBN 978-80-247-1407-3.
- BĚLOHLÁVEK, František. *Jak řídit a vést lidi*. 1. vydání. Praha: Computers Press, 2000. 94 s. ISBN 80-7226-308-0.
- DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a kol. *Řízení lidských zdrojů*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. 559 s. ISBN 978-80-7400-347-9.
- HŮRKA, Petr a kol. *Zákoník práce a související ustanovení občanského zákoníku*. Olomouc: Anag, 2013. 1007 s. ISBN 978-80-7263-727-0.
- ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled*, 2015/2016. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.
- TOMŠÍKOVÁ, Kateřina. *Personální řízení ve vzdělávání*. Textová studijní opora. 1. vydání. Praha: ČZU, IVP, 2014. 90 s. ISBN 978-80-21-2458-9.

4 SYSTÉM POJIŠTĚNÍ

Úvodní slovo průvodce

Každodenní život firem i jednotlivců je spojen s řadou rizik. Počínaje nepříjemnostmi ve formě úrazů, nemocí či drobných krádeží až po velké živelní člověkem způsobené katastrofy, které zasahují do osudů tisíců jednotlivců. Ke zmírnění dopadu těchto nepříznivých událostí přispívá pojištění.

Výklad

4.1 Pojišťovnictví

Pojišťovnictví

- ekonomický obor řešící minimalizaci rizik ekonomických i neekonomických činností člověka.

Smyslem pojištění je

- zabezpečení pojištěného pro případ nahodilých nepříznivých událostí.

Pojistitel

- nejběžnější název pojišťovna,
- poskytuje služby pojištěným FO i PO,
- má povinnost vyplatit pojistné plnění v případě pojistné události,
- pojišťovny se sdružují v Asociaci pojišťoven,
- podnikání v oboru pojišťovnictví je možné jen na základě povolení Ministerstva financí.

Pojištěný

- ten, na jehož majetek, život, zdraví nebo odpovědnost za škodu se pojištění vztahuje,
- je povinen platit pojistné,
- má právo na pojistné plnění.

Pojistník

- ten, kdo pojištění sjednává.

Pojištění

- právní vztah mezi pojistitelem a pojištěným.

Vznik pojištění

- uzavření pojistné smlouvy + zaplacení 1. pojistného,
- smlouva obsahuje i všeobecné pojistné podmínky, které vytváří pojišťovna a schvaluje Ministerstvo financí.

Pojistná událost

- je to skutečnost, se kterou je spojen vznik povinnosti pojišťovny plnit = vyplatit pojistnou částku,
- musí mít tyto znaky:
 - o nahodilost,
 - o identifikovatelnost = lze popsat,
 - o kvantifikovatelnost = vyjádření v Kč.

- pokud se stane pojištěnému úraz při trestné činnosti (krade a spadne, zlomí se nohu), nedostane nic,
- plnění se sníží až o polovinu, pokud došlo k události (úrazu) z důvodu opilství či pod vlivem omamných látek,
- při prokázaném sebepoškození nedostane pojištěný nic, naopak se jedná o trestný čin.

Pojistné

- peněžní částka za poskytování pojistné ochrany,
- obvykle placeno opakovaně v dohodnutých pojistných obdobích (běžné pojistné) nebo u některých pojištění najednou za celou pojistnou dobu.

Pojistná doba

- časové období, na které se pojištění sjednává,
- pokud v jeho průběhu dojde k pojistné události, vzniká povinnost pojišťovny platit.

Pojistné plnění

- smluvená částka, kterou vyplatí pojišťovna v případě pojistné události,
- její výše vychází z právních předpisů, všeobecných pojistných podmínek a ze samotné smlouvy.

Zajišťovna

- je to pojišťovna pro pojištění rizik pojišťovny,
- rozloží riziko a náhradu škody tak, aby pojistitel a zajistitel neměl finanční potíže v případě uhrazení svých podílů na škodě.

Pojistné riziko

- nebezpečí nezávislé na vůli subjektu, způsobené vyšší mocí nebo z jednání třetí osoby.

4.2 Povinné pojištění

Zákonem je uložena firmám a osobám povinnost účastnit se daného pojištění. Patří sem:

1. Zákoné zdravotní pojištění

- Toto pojištění spravují zdravotní pojišťovny.
- Hradí z nich:
 - o lékařům jejich práci (lékařské výkony podle sazebníku),
 - o léky.
- Za děti, žáky, studenty, ženy na mateřské, vojáky, registrované nezaměstnané a důchodce platí toto pojistné stát ze státního rozpočtu. Ostatní, i když nepracují, si toto pojištění musí sami platit, jinak by nebyli pojištěni a museli by hradit lékařské výkony i léky v hotovosti. To však v současné době platná právní úprava neumožňuje.

Sazba pojistného na zdravotní pojištění

- Z vyměřovacího základu se odvádí 13,5 %.
- Jednu třetinu (tedy 4,5 %) hradí zaměstnanec.
- Zbývající dvě třetiny (tedy 9 %) hradí zaměstnavatel ze svých prostředků.

2. Zákoné sociální pojištění zaměstnanců

- Sociální pojištění se odvádí Správě sociálního zabezpečení.
- Sociální pojištění zahrnuje:
 - o pojistné na nemocenské pojištění,

- pojistné na důchodové pojištění,
- příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

Sazby pojistného na sociální pojištění

Sazby pojistného činí 31,3 %, z toho odvádí:

- zaměstnanec 6,5 %, z toho:
 - nemocenské pojištění 0 %,
 - důchodové pojištění 6,5 %,
 - příspěvek na státní politiku zaměstnanosti 0 %,
- zaměstnavatel 24,8 %, z toho:
 - nemocenské pojištění 2,1 %,
 - důchodové pojištění 21,5 %,
 - příspěvek na státní politiku zaměstnanosti 1,2 %.

Poznámka

Ke snížení sazby u zaměstnavatele u nemocenského pojištění, a tedy i celkem (z původních 31,5 % celkem a 2,3 % nemocenského pojištění) došlo od r. 2019, kdy bylo obnoveno vyplácení prvních tří dnů pracovní neschopnosti zaměstnance zaměstnavatelem.

3. Zákonné pojištění odpovědnosti za škodu z provozu motorového vozidla = povinné ručení

- od roku 2000 poskytují toto pojištění vybrané pojišťovny, kterým byla udělena licence,
- jde o komerční pojištění (pojištění, které poskytují komerční pojišťovny).

4. Zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání

- toto pojištění jsou povinni uzavírat zaměstnavatelé pro své zaměstnance u jedné z komerčních pojišťoven – České pojišťovny, a. s., nebo Kooperativy, a. s.

Poznámka

Zákonem stanovená pojištění zajistí v případě pojistné události plnění na nejnižší sociálně únosné hranici. Pokud má klient zájem, pojistí se na vyšší plnění, může si vybrat z nabídky komerčních pojišťoven (dobrovolné pojištění).

4.3 Dobrovolné pojištění

- Není povinné, je uzavírání u komerčních pojišťoven (v ČR více než 40).
- Pojistné služby můžeme dělit do dvou skupin:
 - životní pojištění,
 - neživotní pojištění.

1. Životní pojištění

- Je to pojištění FO proti riziku těžkých úrazů, jejich trvalých následků, vážných nemocí a následné ztráty příjmu, v případě úmrtí pojištěného pomáhá nahradit zdroj příjmů jeho pozůstalým.

Životní pojištění lze rozdělit na:

- **Rizikové** = za nižší pojistné poskytuje vysokou pojistnou ochranu, nedojde-li k pojistné události, zaniká bez náhrady.

- **Rezervotvorné (kapitálové)** - pojistné je vyšší, protože obsahuje spořicí složku. Pojistná částka + podíly na zisku jsou vyplaceny při pojistné události nebo na konci sjednané pojistné doby.
 - o Každý občan, který si sám hradí pojistné, může na dané zdaňovací období toto pojistné odečíst od základu daně, a to maximálně částku 24 000 Kč.
 - o Rovněž pokud za zaměstnance platí toto pojištění zaměstnavatel, je toto pojištění osvobozeno od daně z příjmů FO do výše 24 000 Kč ročně.
 - o Zaměstnavatel, který platí pojištění za zaměstnance, může si tuto částku dát do nákladů na snížení daně z příjmů.
 - o Uzavření životního pojištění rovněž vyžadují banky při poskytování hypotečního úvěru.

Penzijní spoření nebo doplňkové penzijní spoření (dříve penzijní připojištění)

- Doba ukládání musí být min. 5 let, vybrání je možné po dosažení 60 let věku.
- Uložené prostředky lze získat:
 - o jednorázově (vyplácí se najednou, je-li splněna doba pojištění a dosažení věku),
 - o jako penzi (doživotně nebo po dobu, kterou sjednáme),
 - o jako odbytné – tehdy, když požádáme o výplatu dříve před uplynutím doby spoření nebo nedosáhneme-li věku, přijdeme o státní příspěvek a jeho zhodnocení).
- Občan si může snížit základ daně, a to o částku převyšující 12 000 Kč ročně
 - o odpovídá 1 000 Kč/měs.), maximálně 24 000 Kč za zdaňovací období.
- Zaměstnavatel, který přispívá zaměstnanci na penzijní spoření, může tuto částku dát jako daňový náklad.
- Veškeré příspěvky od zaměstnavatele na životní pojištění a penzijní spoření jeho zaměstnanců jsou osvobozeny od placení pojistného na zdravotní a sociální pojištění jak na straně zaměstnance, tak na straně zaměstnavatele.
- Penzijní spoření v ČR spravují penzijní společnosti.

Poznámka

Penzijní spoření nelze zaměňovat s důchodovým pojištěním, které je součástí zákonného sociálního pojištění – viz výše, či s důchodovým spořením, které vzniklo v českém důchodovém systému k 1. lednu 2013, skončilo k 31. prosinci 2015 a tvořilo tzv. druhý pilíř české důchodové reformy,

2. Neživotní pojištění

Poznámka

Zahrnuje především pojištění movitostí a nemovitostí. Má vzhledem k nárůstu kriminality vzrůstající tendenci.

Komplexní autopojištění

- pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla
- základní havarijní pojištění
- doplňková havarijní pojištění
- pojištění skel vozidla
- pojištění zavazadel ve vozidle
- pojištění pro případ nákladů na nájem náhradního vozidla
- úrazové pojištění osob ve vozidle

Pojištění majetku občanů

- pojištění domácnosti
- pojištění odpovědnosti za škodu
- pojištění obytných budov
- pojištění záruky
- pojištění rekreačních plavidel

Pojištění podnikatelů a průmyslu

- souhrnné pojištění majetku
- pojištění nákladu
- pojištění elektroniky
- pojištění přerušení provozu
- pojištění strojů
- pojištění letadel
- pojištění stavební a montážní
- pojištění odpovědnosti z výkonu povolání
- pojištění zásilek
- pojištění odpovědnosti autodopravce
- pojištění záruky pro případ úpadku cestovní kanceláře
- pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností a vadou výrobku

Pojištění zemědělských rizik

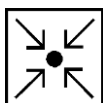
- pojištění plodin (hradí se škody v rostlinné produkci, např. krupobití, výmrz, neúroda)
- pojištění zvířat (bud' je pojištěno stádo, nebo jednotlivá zvířata, např. závodní koně
- pojištění lesů.

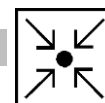
Shrnutí

Cílem pojišťovnictví je, aby dopad nepříznivé nahodilé události na fyzickou či právnickou osobu byl minimální. Mezi zákonem uložená povinná pojištění patří zákonné zdravotní pojištění, zákonné sociální pojištění, povinné ručení, pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Dobrovolná pojištění dělíme na životní a neživotní. Účastníky životního pojištění kapitálového, stejně jako penzijního spoření stát zvýhodňuje možností odečtů ze základu daně. Neživotních pojištění je velké množství, zahrnují i pojištění movitostí i nemovitostí.

Úkoly k opakování

Co se hradí ze zdravotního pojištění?
Kam je zdravotní pojištění odváděno?
Kolik ze zdravotního pojištění hradí zaměstnanec a kolik zaměstnavatel?
Za koho platí pojistné stát?
Jaké tři části zahrnuje sociální pojištění?
Kam je odváděno sociální pojištění?
Kolik ze sociálního pojištění hradí zaměstnanec a kolik zaměstnavatel?
V jaké % výši hradí zdravotní a sociální pojištění OSVČ?
Jaká další 2 pojištění (kromě ZP a SP) jsou ze zákona povinná?
Uveďte, co je smyslem pojištění.
Rozlište termíny pojistitel, pojistník a pojištěný.
Vysvětlete rozdíl mezi pojistným a pojistným plněním.

Kdy vzniká pojištění?
Jaké vlastnosti musí mít pojistná událost?
Na jaké dvě formy lze rozdělit nepovinné životní pojištění?
Charakterizujte penzijní spoření.
Jaké další výhody přináší životní pojištění a penzijní spoření?
Vyjmenujte 5 příkladů dobrovolného neživotního pojištění.

Použitá literatura

MPSV. *Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů*. [online].
Dostupné z: <https://business.center.cz/business/pravo/zakony/vzp/>
MPSV. *Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení*. [online]. Dostupné z: <https://business.center.cz/business/pravo/zakony/socialni-zabezpeceni-pojistne/zneni.aspx>
SYNEK, Miroslav a kol. *Manažerská ekonomika*. Praha: Grada Publishing, 2007. 452 s. ISBN 978-80-247-1992-4.
SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.
ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled, 2015/2016*. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.

Úvodní slovo průvodce

Cílem každého podnikatele je dosažení zisku. Toho lze dosáhnout snižováním nákladů, zvyšováním produktivity práce a zlepšováním organizace práce, využíváním moderních technologií a špičkové techniky, zvyšováním cen, kvalitním marketingem. Marketing se uvádí v podnikových činnostech společně s odbytem (což je vlastní prodej výrobku zákazníkovi), ale musí prolínat všemi činnostmi podniku.

Výklad

Poznámka

Náklady na marketing jsou důležitou součástí celkových nákladů podniku.

5.1 Marketing a marketingové koncepce

Marketing

- je určitá filosofie, způsob myšlení,
- je nauka o trhu (v angl. market = trh),
- jsou aktivity firmy spojené s prodejem a distribucí výrobků,
- je proces řízení zajišťující poznání potřeb zákazníků, předvídání těchto potřeb, ovlivňování potřeb a uspokojování potřeb zákazníka tak, aby byly současně dosaženy cíle firmy, především zisk.

Vývoj marketingu = koncepce

Výrobní koncepce (1900-1920)

- podstatu lze vyjádřit úvahou: „Vytvoř co nejlevněji a prodáš!“,
- levnější výrobek se lépe prodá, o to šlo i bez znalosti potřeb zákazníka,
- představiteli jsou H. Ford (zavedl pásovou výrobu), u nás T. Baťa,
- v současné době není cena jediným parametrem.

Výrobová koncepce (1920-1940)

- vznikla v době hospodářské krize, lidé neměli peníze,
- výrobci se orientovali na movité zákazníky,
- základní idea se dá formulovat: „Vytvoř co nejvyšší kvalitu a prodáš!“.

Prodejní podnikatelská koncepce (1940-1950)

- dominuje po 2. světové válce, kdy zaznamenala rozmach média (televize, rozhlas, tisk),
- kladla důraz na reklamu: „Čím více reklamy, tím více prodáš!“,
- reklama ale není všelék, nekvalitní výrobek, nebo výrobek, který lidé nepotřebují, nelze s úspěchem dlouhodobě prodávat ani s nejlepší reklamou.

Marketingová podnikatelská koncepce (1950-1970)

- v tomto období se začíná projevovat nasycení trhu, nadvýroba,
- začíná se orientovat na potřeby zákazníka, základním principem je: „Nejdříve poznaj svého zákazníka, jeho potřeby a pak prodáš!“,
- znamenala rozvoj průzkumů trhu,
- snaha získat si dlouhodobé zákazníky, kteří preferují firmu před ostatními, např. jsou věrní určité značce.

Sociální koncepce marketingu (1970-dosud)

- vychází z marketingové koncepce, ale zahrnuje i společenské zájmy (životní prostředí, etika),
- motto: „Poznej svého zákazníka a zohledni potřeby společnost, a pak prodáš!“,
- např. firmy vyrábějící kosmetiku si nedovolí použít jako hnací plyn freon, protože ekologické hnutí by rozpoutalo kampaň.

Tab. č. 1: Marketingový proces

A. Příprava plánu marketingová analýza	B. Sestavení plánu	C. Realizace plánu
analýza - trhu - konkurence - podniku výběr segmentu trhu	stanovení - cílů podniku - marketingové strategie - pozice produktu	marketingový mix
Ověřování strategie, průzkum v průběhu prodeje		

Zdroj: vlastní zpracování

5.2 Příprava marketingového plánu = marketingová analýza

Analýza trhu

Zjišťujeme okolnosti, které ovlivní naše počínání. Jsou to:

- technický a technologický pokrok,
- právní předpisy (zejména normy stanovující požadavky na produkty),
- hospodářská a politická situace (zejména připravovaná opatření státu v oblasti podnikání),
- charakteristika obyvatelstva – počet, věk, vzdělání, zaměstnání, kupní síla.

Analýza konkurence

- Zajímá nás především konkurence mezi srovnatelnými produkty.

Analýza podniku

- podnik hodnotí vlastní postavení na trhu, zejména svůj obrát = objem prodeje výrobků a služeb, srovnává se s konkurencí,
- provádí tzv. SWOT analýzu = analýzu:
 - o silných stránek (strong)
 - o slabých stránek (weak)
 - o příležitostí (opportunity)
 - o ohrožení (threat)

Tab. č. 2: SWOT analýza

Silné stránky tradice značka širší sortimentu vlastní prodejní síť	Slabé stránky nízký prodej nedostatek kapitálu technologická zaostalost malá pružnost v reakci na požadavky zákazníků nízká úroveň propagace
Příležitost vstup na trh v ... vyplnění tržní mezery po zániku konkurence	Ohrožení ztrátovost dceřiné firmy nedostatečná výchova učňů

Zdroj: vlastní zpracování

Výběr segmentu trhu – cílové skupiny zákazníků

- Podnik se při přípravě plánu zaměří na skupiny zákazníků s podobnými potřebami = segment trhu a nabídku přizpůsobí jejich požadavkům.
- Segmentem může být např.:
 - o **věková skupina**, pohlaví, povolání (starší občané potřebují léky, mladší hračky, ženy kosmetiku),
 - o **sociální vrstva** – nižší, střední, vyšší – např. vyšší vrstvy mají vysoké příjmy, vyžadují komfort (cestovat 1. třídou, vybavení hotelových pokojů),
 - o **zeměpisná oblast** – stát, města, vesnice (v horách potřebují pevné boty, na poušti vaky na vodu, obyvatelé vesnic potřebují dopravu do zaměstnání...).

Získávání informací

Průzkum trhu

- krátkodobější činnost, zjišťuje okamžitý stav trhu, operativní změny.

Výzkum trhu

- zajišťuje přání a potřeby zákazníků,
- je dlouhodobý,
- zahrnuje průzkum trhu a analýzu průzkumu trhu (rozběr, vyhodnocení),
- konkrétně zjišťuje:
 - o chování zákazníka,
 - co ovlivňuje jeho chování – potřeby, cena, zvyklosti, reklama, příjmy,
 - zjišťuje se, co vede zákazníka k tomu, aby kupoval naše výrobky nebo výrobky jiného podniku,
 - zjišťuje se, zda zákazník dává přednost značkovým výrobkům nebo výrobkům levnějším,
 - zjišťuje se, jakým způsobem prodejce zákazník dává přednost,
 - zjišťuje se, jak se do budoucna budou přání zákazníka vyvíjet.
 - o chování konkurence,
 - o sledujeme cenu, kvalitu konkurenčních výrobků a trh, kde konkurence působí,
 - o chování podniku,
 - o podnik hodnotí vlastní postavení na trhu, zejména svůj obrat = objem prodeje výrobků a služeb, podnik se srovnává s konkurencí.

Když zná podnik přání kupujících, přijme určitá opatření, např.:

- změni výrobek (obal), nebo začne vyrábět nový výrobek,
- změni cenu,
- zvolí jiné způsoby propagace,
- zvolí jiné způsoby prodeje.

Poznámka

Od znalostí přání kupujících se odvíjí další činnost podniku – vývoj nových produktů (služeb), výroba nových produktů (služeb), způsoby prodeje, způsoby stimulování prodeje (reklama), tvorba cen (tzv. cenová politika).

Dvě metody průzkumu

- průzkum od stolu – zpracováváme dostupné materiály – statistiky, účetní výkazy,
- průzkum v terénu – zjišťujeme chování zákazníka, chování konkurence, zboží.

Informace získáme:

- studiem materiálů – tištěné materiály, internet, Hospodářská komora, obchodní cestující,
- jednání se zákazníky,
- samostatným zjišťováním,
- pozorování – provádí ho každý prodávající,
- dotazování – dotazník, vyplnění možné spojit s odměnou,
- od zákazníků – např. i projednávání reklamací – mohou být zkresleny.

Informace můžeme zjišťovat:

- sami – pomocí samostatného oddělení průzkumu trhu,
- od specializovaných agentur – na zakázku.

5.3 Sestavení marketingového plánu = marketingová strategie**Poznámka**

Jsou-li zpracovány podklady pro plán a máme-li definovány cíle podniku, můžeme sestavit vlastní marketingový plán. Ten bývá velmi často členěn podle jednotlivých produktů, lokalit nebo segmentů trhu.

1. Podnik stanoví své cíle

- velikost prodeje,
- výše zisku,
- podíl na trhu,
- zvýšení spokojenosti zákazníků,
- dobré jméno.

2. Podnik musí stanovit strategii, tzn. způsob, jakým bude na trhu působit.

Volí mezi dvěma nejznámějšími strategiemi:

- strategie odlišení
 - o podnik chce odlišit svůj produkt od ostatních,
 - o zvyšuje kvalitu, vlastnosti, doprovodné služby, volí dobrou propagaci,
- strategie nízkých cen
 - o podnik vyrábí levnější produkty.

3. Podnik zjišťuje pozici produktu

- Pozice produktu udává místo mezi ostatními produkty, podnik dává najevo, v jaké roli chce být viděn, vytváří svou image, podnik určuje pomyslnou „latku“ ve svých produktech.

5.4 Realizace plánu = marketingový mix

- je jedním ze základních nástrojů marketingu,
- označujeme ho jako 4P:
 - o P1 – výrobek (product),
 - o P2 – cena (price),
 - o P3 – propagace (promotion),
 - o P4 – distribuce (placement),

Poznámka

Kromě tradičního modelu 4P existují i modely jiné, nejčastěji 5P, kdy je model v tomto konceptu rozšířen o jeden prvek – people. **Model 5P** vznikl na základě odlišností lidského faktoru, na který je páté P zaměřeno. Další alternativou je marketingový **mix 4C**, který vychází z pohledu zákazníka (Customer solution = řešení potřeb zákazníka, Customer cost = náklady, které zákazníkovi vznikají, Convenience = dostupnost řešení, Communication = komunikace). Na základě specifických podmínek venkovského prostředí pak vznikl **koncept 4A**, jehož součástí jsou prvky: Affordability = cenová dostupnost, Availability = místní dostupnost, Awareness = povědomí o produktu, Acceptability = přijatelnost. Jako reakce na rozvoj internetu a s tím spojený rozmach internetového obchodování vznikl **model 4S** (Scope = strategie a cíle, Site = stránky = co zákazník očekává od webu, proč ho bude používat, Synergy = synergie, který zhodnocuje vzájemné působení tří základních pilířů: Integrace skutečné marketingové strategie a aktivit; Integrace webových stránek s organizací procesů a propojením na vnitřní informační systémy; Integrace třetích stran - tvorba sítě zajišťující nebo asistující při realizaci aktivit na webu a System = systémy, ten je zaměřen na všechny části technického zázemí webových stránek).

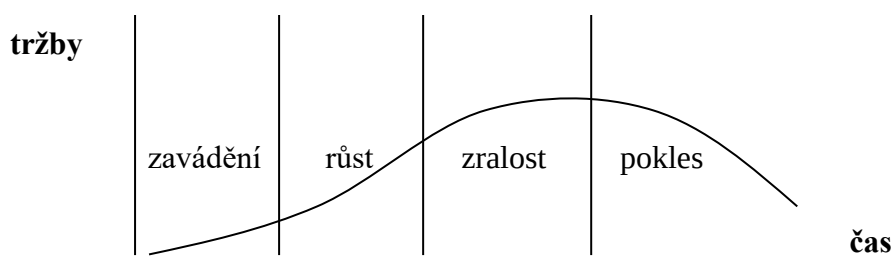
P1 = výrobek (product)

- Výrobek je jakýkoliv statek nebo služba, který je prostředkem směny na trhu a je určen k upokojování potřeb zákazníka.
- V marketingu hovoříme o tzv. komplexním výrobku, který se skládá ze 3 složek:
 - o jádro = samotný výrobek (např. počítač),
 - o první vrstva = obal, kvalita, značka, designe, styl,
 - o druhá vrstva = rychlost dodávky, instalace, servis, záruka, poradenství, finanční služby (leasing).

Životní cyklus výrobku

- Tržní životnost výrobku = doba, po kterou se výrobek prodává na trhu.
- Prodej výrobku neprobíhá po celou dobu životnosti rovnoměrně, ale objem prodeje se v čase mění a tyto změny označujeme jako životní cyklus výrobku.

Graf č. 1: Životní cyklus výrobku

Zdroj: vlastní zpracování

- **Zavádění**
 - o Uvádíme výrobek na trhu, podnik hodně investuje do výrobku a jeho prosazení na trhu. Podnik má ztrátu.
- **Růst**
 - o Objem produkce se zvyšuje, podnik začíná dosahovat zisku, podnik přizpůsobuje výrobek potřebám zákazníků, vznikají konkurenční výrobky.

- Zralost (stagnace)
 - o Prodej a zisk již tolik neroste, dosahují vrcholu a začínají mírně klesat, pro firmu je nejvhodnější, aby tato fáze trvalo co nejdéle (i několik let).
- Pokles
 - o Zájem zákazníků o výrobek slábne, firma musí výrobek stáhnout a nahradit výrobkem novým nebo inovovaným, důležitá je včasná nabídka, aby podnik neměl ztrátu.

Poznámka

Při rozhodování podniku o tom, co a jak vyrábět, je důležité ujasnit si průběh životního cyklu výrobku a přizpůsobit chování podniku na trhu (např. podporu prodeje, snižování či zvyšování ceny). Je důležité také obměňovat výrobní program a zavádět nové výrobky (tomu se říká inovace).

P2 = cena (price)

- Cena je peněžní částka, kterou zaplatíme (dostaneme) při nákupu (prodeji) zboží nebo služby.
- Cenu ovlivňují:
 - o náklady,
 - o poptávka,
 - o konkurence,
 - o zákonné předpisy.

Stanovení ceny:

- podle nákladů
 - o cena vychází z nákladů + zvýšení o zisk a obchodní marži prodejce = rozdíl mezi nákupní a prodejní cenou.
- podle konkurence
 - o vyšší než konkurence – výrobce si to může dovolit u značkových kvalitních výrobků,
 - o nižší než konkurence – podbízí se zákazníkovi, příliš nízká cena ale může vyvolat dojem nekvalitního zboží,
 - o shodná s konkurencí – výrobce spoléhá na necenovou výhodu, např. kvalitu, reklamu,
 - o i když stanovuje tuto cenu, musí znát skutečné náklady.
- podle hodnoty vnímané zákazníkem
 - o tato cena je založená na přesvědčení zákazníka, že mu zboží přináší mimořádné uspokojení,
 - o např. značkové zboží, módní zboží, exkluzivní zboží.

P3 = propagace (promotion)

- Propagace je forma komunikace mezi prodávajícím a kupujícím, jejímž cílem je větší podpora prodeje výrobku nebo služeb.
- Propagaci tvoří:
 - **podpora prodeje**
 - o vzorky zboží, ochutnávky, reklamní předměty, prodejní soutěže,
 - o jsou to krátkodobé motivační nástroje,
 - o patří sem i veletrhy, výstavy.

- **reklama**
 - forma propagace zprostředkovaná pomocí médií,
 - prostředky reklamy – hromadné sdělovací prostředky (noviny, časopisy, televize, rozhlas), plakáty, letáky, katalogy, prospekty, obaly, reklamní nápisy.
 - rozlišujeme:
 - reklamu firmy (značky Adidas),
 - reklamu výrobku (jogurt),
 - reklamu smíšenou (výrobku i firmy),
 - výhoda – osloví velký počet lidí, působí rychle,
 - nevýhoda – vysoká cena,
 - je zakázaná reklama skrytá = poukazuje-li na nedostatky konkurence, porovnává-li výrobek s konkrétním produktem,
 - při volbě médií musíme zvažovat, kterému segmentu zákazníků je reklama určena.
- **prodejní personál = osobní forma prodeje**
 - tvoří ho prodáváci v obchodech, obchodní cestující (zaměstnanci firmy), dealeri (nejsou zaměstnanci firmy, pracují na základě smlouvy o obchodním zastoupení),
 - výhoda – přímý kontakt se zákazníkem,
 - nevýhoda – úzký okruh zákazníků.
- **public relations (styk s veřejností),**
 - cílem je vytváření příznivého povědomí o firmě prostřednictvím rozhovorů v médiích vystupováním na veřejnosti, projevů prostřednictvím publikací atd.
- **přímý marketing (direct marketing)**
 - individuální reklama a informovanost o produktu pro přesně definovanou skupinu,
 - firmy mají databanky potenciálních zákazníků, které oslovují, zasílají jim:
 - direct mail (dopisy na jejich adresu),
 - zásilkové katalogy,
 - reklamní e-maily po internetu,
 - patří sem i telemarketing (telefonický kontakt),
 - webové stránky.

P4 = distribuce (placement)

- Distribuce je cesta prodeje, zboží se musí dostat vhodnými cestami od výrobce ke spotřebiteli (s minimálními náklady, v požadované době).
- Distribuční cesty mohou být:
 - přímé = výrobce dodá zboží přímo zákazníkovi, např. drobné prodejny, služby řemeslníků, internetové obchody.
 - nepřímé = výrobce x mezičlánek x zákazník, mezičlánkem může být velkoobchod, maloobchod.

5.5 Odbyt

Odbyt

- souhrn činností spojených s prodejem výkonů podniku.

Odbytové činnosti

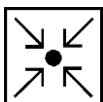
- skladování výrobků,
- plánování odbytu (kolik prodáme),
- marketingové činnosti,
- personální zajištění prodeje,
- jednání s odběrateli (uzavírání kupních smluv, reklamace),
- expedice výrobků, fakturace,
- zajišťování obchodně-technických služeb = poradenství, katalogy, zaškolování, instalaci, servis, náhradní díly, reklamace, doprava zboží k zákazníkovi,
- evidence a hodnocení odbytu.

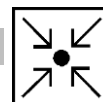
Shrnutí

Marketing je proces řízení zajišťující poznání potřeb zákazníků, předvídání těchto potřeb, ovlivňování potřeb a uspokojování potřeb zákazníka tak, aby byly současně dosaženy cíle firmy, především zisk. V rámci poznávání potřeb zákazníků provádíme analýzu trhu, konkurence a vlastního podniku. Podnik si rovněž zvolí segment trhu, na který se zaměří. Poté dochází k volbě vhodné marketingové strategie. Základním nástrojem marketingu je tzv. marketingový mix, tzn. výrobek, cena, propagace a distribuce. Vlastní prodej výrobků či služeb nazýváme odbytem.

Úkoly k opakování

- Co je to marketing a co je jeho úkolem? (Uveďte definici marketingu.)
Co je podstatou výrobní koncepce?
V případě jaké koncepce se podnik se soustřeďuje na kvalitu výrobku?
Co je hlavní myšlenkou prodejní koncepce?
Na čem je založena marketingová koncepce?
Jaká marketingová koncepce se využívá v současnosti?
V rámci analýzy trhu zjišťuje podnik okolnosti, které ovlivní jeho počínání. Které to jsou?
Vysvětlete termín SWOT analýza.
Co znamená segmentace trhu?
Kdo může být segmentem?
Jaké jsou dvě metody průzkumu trhu (podle místa, kde průzkum provádíme)?
Marketingový mix zahrnuje tzv. 4 P. Uveďte, která to jsou.
Co tvoří z marketingového hlediska první a druhou vrstvu výrobku?
Uveďte, jaké 4 fáze má životní cyklus výrobku a stručně je popište.
Jak se stanovuje cena výrobku?
Čím je ovlivněna cenová politika (výše ceny výrobku)?
Uveďte formy propagace.
Jaké mohou být distribuční cesty? (Vysvětlete.)
Vysvětlete, co představuje odbyt a jaké má fáze.

Použitá literatura

- FIEDLER, Jiří. *Marketingová komunikace*. Praha: ČZU v Praze, PEF, 2005. 126 s. ISBN 978-80-213-1380-4.
KOTLER, Philip a ARMSTRONG, Gary. *Marketing*. Praha: Grada Publishing, 2004. 855 s. ISBN 80-247-0513-3.

PELSMACKER, Patrick, GEUENS, Maggie a VAN DEN BERGH, Joeri. *Marketingová komunikace*. Praha: Grada Publishing, 2003. 600 s. ISBN 80-247-0254-1.

SYNEK, Miroslav a kol. *Manažerská ekonomika*. Praha: Grada Publishing, 2007. 452 s. ISBN 978-80-247-1992-4.

SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.

ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled, 2015/2016*. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.

6 FINANČNÍ ZDRAVÍ PODNIKU

Úvodní slovo průvodce

Finanční řízení je nejdůležitější součástí života podniku. Je důležité zdroje nejen získat, ale také rozhodnout o jejich využití. Důležitou součástí finančního řízení je finanční analýza a finanční plánování. Přináší nám důležité informace o aktuálním stavu podniku i o jeho úspěšnosti v dlouhodobějším horizontu.

Výklad

6.1 Finanční analýza a finanční zdraví

Poznámka

Finanční analýza představuje ohodnocení minulosti, současnosti a předpokládané budoucnosti finančního hospodaření podniku a tvoří významnou součást soustavy podnikového řízení.

Finanční analýza

- Základním nástrojem jsou poměrové ukazatele (ratio), které tvoří vzájemný podíl (poměr) mezi dvěma položkami z podnikových výkazů či jiných zdrojů.
- **Informace** o budoucím stavu získáme z předpokládaného finančního plánu a údaje o současném stavu získáváme z **účetní evidence** = rozvahy a výkazu zisků a ztrát.
- **Výsledné hodnoty srovnáváme:**
 - a) v čase – vytvoříme časovou řadu a odvodíme vývoj,
 - b) mezi podniky – srovnatelnost hodnot je problematická, podniky nejsou ochotny poskytnout údaje.
- Jejím účelem (resp. úkolem) je:
 - o vyjádřit finanční situaci podniku,
 - o poskytnout informace o finančním zdraví podniku.

Uživatelé finanční analýzy

- akcionáři, dlouhodobí investoři – investiční a kontrolní hledisko,
- vedení podniku - dlouhodobé i operativní řízení podniku – musí vědět, aby mohli řídit,
- zaměstnanci – motivace na výsledku hospodaření, zaměstnanecké jistoty a perspektivy,
- odbory – podklady pro kolektivní vyjednávání,
- obchodní partneři – solventnost a likvidita podniku obchodního partnera,
- banky a jiní věřitelé – rozhodování o poskytnutí finančních prostředků,
- stát – statistika, kontrola daňových povinností, dotace, formulování hospod. politiky,
- analytici – prognózy, hodnocení vývoje,
- investoři, burzovní makléři – investiční hledisko, krátkodobý zisk.

Finanční zdraví podniku (financial health)

- V podmínkách tržní ekonomiky to představuje schopnost podniku dosahovat **trvale takové míry zhodnocení** vloženého kapitálu (míry zisku), která je požadována investory (akcionáři) vzhledem k výši rizika, s jakým je příslušný druh podnikání spojen.
- Za finančně zdravý lze považovat takový podnik, který je v daný okamžik, ale i perspektivně, schopen naplňovat smysl své existence.

Poměrové ukazatele FA

- Základním nástrojem finanční analýzy jsou tzv. **finanční poměrové ukazatele** (*financial ratios*). Platí však, že mezi položkami musí existovat nějaká vzájemná souvislost.
- Ukazatele se dále sjednocují do skupin. Každá skupina se vztahuje k jiné finanční oblasti v podniku.
- Díky poměrovým ukazatelům máme možnost srovnávat určitý podnik s jinými podniky (tzv. vnitropodnikové srovnávání) nebo s odvětvovým průměrem, příp. s konkurenčními podniky.

Rozdělení poměrových ukazatelů do skupin

- 1. rentability - výnosnosti (*profitability ratios*)
- 2. likvidity (*liquidity ratios*)
- 3. stability - zadluženosti a finanční struktury (*financial leverage ratios*)
- 4. aktivity (*activity ratios*)
- 5. kapitálového trhu - tržní hodnoty podniku (*market value ratios*)

6.2 Ukazatelé rentability

- Ukazatele rentability používáme především pro účely hodnocení a komplexního posouzení celkové efektivnosti podniku, díky těmto ukazatelům máme přehled o intenzitě využívání, reprodukci a zhodnocení kapitálu vloženého do podniku.

Poznámka

Rentabilita (výnosnost vloženého kapitálu) ukazuje, jestli je podnik tak schopný, že může vytvářet nové zdroje, dosahovat zisku při použití investovaného kapitálu. Její hodnota ovlivňuje investory, když se rozhodují, kam umístí jejich kapitál.

Rentabilita celkového kapitálu (ROI = return on investments)

- Pomocí tohoto ukazatele měříme celkovou efektivnost podniku.
- Celkový kapitál, který se objevuje ve jmenovateli, zahrnuje krátkodobé i dlouhodobé závazky a hodnotu vlastního kapitálu.
- Do čitatele většinou dosahujeme částku zisku před zdaněním.
- Výsledek udává, kolik Kč zisku přinese 1 Kč použitého kapitálu.

$\frac{\text{zisk}}{\text{celkový kapitál}}$
--

Rentabilita vlastního kapitálu (ROE = return on equity)

- Z hodnoty tohoto ukazatele vyplývá, jak efektivně podnik využívá kapitál vlastníků.
- Udává, kolik Kč čistého zisku připadá na jednu korunu investovanou do podniku jeho vlastníky.

$\frac{\text{zisk}}{\text{vlastní kapitál}}$
--

Rentabilita cizího kapitálu (*ROFC = return of foreign capital*)

- Díky tomuto ukazateli zjišťujeme, jak podnik hospodaří s cizími zdroji, které do podniku vložili věřitelé.

$\frac{\text{zisk}}{\text{cizí kapitál}}$

Rentabilita tržeb (*ROS = return on sales*)

- Pomocí tohoto ukazatele zjišťujeme jaký je podíl čistého zisku připadající na jednu korunu tržeb. Když porovnáme jeho hodnotu s odvětvovým průměrem, lze usuzovat na úroveň cen dosahovaných podnikem a výši výrobních nákladů.

$\frac{\text{zisk}}{\text{tržby}}$

6.3 Ukazatelé likvidity

- Popisují schopnost firem **uspokojit své splatné (krátkodobé) závazky**.
- Pomocí těchto ukazatelů zjišťujeme, zda bude firma schopna vyrovnat své dluhy, když nastane doba jejich splatnosti.

Poznámka

Podnik musí udržovat část aktiv v likvidní formě, likvidní prostředky (např. peníze na účtu) přinášejí nízký úrok.

Okamžitá (též peněžní) likvidita (likvidita 1. stupně) (*cash-position ratio*)

- Finanční majetek tvoří peníze v pokladně, účty v bankách a krátkodobý finanční majetek.
- Doporučené hodnoty tohoto ukazatele jsou okolo 0,5, někteří autoři uvádí 0,8-1.

$\frac{\text{finanční majetek}}{\text{krátkodobé závazky}}$

Pohotová likvidita (likvidita 2. stupně) (*quick ratio*)

- Výsledek by měl nabývat hodnot od 1,0 do 1,5.

$\frac{\text{finanční majetek} + \text{pohledávky (krátkodobé i dlouhodobé)}}{\text{krátkodobé závazky}}$

Běžná likvidita (likvidita 3. stupně) (*current ratio*)

- Zde dochází k porovnání celkového objemu oběžných aktiv a krátkodobých závazků.
- Ukazuje, kolikrát pokrývají oběžná aktiva krátkodobé závazky podniku, tzn. do jaké míry je podnik schopen uspokojit věřitele, kdyby veškerá oběžná aktiva v daném okamžiku přeměnil na hotovost.
- Podnik musí být schopen hradit krátkodobé závazky z těchto položek aktiv, až v krajním případě může úhradu závazků zajistit prodejem svého dlouhodobého majetku.
- Doporučené hodnoty ukazatele jsou od 1,5 do 2,5.

oběžná aktiva

krátkodobé závazky

6.4 Ukazatelé stability

- Pojem **zadluženost** znamená, že podnik používá ke své činnosti cizí zdroje. Tato skutečnost ovlivňuje jak výnosnost kapitálu akcionářů, tak riziko. Zájem akcionářů je soustředěn na míru rizika a míru výnosnosti jimi vloženého kapitálu, důležitá je pro ně i výše zadluženosti podniku.
- V praxi neexistuje žádný podnik, jehož majetek by byl financován jen z vlastních zdrojů. Stejně tak není podnik, který má majetek nakoupený pouze z cizích zdrojů. Používání jen vlastního kapitálu v podniku znamená snížení celkové výnosnosti vložené kapitálu. Financovat veškerý majetek firmy z cizích zdrojů není dost dobře možné - jednak získání takového množství cizího kapitálu by bylo velmi obtížné, zásadnějším problémem je, že česká legislativa nedovoluje, aby byl majetek podniku financován jen z cizích zdrojů.

Zadluženost (ukazatel věřitelského rizika) (*debt ratio*)

- V tomto ukazateli počítáme jak s dlouhodobými, tak krátkodobými dluhy. Věřitelé podniku upřednostňují nižší zadluženost, která pro ně představuje nižší riziko, vlastníci podniku naopak chtějí využít finanční páky (možnosti dát úroky z úvěru do nákladů). Předluženým podnikem je takový podnik, jehož dluhy jsou větší než hodnota jeho majetku.

celkové závazky

celková aktiva

- Z hodnoty tohoto ukazatele poznáme, jak velká je zadluženost podniku, pokud má hodnota vzrůstající tendenci, roste i riziko. Optimální velikost je do 0,5, světový průměr je 0,3-0,6.

Ukazatel samofinancování (též ukazatel finanční nezávislosti) (*equity ratio*)

- V čitateli se zde objevuje hodnota vlastního kapitálu, ve jmenovateli hodnota celkových aktiv.
- Představuje doplňkový ukazatel k ukazateli zadluženosti, jejich součet se rovná 1.

vlastní kapitál

celková aktiva

Ukazatel úrokového krytí (ziskové úhrady úroku) (*index interest coverage*)

- Vypovídá o tom, kolikrát zisk převyšuje úrokové platby. Optimum je 8, pokud je pod 2, jde o hodnotu značně rizikovou.

zisk

celkový úrok

6.5 Ukazatelé aktivity

- Pomocí těchto ukazatelů zjišťujeme, jak efektivně podnik hospodaří se svými aktivy. V případě, že jich má více než je účelné, vznikají mu zbytečné náklady, a tím nízký zisk. V případě, že jich má málo, přichází o tržby, které by mohl získat jejich prodeje.

Rychlost obratu zásob (*rate of inventory turnover*)

- Je stanovena jako poměr tržeb a průměrného stavu zásob všeho druhu. Po výpočtu dostaneme absolutní číslo, které představuje počet obrátek - tzn. kolikrát se přemění zásoby v ostatní formy oběžného majetku až po prodej hotových výrobků a opětný nákup zásob.

$\frac{\text{tržby}}{\text{zásoby}}$

Doba obratu zásob (*inventory turnover*)

$\frac{\text{zásoby}}{\text{tržby}} \cdot 365$
--

- Doba, za kterou se přemění zásoby v peněžní prostředky od okamžiku jejich nákupu.

6.6 Ukazatele kapitálového trhu

- Investoři se primárně zajímají o návratnost svých investic. Např. při investování do cenných papírů – investic, může být požadované návratnosti dosaženo prostřednictvím dividend nebo růstem ceny akcií.

Dividendový výnos (*dividende yield*)

- Pro investory je žádoucí nebo rostoucí výnos z dividend, pokles je ochoten akceptovat jen s výhledem na vyšší výnos v budoucnu.

$\frac{\text{dividenda na 1 akcii}}{\text{tržní cena akcie}}$

6.7 Další ekonomické ukazatele

Produktivita práce

- Je definována jako účinnost vynaložené práce ve výrobním procesu.
- Vyjadřuje např. kolik výrobků vyrobí jeden pracovník za hodinu práce

Pracnost

- Kolik hodin práce je třeba vynaložit na výrobu jedné jednotky produkce.

6.8 Podnikatelský plán – základní struktura

1. Úvod

- proč je plán sestavován (založení či rozšíření podniku, pro valnou hromadu, banku, apod.).

2. Podnikatelský profil

- firma se představuje, tato část obsahuje:
 - o cíle a poslání firmy,
 - o její právní formu,
 - o management a vlastníky.

3. Charakteristika produktu

- popis výrobku nebo poskytované služby; technické údaje a nákresy.

4. Analýza trhu, marketingové aktivity

- rozbor situace:
 - o u konkurence,
 - o u dodavatelů a odběratelů,
 - o výhledy a finanční struktura podniku.

5. Lidské zdroje

- nová pracovní místa,
- představa o potřebě nábory zaměstnanců,
- o struktuře a vývoji v oblasti lidských zdrojů.

6. Finanční propočty

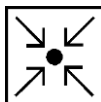
- výše počátečního kapitálu,
- propočet zisků a ztrát,
- ekonomické ukazatele, zejména poměrové ukazatele finanční analýzy,
- analýzu cash flow.

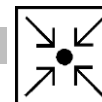
Shrnutí

Účelem finanční analýzy je vyjádřit finanční situaci podniku a poskytnout informace o jeho finančním zdraví. Mezi ukazatele finanční analýzy patří především rentabilita (ziskovost), likvidita (schopnost uspokojit krátkodobé závazky), stabilita (zadluženost a finanční nezávislost) a aktivita. Mezi další ekonomické ukazatele řadíme mimo jiné produktivitu práce a pracnost. Jedním ze základních předpokladů zahájení úspěšné podnikatelské činnosti je sestavení realizovatelného podnikatelského plánu.

Úkoly k opakování

Uveďte, co je účelem (úkolem) finanční analýzy.
Vysvětlete, jaký je rozdíl mezi finanční analýzou a finančním zdravím.
Kdo jsou uživatelé výsledků finanční analýzy podniku?
Definujte rentabilitu.
Charakterizujte jednotlivé stupně likvidity.
Jaké 3 ukazatele patří mezi ukazatele stability?
Jaké 2 typy ukazatelů se objevují u ukazatelů aktivity?

Uved'te ukazatel, který je důležitý pro majitele akcií.
Jak se stanoví produktivita práce a pracnost?
Vyjmenujte složky podnikatelského plánu.

Použitá literatura

- KOLEKTIV AUTORŮ. *Podniková ekonomika a řízení*. 2. vydání. Praha: ČZU v Praze, Provozně ekonomická fakulta. 2014. ISBN 978-80-213-2504-3.
- SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.
- ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled, 2015/2016*. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.
- VEBER, Jaromír a SRPOVÁ, Jitka. *Podnikání malé a střední firmy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2005. 304 s. ISBN 978-80-247-1069-2.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ARMSTRONG, Michael. *Řízení lidských zdrojů – nejnovější trendy a postupy*, 10. vydání. Praha: Grada Publishing, 2012. 788 s. ISBN 978-80-247-1407-3.
- BEZOUŠKA, Petr a PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník – nejdůležitější změny*. 1. vydání. Olomouc: Anag, 2013. 375 s. ISBN 978-80-7263-819-2.
- BĚLOHLÁVEK, František. *Jak řídit a vést lidi*. 1. vydání. Praha: Computers Press, 2000. 94 s. ISBN 80-7226-308-0.
- BLAŽEK, Jiří a KLEIN Jiří. *Bankovníctví*. Brno: Nakladatelství Doplněk, 1997, 180 s. ISBN 80-85765-91-8.
- DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a kol. *Řízení lidských zdrojů*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. 559 s. ISBN 978-80-7400-347-9.
- ELIÁŠ, Karel a SVATOŠ, Marek. *Nový občanský zákoník*. ÚZ. Ostrava: Sagit, a. s., 2012. 320 s. ISBN 978-80-7208-920-8.
- FIEDLER, Jiří. *Marketingová komunikace*. Praha: ČZU v Praze, PEF, 2005. 126 s. ISBN 978-80-213-1380-4.
- HŮRKA, Petr a kol. *Zákoník práce a související ustanovení občanského zákoníku*. Olomouc: Anag, 2013. 1007 s. ISBN 978-80-7263-727-0.
- KLÍNSKÝ, Petr, MÜNCH, Otto a CHROMÁ, Danuše. *Ekonomika – ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy*. 4. vydání. Praha: Eduko nakladatelství, s. r. o., 2013. 180 s. ISBN 978-80-87204-82-5.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Podniková ekonomika a řízení*. 2. vydání. Praha: ČZU v Praze, Provozně ekonomická fakulta. 2014. ISBN 978-80-213-2504-3.
- KOTLER, Philip a ARMSTRONG, Gary. *Marketing*. Praha: Grada Publishing, 2004. 855 s. ISBN 80-247-0513-3.
- PELSMACKER, Patrick, GEUENS, Maggie a VAN DEN BERGH, Joeri. *Marketingová komunikace*. Praha: Grada Publishing, 2003. 600 s. ISBN 80-247-0254-1.
- ROSOCHATECKÁ, Eva a kol. *Ekonomika podniků*. Skripta. ČZU v Praze, PEF, 2009. 209 s. ISBN 978-80-213-1892-2.
- SAMUELSON, Paul. A. a NORDHAUS, William. D. *Ekonomie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1991, 1011 s. ISBN 80-205-0192-4.
- SYNEK, Miroslav a kol. *Manažerská ekonomika*. Praha: Grada Publishing, 2007. 452 s. ISBN 978-80-247-1992-4.
- SYNEK, Miroslav a kol. *Podniková ekonomika*. Praha: C. H. Beck, 2006. 475 s. ISBN 80-7179-892-4.
- ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava a kol. *Bankovníctví I*. 4. aktualizované vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. 202 s. ISBN 80-86754-53-7.
- ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava a kol. *Bankovníctví II*. 1. vydání. Praha: Bankovní akademie, 1998. 268 s. ISBN 80-238-9685-7.
- ŠTĚPÁNÍK, J. *Umění jednat s lidmi: cesta k úspěchu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2003, 152 s. ISBN 978-80-24-70530-9.

ŠUBRT, Bořivoj a kol. *Abeceda mzdové účetní*. Olomouc: Anag, 2013. 573 s. ISBN 978-80-7263-800-0.

ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie – stručný přehled, 2015/2016*. Zlín: CEED, 2015. 303 s. ISBN 978-80-87301-20-3.

THOMSON, Rosemary. *Řízení lidí*. Praha: Wolters Kluwer, 2007. 249 s. ISBN 978-80-7357-267-9.

TOMŠÍKOVÁ, Kateřina. *Personální řízení ve vzdělávání*. Textová studijní opora. 1. vydání. Praha: ČZU, IVP, 2014. 90 s. ISBN 978-80-21-2458-9.

URBAN, Jan. *Management lidských zdrojů*. Praha: Ústav práva a právní vědy, o. p. s., 2013. 152 s. ISBN 978-80-905247-4-3.

VEBER, Jaromír a SRPOVÁ, Jitka. *Podnikání malé a střední firmy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2005. 304 s. ISBN 978-80-247-1069-2.

Elektronické zdroje

ČR. Český statistický úřad. [online]. Praha: Český statistický úřad, 2017. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

MPO. Zákon o obchodních korporacích. [online]. Dostupné z: <https://business.center.cz/business/pravo/zakony/obchodni-korporace/>

MPO. Živnostenský zákon. [online]. Dostupné z: <https://business.center.cz/business/pravo/zakony/zivnost/>

MPSV. Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. [online].

Dostupné z: <https://business.center.cz/business/pravo/zakony/vzp/>

MPSV. Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení. [online]. Dostupné z: <https://business.center.cz/business/pravo/zakony/socialni-zabezpeceni-pojistne/zneni.aspx>

Název	Oborová propedeutika I. – III. Ekonomika a služby
Autor	Ing. Kateřina Tomšíková
Vydavatel	Česká zemědělská univerzita v Praze
Určeno	Pro posluchače bakalářského programu UPV
Povoleno	Ředitelem IVP
Tisk	Reprografické studio PEF ČZU v Praze
Náklad	200 výtisků
Počet stran	145
Vydání	První
Rok vydání	2020

Studijní opora vznikla v rámci projektu Praxe a kvalita – podpora vysokoškolské přípravy pedagogických pracovníků 2020 financovaného z Fondu vzdělávací politiky MŠMT.

ISBN 978-80-213-3034-4